

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

710582

KUR'AN'A GÖRE
İNSAN'IN YARATILIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Danışman

Prof. Dr. Durmuş Ali KAYAPINAR

Hazırlayan

Duran Ali YILDIRIM

T 110582

KONYA – 2001

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ	1
Konunun Önemi ve Kaynaklar.....	1
Kur'ana Göre Yaratma ve Allâh'ın Yaratıcılığı	3
I. BÖLÜM	6
BEŞERİ DÜŞÜNCE VE KUTSAL KİTAPLARDA İNSANIN YARATILIŞI.....	6
A- İNSANIN YARATILIŞI HAKKINDA FARKLI DÜŞÜNCELER.....	6
1-Hinduizm'de İnsanın Yaratılışı	6
2-Yunan Düşüncesinde İnsanın Yaratılışı.....	8
3-Zerdüştlük'te İnsanın Yaratılışı.....	10
4-Türk Efsanelerinde İnsanın Yaratılışı.....	12
B-KUTSAL KİTAPLARDA İNSANIN YARATILIŞI	15
1.Tevrat'ta İnsanın yaratılışı	15
2.İncil'de İnsanın Yaratılışı.....	17
İKİNCİ BÖLÜM.....	18
KUR'AN'DA İNSANIN YARATILIŞI	18
KUR'AN-I KERİM'DE YARATMA ANLAMINDAKİ FİİLLER	20
1-Haleka (خلق)	20
2-Zera'e (ذرأ)	22
3-Fatara (فطر)	22
4- Bede'e (بدأ)	23
5-Bera'e (برأ)	24
6-Enşe'e (انشأ)	25
7- Felaka (فلق)	26
8-Savvera (صور)	27
9-Sevvâ (سوى)	27
10-Ehyâ (أحيأ)	28
11- Ce'ale (جعل)	29
12- Bede'a (بدع)	30
İNSAN HANGİ MADDELERDEN YARATILMIŞTIR	32
1- İlk insan (Hz. Adem)	32
a. Toprak (Turâb) (تراب)	32
b. Çamur (Tîn) (طين)	34
2- Adem'den sonraki insanlar	35
a. (Alâka) (علق)	35
b. Su (الماء) (Meni ve Nutfe).....	36

İNSAN YARATILIŞININ MERHALELERİ	37
a. Nutfе (النطفة) Merhalesi	39
b. Alâka Merhalesi	43
c. Mudga Merhalesi	46
c. Kemiklerin Yaratılışı Merhalesi	48
d. Kemiklere Et Giydirilmesi	49
e. Yaratılışın Tamamlanması	49
f. Yaratılıştaki Üç Karanlık Dönem	51
g. Ahsen-i Takvîm Üzere Yaratılış	52
ALLÂH'IN İNSANI YARATMA ŞEKİLLERİ	54
A. Yoktan Yaratma Ve Hz. Âdem'in Yaratılışı	54
B. Benzeri Yaratma Ve Havva'nın Yaratılışı	57
C. Babasız Yaratma Ve Hz. İsa'nın Yaratılışı	59
D. Anne-Babadan Yaratma ve Diğer İnsanların Yaratılışı	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	62
İNSANIN YARATILIŞI İLE İLGİLİ BAZI PROBLEMLER	62
a-İnsan Nasıl Yaratılmıştır	62
b-Evrimsel Anlayış	64
c-Kur'an'da Evrim Var mıdır?	69
II. YARATILIŞTA İNSANIN ROLÜ	75
A. İnsan Yaratabilir mi?	75
B. İnsan Yaratmayı Engelleyebilir mi?	77
C. Klonlama/ Genetik Kopyalama	78
1. Genetik Kopyalama'nın Amacı	78
2. Genetik Kopyalama Yaratma mıdır?	78
D. Kur'an'ın Doğuma Müdahaleye Bakışı	82
1. Kur'an'a Göre Cenin ve Çocuk Öldürmenin Sebebi	82
2. Cenin Ve Çocuk Öldürmenin Hükmü	85
E. Günümüzde Doğum Kontrolü	86
1. Sebepleri	86
2. Şekilleri	92
Çoğalma Hadisi ve Değerlendirmeler	98
SONUÇ	104
BİBLİYOGRAFYA	107

ÖNSÖZ

Yaratıkların en mükemmeli olan insan, yaratılış olayının harikalarıyla dolu, tıp biliminin pek çok sırrını çözemediği, akıllara durgunluk verecek bir hakikattir.

İnsanın kökeni (fiziki oluşumu), diğer canlılarınkı gibi, madde ve gözlem dünyasına aittir. Ancak insanı diğer canlılardan farklı kılan bir yönü vardır. İnsan maddi (biyolojik) ve ruh yönüyle bir bütündür. Bu iki yönünü birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Kur'an maddi harikaları ve Allâh'ın yaratılış mucizelerini, O'nun varlığını ispatlamak için kullanmaktadır. Akıl hayatın anlamı konusunda doğru düşünme metodundan tamamen saptırılmıştır. Hayatı ve yaratıcısını uygun bir şekilde yorumlama ve doğru sonuçlara ulaşma konusunda Kur'an insana rehberlik etmektedir.

Modern bilim halâ hayatın sırrı ve kökeni problemi ile uğraşmakta, fakat kullandığı metodların yanlışlığı yüzünden bir sonuca ulaşamamaktadır. Çünkü insanın yaratılışı üzerinde duranlar din ve onun kaynakları bir yana bilimsellikten bile uzak önyargılarıyla hareket etmekte ve inançsızlığı bu teorilerine bina etme gayretindedirler.

Hayatın kökeni, anlaşılması, ne göklerin ve yerin yaratılmasından daha zor, ne de daha hayret vericidir. Harikaları ve gizemleri ile bütün kainat, yaratıcısını işaret etmektedir. İçeriği büyük İnsan küçük bir yaratıktır. Ancak insan, akıl, idrak ve ruh yönüyle bütün canlıların en üstün ve en mükemmelidir. *“Elbette gökleri ve yeri yaratmak, insanları yaratmaktan daha büyük (bir şey) dir. Fakat insanların çoğu bilmezler.”*¹ Kainat hem yaratılışı hem de işleyişindeki düzen ve intizam ile Allah'ın en büyük yaratığıdır. İnsanı yücelten ise ona yaratılışında verilen mükemmelliktir.

Kur'an insanlardan, Allâh'ın yarattığı bu muazzam dünya üzerinde düşünüp, öğüt almalarını ve daha sonra kendilerine, Allâh niçin insanı yaratamamış?, diye sormalarını istemektedir. *“Görmediler mi ki, gökleri ve yeri yaratan Allâh, kendilerinin benzerini yaratmağa da kâdirdir? Kendileri için, bir süre koymuştur, onda hiç şüphe yoktur. Ama zalimler inkardan başka bir iş yapmazlar.”*²

Kur'an, yaratılış hakikatini bir mucize olarak takdim ederek, insanlığı bu eşsiz sanat eseri üzerinde düşünüp, ibret almaya davet etmektedir. Şu ayet açıkça bunu ifade etmektedir.

¹ Mü'min, 40 / 57

² İsra, 17 / 99

“İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz ki, onun (Kur’an’ın) gerçek olduğu iyice belli olsun. Rabbi’nin her şeye şahit olması yetmez mi?”³

Yine Kur’an şöyle demektedir: *“Sizin yaratılışınızda ve (Allâh’ın) yeryüzünde yaydığı canlılarda, kesin olarak inanan bir toplum için ibret verici işaretler vardır”*.⁴

Kur’an-ı Kerim’de tafsilatıyla anlatılan konulardan birisi de insanın yaratılışıdır. Öyle ki, insanın aslı olan suyun (meni) meydana gelişinden⁵ insanın mükemmel⁶ bir varlık haline gelişine kadar olan tüm gelişmeler Kur’an’da anlatılmaktadır. İnsanın yaratıldığı maddeler olan, toprak, çamur, su, karışık nutfe, pıhtılaşmış kan⁷, yine yaratılışın merhaleleri olan, nutfe, alaka, mudga, kemikleşme, kemiklere et giydirilmesi, yaratılışın tamamlanması şeklinde açıklanmaktadır.⁸

Çalışmamızda bu konuları ayetler ışığında, tefsir kitapları, insanın yaratılışı ile ilgili Tıp alanında yapılmış çalışmaları da esas alarak ele almaya alıştık Zaten konumuzun pekçok yönü Kur’an’da teferruatlı bir şekilde anlatılmaktadır.

İnsanın yaratılışı konusunun, özellikle Kur’an ayetleri bağlamında esaslı bir değerlendirmesinin yapılmamış olması, bizi bu çalışmaya sevketmiştir. Mümkün olduğu kadar konuyu bu doğrultuda değerlendireceğiz.

Bu çalışmamızda bize yardımlarını esirgemeyen, Danışman Hocam, Sayın Prof. Dr. Durmuş Ali Kayapınar’a, Değerli fikirlerinden istifade ettiğim Prof. Dr. İsmet Ersöz, Prof. Dr. M. Sait Şimşek ve Prof. Dr. Yusuf Işıcık beylere teşekkür ederim. Çalışmamızın ilmin amacına uygun ve ilim dünyasına faydalı olmasını dilerim.

Duran Ali YILDIRIM

³ Fussilet, 41/53

⁴ Câsiye, 45/4

⁵ Tarık, 86/6-7

⁶ Tin, 95/4

⁷ Hac, 22/5; Mü’min, 40/67

⁸ Fatır, 35/11; Hâc, 22/5; Mü’minûn, 23/12-15

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
a.s.	: Aleyhi's-Selâm
A.Ü.İ.F.Y.	: Ankara Üniv. İlâhiyat Fakültesi Yayınları
A.y.	: Aynı yer
Bkz.	: Bakınız
B.y.y.	: Basım Yeri Yok.
c.c.	: Celle celalühu
C.	: Cilt
D. D.	: Diyanet Dergisi
D.İ.B.Y	: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
D.İ.D.	: Diyanet İlmî Dergi
H.z.	: Hazreti
H.zr.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa
s.a.v.	: SallAllâhü aleyhi ve sellem
Sy.	: Sayı
T.D.V.Y.	: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Trc.	: Tercüme eden
Trs.	: Tarihsiz
U.Ü.İ.F.Y	: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları

GİRİŞ

Konunun Önemi

Dînî yahut Felsefî düşünce sisteminde oluş ve insanın varlığı meselesi, en büyük meseledir. Her zaman şu soru sorulur: İnsan nereden geliyor? İnsanın bu dünyada var oluş kaynağı nedir? Kurân'a göre sorunun tek doğru cevabı şudur: Oluşun kaynağı Allah'tır. Varlık insana Allah'ın bir lütfudur. Başka bir deyişle Kur'an'ın bu ilahî manzarasında Allah ile insan arasında yaratıcı ile yaratılmış münasebeti vardır.

Yaratılış konusu düşüncenin var oluşundan beri insan zihnini meşgul etmiştir. Dolayısıyla düşünceyi formüle eden Felsefe başta olmak üzere pek çok bilim yaratılış konusuyla ilgilenmiştir. İlâhî ve beşerî dinler ile Felsefî düşüncelerin kitapları genelde insanın yaratılışı konusunu ele almıştır. Kur'an'ın ilk nazil olan ayetleri yüce Allâh'ın yaratıcılık sıfatı ve insanın yaratılış kaynağından bahsetmektedir.⁹

Yine Kur'an'ın ele aldığı ilk kıssa Hz Âdem'in yaratılışı kıssasıdır.¹⁰ Tevrat da Tekvîn (yaratılış)¹¹ bölümüyle başlamaktadır.

Bugün bir tarafta yaratılışçılar, diğer tarafta evrimciler hala insanın yaratılışı üzerine araştırmalar yapmaya ve konu üzerinde tartışmaya devam etmektedirler. Tatmin edici sonuca da henüz ulaşılmış değildir.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, insanın yaratılışı konusunu bütün din ve düşünceler açısından ele alarak, Kur'an'ın İnsanın yaratılış anlayışı ile bir değerlendirmesini yapmaya çalıştık. Diğer İlâhî dinler ile beşerî din ve düşüncelerin, İnsanın Yaratılışı hakkındaki inanç ve düşüncelerini Kur'an ile karşılaştırdık.

İkinci bölümde Kur'an'da İnsanın yaratılışını Tıbbî gerçeklerle değerlendirerek ortaya koymaya çalıştık. Üçüncü bölümde de insanın yaratılışı ile ilgili bazı problemleri ayetler ışığında, hadisler ve fikhî değerlendirmeleri de katarak bir bakış açısı getirmeye çalıştık.

⁹ Alak, 96/1-3

¹⁰ Bakara, 2/30-38

¹¹ Kitab-a Mukaddes, Tekvîn 1, bâb, s:1

Çalışmamızı konumuzun genel bir değerlendirmesini yaptığımız ve ortaya çıkan sonuçları belirttiğimiz sonuç kısmıyla noktaladık.

Konunun önemi ve çok geniş olması dolayısıyla, daha üst düzey çalışmaların da yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Kaynaklar

Biz bu çalışmamızda “insanın yaratılışı” konusunu Kur’an ayetleri açısından ele alacağız. Konuyla alakalı çalışmalar ağırlıklı olarak, Tefsir Bilimi alanının dışında yapılmıştır. Aynı isim altında, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Kelam Ana Bilim Dalında Süleyman Koyuncu tarafından yapılan, “**Kuran’da İnsanın Yaratılışı**” adlı çalışma, Kelam ve Felsefe ağırlıklı, bizim ele aldığımız konulardan farklı yönde yapılmış bir doktora tezidir. Yine A.Ü (İlâhiyat Fakültesi) Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Hüseyin Çelik tarafından yapılmış “**Fahruddin er-Râzî’ye Göre İnsanın Yaratılışı**” isimli çalışma da adından anlaşılacağı üzere bir şahsın görüşleri esas alınarak çalışılmış konuyla dolaylı ilgili bir Y. Lisans tezidir.

Çalışmamızda başta Tefsir İlminin kaynakları, Arap dilinin kaynak lugatları, insanın yaratılışı konusuyla ilgili diğer alanlarda yapılmış çalışmalar ile Tıp ve Biyoloji bilimlerini de esas alarak yapılmış araştırmalar ve Evrim Teorisini ele alan çalışmalardan yararlandık. Dr. M Ali el- Bâr’ın Türkçe’ye “**Kur’an’ı Kerim ve Modern Tıbbı Göre İnsanın Yaratılışı**” diye çevrilen eseri ile Dr. Adnan eş-Şerif’in “**Min İlmi’t-Tıbbi’l-Kur’anî**” isimli çalışmalardan ağırlıklı olarak istifade ettik. Kur’an’a göre yaratılışa müdahale olup olmaması açısından Doğum Kontrolü vb. konuların değerlendirmesini yaparken de yine Türkçe’ye “**İslam’a Göre Aile Planlaması**” adıyla çevrilen Prof. Dr. Abdurrahman Omran’ın “**Family Planning in the Legacy of İslam**” isimli eserinden yararlandık.

Kur’ana Göre Yaratma ve Allâh’ın Yaratıcılığı

Yaratmak, yoktan var etmek, halk etmek, meydana getirmek, ibdâ’ etmek, (üstün yaratmak) sebep olmak, doğurmak gibi anlamlara gelir.¹²

¹² Doğan, Mehmet, **Büyük Türkçe Sözlük**, İz Yay. , B. y. y. , s. 1132

Kur'an bütün yaratılış sürecini, Allâh'tan gelen emre doğrudan cevap veren maddi süreç tek ve aynı şey olarak görmektedir. İnsan ve ruhu O'nun emriyle yaratılmıştır ve yaratılışın mucizelerini sergilemektedir. Bu açıdan yaratılış, insanın incelemesi için uygun bir konudur ve sonuçta Allâh'ın yaratıcı gücünün bir tasdiği niteliğindedir.

İnsan kendi nefisini ve Allâh'ın kendisine vermiş olduğu nimetleri düşününce bunların bir yaratıcısının bulunduğu aklı şehadet eder.¹³

Yaratıcının emri ve iradesi, kainattaki bütün canlılığın ve maddenin oluşumu için modellerin kaynağıdır. O'nun emri oluşum sürecini meydana getirir:

*“Görmediler mi Allâh nasıl yaratmayı başlatıyor, sonra onu iade ediyor. Bu, Allâh'a göre kolaydır.”*¹⁴

Yaratılışın sırları bilimsel düşündüğünü söyleyen zihinleri karıştırabilir, fakat sadece 'ol' demekle herşeyi meydana getiren Allâh için hepsi kolaydır. Bir anlamda Kur'an-ı Kerim, yaratılış sürecinin ilmi gerçeklerini ifade etmektedir. Hayatın maddeden yaratılmış olması, aşağılık, anlamsızlık veya yaratıcının varlığının inkarı için bir sebep değildir. Ancak boş bir kafa ve gerçekçi olmayan bir düşünce O'nun varlığını inkar edebilir.¹⁵

Kur'an-ı Kerim, Allâh'ın bütün varlıkların bir tek yaratıcısı olduğunu belirtir. *“ İşte O, her şeyin yaratıcısı olan Rabbiniz Allâh'tır. O'ndan başka tanrı yoktur. O halde nasıl oluyor da döndürülüyorsunuz.” “İşte rabbiniz Allâh O'dur. O'ndan başka tanrı yoktur. O her şeyin yaratıcısıdır. Öyle ise O'na kulluk edin, O her şeye vekildir.”*¹⁶ Allâh'ın yaratması farklı şekillerde meydana gelmektedir. Bunlar; yoktan var etme, yaratılanın benzerini yaratma, ve ölen bir şeyi tekrar diriltme şeklinde gerçekleşmektedir. Her bir yaratma şeklini ifade eden fiil farklıdır.

Allah insanın yaratıcısı, insan da O'nun yaratığıdır. Allah her şeyin yaratıcısıdır. İnsan da bu yaptıklarından birisidir, ama bunların en önemlisidir.

¹³ Gazali, Varlıkların Yaratılış Hikmetleri, Dede Korkut Yay. Trc. Hasan Karsu- Mürsel Sıradağ, İstanbul, 1971

¹⁴ Ankebût, 29 / 19

¹⁵ Afzalur Rahman, Siret Ansiklopedisi, İnkılâp Yay. İst. 1996, C.5, s. 330-332

¹⁶ En'am, 6 / 102

Kur'an insana yaratıkların en şerefli gözüyle bakmıştır. Hasılı Kur'an baştan başa yaratma düşüncesiyle ve Allah'ın yaratışına hayranlık duygularıyla doludur.

Kuran'da, Allâh'ın yaratıcılığı ve bunun nasıl gerçekleştiğini anlatan âyetlerden bazıları şunlardır:

“O, göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece “ol” der, o da hemen olur.”¹⁷

*“İnsan görmez mi biz onu meniden yarattık. Bir de bakıyorsun ki apaçık düşman kesilmiş. Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: “şu çürümüş kemikleri kim diriltecek ?” diyor. De ki; onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir.”*¹⁸

*“Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Evet elbette kâdirdir. O, herşeyi hakkıyla bilen yaratıcıdır. Bir şey yaratmak istediği zaman O'nun yaptığı “ol” demekten ibarettir.”*¹⁹

Allah'ın 'kün' (كُن) 'ol' emriyle yaratma (halk) arasındaki ayırımı şu ayet açıklamaktadır: *“Güneş , Ay ve Yıldızlar O'nun emrine boyun eğmektedir.”* Bu ayette geçen “emir” yaratmadan farklı sayılmıştır. Bunların Allah'ın emrine boyun eğmeleri yaratılmalarına delalet eder.²⁰

*“Yahut görmedin mi o kimseyi ki, evlerinin duvarları çatılar üzerine çökmüş bir kasabaya uğradı; “ölümünden sonra Allâh bunları nasıl diriltir acaba!” dedi. Bunun üzerine Allâh onu öldürüp yüz sene bıraktı. Sonra tekrar diriltti. Ne kadar kaldın? Dedi. “Bir gün yahut daha az” dedi. Allâh ona: Hayır, yüz sene kaldın. Yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamıştır. Eşğine de bak. Seni insanlara bir ibret kılalım diye (böyle yaptık)şimdi sen kemiklere bak, onları nasıl düzenliyor, sonra ona nasıl et giydiriyoruz, dedi. Durum kendisince anlaşıncı: şimdi iyice biliyorum ki, Allâh her şeye kadir, dedi.”*²¹

¹⁷ Bakara, 2/117

¹⁸ Yasin, 36/77-79

¹⁹ Yasin, 36/81-82

²⁰ İbn Hacer, Fethu'l-Bâr'î Serh-u Sahihî'l-Buharî, Kahire, 1959, C: 13, s. 439

²¹ Bakara, 2/259

*“Rahimlerde sizi dilediği gibi şekillendiren O’dur. O’ndan başka İlâh yoktur. O mutlak güç ve hikmet sahibidir”.*²²

Allâh bir çocuğu meydana getirmek için, Tıp bilimine göre olması gereken şartlara ihtiyaç duymaz.

*“Zekeriyya: Rabbim! dedi, bana ihtiyarlık gelip çattığına, üstelik karım da kısır olduğuna göre benim nasıl oğlum olabilir? Allâh şöyle buyurdu: İşte böyledir. Allâh dilediğini yapar.”*²³

Babasız olarak çocuk dünyaya getirdiğinde şaşırıp kalan Hz. Meryem’e Allâh’ın hitabı da şöyledir :

*“Meryem; Rabbim! dedi; bana bir erkek eli değmediği halde nasıl çocuğum olur? Allâh şöyle buyurdu: İşte böyledir. Allâh dilediğini yaratır. Bir işe hükmedince ona sadece “ol” der; o da olur.”*²⁴

Allâh’ın bir şeyi yaratması için bir örneğe yahut bir maddeye ihtiyacı da yoktur. O, dilediğini hiç yoktan (Hz. Âdem gibi)²⁵, dilediğini yarattığının benzeri olarak (Hz. Havva gibi)²⁶, dilediğini babasız olarak (Hz. İsa gibi)²⁷, dilediğini de bir ana-babadan²⁸ yaratmıştır.

*“Allâh nezdinde (yaratılış bakımından) İsa’nın durumu, Âdem’in durumu gibidir. Allâh onu (Âdem) topraktan yarattı. Sonra ona “ol!” dedi, ve oluverdi.”*²⁹
Hz. Âdem’i ilk insan olarak topraktan, Hz. İsa’yı da babasız olarak bir annenin rahminde yaratmak Allâh’ın bir işidir ve bu O’nun için zor ve imkansız değildir. Yaratma O’nun eliyledir. Kur’an’a göre İlâh, yaratılan değil yaratandır. *“(Kafirler) O’nu (Allâh’ı) bırakıp, hiçbir şey yaratamayan, bilakis kendileri yaratılmış olan, kendilerine bile ne zarar ne de fayda verebilen, öldürmeye, hayat vermeye ve ölüleri yeniden diriltip kabirden çıkarmaya güçleri yetmeyen ilâhlar edindiler”.*³⁰

²² Al-i İmran, 3/6

²³ Al-i İmran, 3/40

²⁴ Al-i İmran, 3/47

²⁵ En'am,6/2; A'raf,7 / 12; Hac,22/ 5; Secde,32/ 7; Ğafir/Mü'min,40/ 67

²⁶ Nisa,4/ 1

²⁷ Al-i İmran,3/ 47

²⁸ Hucuat,49/ 13

²⁹ Al-i İmran, 3/59

³⁰ Furkan, 25/ 3

I. BÖLÜM

BEŞERİ DÜŞÜNCE VE KUTSAL KİTAPLARDA İNSANIN YARATILIŞI

B- İNSANIN YARATILIŞI HAKKINDA FARKLI DÜŞÜNCELER

1-Hinduizm’de İnsanın Yaratılışı

Hinduizm, adından da anlaşıldığı gibi Hint yarımadasında doğmuş, doğuş tarihi bilinmeyen, kurucusu olmayan, tek kitaplı değil, çeşitli dönemlerde yazılmış kitaplar koleksiyonuna dayanan ve günümüzde en çok müntesibi olan bir dindir. Kitapları, **Vedalar, Brahmanlar, Upanişadlar, Mahabharata, Ramayana ve Pronolar**’dır. Bunların çoğu, özellikle Vedalar, sözlü anlatımlarla günümüze intikal etmişlerdir.

Vedalar’da sistematize bir yaratılış teorisi mevcut değildir. Vedalar’da yaratılış problemi Gök Baba (Dyaus-Pitar) ve Ana Yeryüzü (Prithivi-Matr =İngilizce’de “carth” ve “mother”) ile onların tanrı çocukları Şafak (Usaş) ve iki İlâhi at adamın (Asvinau divo napata) maceralarıyla halledilmeye çalışılır.

Bu efsanenin iki unsuru vardır. Bunlardan birine göre tanrıların yaratıcısı olan Tvastr başlangıçta doğmuş olan ilk varlık (agriya) dır. Başlangıçta o kozmik suyun temsilcisidir. Onda hem eril, hem de dişil unsurlar vardır. Yeri, Gök’ü ve bütün yaratıkları yaratan odur. Bununla birlikte bu versiyon otantik versiyon değildir. Muhtemelen Aryalarca sonradan alınmıştır. Yine bu yaratılış mitosuyla ilgili ikinci versiyon da otantik değildir. Bu ikinci versiyonda da yaratıcı olarak Yama ile Yimi görülmektedir.

Vedalar’da bu iki versiyonun dışında otantik olduğu sanılan bir üçüncü efsane daha vardır. Böylece **Vedalar**’da bu konu üzerine üç ayrı versiyonun olduğunu kabul edebiliriz Üçüncü ve doğru olan versiyonda yaratılış tanrı İndra ve cin Vritra arasındaki mücadeleye bağlanır.³¹

³¹ Demirci, Kürşat, **Hinduizm’in Kutsal Metinleri Vedalar**, İşaret Yay. s. 65-66, İst., 1991

Rig Veda'nın son kitabında Puruṣasukta adı verilen İlâhilerde kozmoloji üzerine bazı spekülasyonlar vardır. Buna göre bütün varlıklar primitif varlık olan Puruṣa'dan çıkmıştır. Puruṣa, ulu bir kozmik demiorg'dur. Bin başı, bin gözü, bin ayağı vardır. Var olan tüm realite onun sadece üçte birlik kapasitesini temsil ederler. O ne güneş tanrısı, ne ay tanrısı ve ne de rüzgar tanrısıdır; o bütün evrenin tek "tanrısıdır". **Vedalar** onun kelimeleridir. Aryaların içine bölündüğü dört sosyal sınıf (kast değil) onun emirleri doğrultusunda meydana getirilmişlerdir. Pruṣanın düşüncesinden, ay; gözünden, güneş; ağzından Indra ve Agni; soluğundan ise rüzgar meydana gelmiştir. Atmosferle yer onun göbeğinden, başından ve kulağından yaratılmıştır. Varlıklar ister yaratılmış (rham, taks), ister sudur (srj) şeklinde meydana gelmiş olsun Puruṣa bütün yaratıkların özüdür. Puruṣa'dan Viraj hasıl olur, Viraj da Puruṣa'yı doğurur. Bu ikisi birbirine dönüşerek varlıkları oluştururlar.³²

Vedalar'da varlıkları yaratan bir başka tanrı olarak Visvakarman geçer. Onun adının anlamı olan "herşeyin yapıcısı" sıfatı aynı zamanda Indra'nın da sıfatlarından biridir. Fakat Rig Veda'da Visvakarman'a yöneltilen iki İlâhiden (10,81; 10,82) anladığımız kadarıyla onun Indra'yla hiçbir ilişkisi yoktur. O bütün tanrıların kaynağı olduğu gibi insanların da kaynağıdır.³³

Hinduizm'de alemin meydana gelişi, İlâhi kaynaklıdır; ancak bu bir yoktan yaratma değildir. Bu inanışa göre, başlangıçta mutlak varlık olan Brahma vardır.³⁴

Mutlak varlık olan Brahma ile ondan sudur eden Maya (kainat) arasındaki ilişki, ateşle sıcaklık arasındaki ilişki gibidir. Ateşin olmadığı yerde sıcaklık olmadığı gibi, mutlak varlığın olmadığı yerde de kainat olmaz. Aynı anlayış, Upanişatlar'da bir başka şekilde dile getiriliyor:

"Gördüğün herşey, Tanrı ile doludur.

Görmediğimiz şeyler de Tanrı ile doludur.

Varolan herşey Tanrı'nın tecellisidir.

Her şey O'ndandır, ancak O, daima aynıdır".

³² A.g. e. , s.67-68

³³ a. g. e. , s. 68

³⁴ Aydın, Hüseyin, *Yaratılış ve Gayelilik*, D.İ.B. yay., s. 23, Ank., 1999

Gördüğümüz herşey, kainatı meydana getiren her nesne içinde tanrı, “Atman” olarak etkinliğini göstermektedir. Atman, Tanrının varlıklarda ve faaliyetlerinde yansıyan, onları o şey yapan tanrısal unsurdur. Başlangıçta Tanrı şöyle düşündü: “Çoğalayım, gelişeyim,. Böylece kendisinden evreni yarattı ve her varlığın içine girerek gizlendi. Herşeyin Atman’ı oldu. Herşeyin özü oldu... Sen O’sun.”³⁵

Hinduizm’in kitapları olan **Vedalar ve Upanişatlar**’da anlatıldığı gibi insan yoktan yaratılmamış, Tanrı’nın kendisinden sudur etmiştir, hatta Tanrılar bile sonradan olmuştur.

2-Yunan Düşüncesinde İnsanın Yaratılışı

Yunan düşüncesine göre, yoktan yaratma mümkün değildir, böyle bir düşünce saçmadır, çünkü yoktan hiçbir şey çıkmaz; ancak yine yok çıkar.Bu düşünce semavi dinlerin getirdiği yoktan yaratma düşüncesine tamamen zıttır.

Rivayete göre Prometheus, heykel yapmasını bilen bir Titan’dı, o yalnız bir insanın heykelini yapmamıştı. Bir çok heykeller yapmış, onlara can vermişti. İnsanlarda görülen kusurları şuna atfediyorlar: Bir gün Prometheus atölyesinde çalışıyordu. Çamurdan insanlara ait birçok kollar, bacaklar, kalpler, kafalar yapmıştı. Yaptığı uzuvları birbirine ekleyerek tamamladığı küçük heykelleri raflara diziyordu. Fakat daha işini bitirmemişti. O sırada şarap tanrısı Dionysos atölyeye geldi. (Prometheus, çok çalıştın, yoruldu, biraz gezelim eğlenelim) dedi. Gezdiler; eğlendiler, şarap içtiler. Prometheus atölyesine döndüğü zaman azıcık sarhoştı. Bu yüzden bazı hatalar yaptı. Küçük bir gövdeye büyük bir baş taktı., büyük bir gövdeye mahsus olan uzun kolları küçük bir gövdeye iliştiirdi. Hayatta kocaman başların, uzun bacakların yahut gayri mütenasip gövdelerin sebebi bu imiş.

Bu mesele, yani insanı, Olympos Tanrılarına kin besleyen bir Titan’ın yaratması meselesi eski Yunanistan’da çokluğun inandığı bir mit’tir. Halbuki insanın daha asil bir mahluk olduğuna ve çok evvel tanrılarla beraber yaratıldığına inananlar da vardır. Nitekim meşhur Yunan şairi Pindaros “Tanrılar ve insanlar hepimiz aynı ailedeniz hepimizi aynı ana doğurmuştur!” demektedir.

³⁵ A. g. c. , s. 25

İnsanın yaratılışı hakkında eski Yunanlıların çeşit çeşit inançlara kapıldıklarını şundan anlıyoruz ki, bazıları Prometheus'ı işe karıştırmadan insanların toprağın çocuğu olduğunu kabul etmekle beraber, onların Attika'da, Erekte ve Arkadia'da Pelasgos'un ormanlarla taçlanmış yüksek dağlardan ve bizi besleyen topraktan fışkırdıklarına inanırlar. Bir başka efsaneye göre kayın ağaçlarının kabuğu, meşelerin gövdesi, yarılp içlerinden ilk insanlar çıktı. Kayalardan, bitkilerden ilk insanların doğduklarına inananlar olduğu gibi (Odysse. XIX. 163) Arkadia'lılardan Myrmidon'ların karınca iken insana çevrildiklerine inananlar da vardır.

İnsanların ne şekilde ve nasıl yaratıldığına inanırlarsa inansınlar, eski Yunanlılara göre evvela erkekler yaratılmıştır. Kadın dünyada mevcut değildi.³⁶

Eski Yunan düşüncesinde insanın yaratılışı inancının, ilk insanın çamurdan yaratılmış olduğu açısından Kur'an ile uygunluğu, birtakım hayvanların sonradan insana dönüştüğüne, yarılan ağaçlardan insanların çıktığına inanılması açısından da, Evrimci anlayışa yakınlığı açıktır. Bununla beraber burada yaratıcı bir heykeltıraş konumundadır. Yoktan yaratmanın olmadığı inancı ise bütün kutsal dinlere aykırıdır. İlk önce yaratılan erkek daha sonra kadındır, ama kadın erkekten yaratılmamıştır.

İlk Kadının Yaratılışı:

Prometheus'un kurnazlıkla çalarak insanlara verdiği akıl onları şımartınca Zeus o zamana kadar yalnız erkeklerden ibaret olan bu yüzsüz ve terbiyesiz mahlukları, kendilerini Tanrılar kadar kuvvetli ve mutlu sanan bu budalaların başına müthiş bir bela gönderdi. Bu bela kadındı. Muharref Tevrat'ta ve İsrailî rivayetlerde de buna benzer inanış ve düşünceler vardır. Kur'an'a göre kadın erkeğe belâ için yaratılmamıştır.

Gerçekten Zeus usta bir tanrı olan ve elinden hiçbir şey kurtulmayan oğlu Hephaistos'u çağırdı. Ona ilk kadını yaratmasını emretti. Hephaistos babasının emri üzerine balçığı su ile yoğurdu ve görenleri şaşırtacak güzellikte bir bakirenin vücudunu yaptı. Olympos'ta oturan Tanrıçaların en güzeli olan ve kendi karısı bulunan Aphrodite'nin vücudunu model olarak kullandı.³⁷

³⁶ Can, Şefik, *Klasik Yunan Mitolojisi*, İnkılap Kitabevi, İst., 1994, s. 12-13

³⁷ A. g. e., s. 15

Klasik Yunan Felsefesine göre de, kadın erkekten sonra yaratılmış, ancak erkekten değil, aynı zamanda tanrıça olan bir kadın model alınarak yaratılmıştır. Yaratana da tanrıyı kendisi değil, Onun emri doğrultusunda oğludur.

Yunan düşüncesi her döneminde daima meydana gelmemiş ve yok olmayacak bir ilk-madde, (temel maddeyi) düşünmüş ve kabul etmiştir. Yunan efsane döneminde “Okyanus” kavramı ile karşılaşırız. Okyanus, yani uçsuz-bucaksız deniz, meydana gelmemiş, yok olmayacak, kadim ve ebedî olandır. Bu sebeple de okyanus, Tanrıların ve insanların çıktığı yerdir.

Yunan düşüncesinin felsefi dönemine geçerken, aynı zamanda Batı geleneğinin de atası olarak kabul edilen Tales, ilk-madde (ana madde) olarak “SU”yu kabul etmiştir. Tales’e göre su, meydana gelmemiş ve yok olmayacaktır, her şey ondan meydana gelmiştir ve yine ona dönecektir. Tales’den sonra gelen Yunan Filozoflarında aynı düşünce ve anlayışın devam ettiğini görürüz. Onlar da ilk-madde (arche) olarak ayrı ayrı şeyleri, bazıları bu ilk maddeyi tek, bazıları çok olarak kabul etmişlerdir; fakat ilk maddeye yükledikleri nitelikler, temel vasıflar daima aynı olarak kalmıştır: İlk madde, kadim’dir, ebedî’dir; her şey ondan çıkmıştır ve yine ona geri dönecektir.³⁸

3-Zerdüştlük’te İnsanın Yaratılışı

Zerdüş’tün öğretisinde gökyüzünün bir tek öğeden, suyun bir tek kaynaktan, toprağın bir tek çekirdekten oluştuğu gibi, tüm ağaçlar, tüm hayvanlar, tüm insanlar da bir ağacın, bir tek hayvanın, bir tek insanın sonsuz bir surette çeşitli olan döllerinden başka bir şey değildir. Bütünsellik anlayışını, Birlik fikrinin ve yaratıcı dört kuvvetin oynadığı bu fonksiyonlara (ateş, hava, su ve toprak) ayrıca zaman ve organizatör olarak Ruhu da katmak gerekir. Tüm oluşlar bu büyük enerjilerin birbirleriyle olan girişimleri ile olur ve oluyor. Bu, Zerdüş’tün yukarıda sözünü ettiğimiz düşünler kuramının zorunlu bir sonucudur. Ormuzd’un vermiş olduğu bir tek saptan, önce onbin tür, bundan da yüzbin tür oluşur. Tüm ağaçların ilki Hom’dur ki, bu, dağların çalılarıdır. İranlılar bununla kutsal ateşi yakarlar. Tüm hayvanların ilki de boğadır; bu, uzun süre yalnız kaldıktan sonra, Ahriman tarafından

³⁸ Aydın, A.g.c., s. 27-28

öldürülmüşse de, bunun ruhu , tüm diğer hayvan doğalarının ruhu haline girmiş ve kendinden sonra Guşurun adı altında yaşamını sürdürmüştür. Bunun arınmış döl sıvısından, biri erkek, diğeri dişi olan iki boğa doğmuştur. Tüm diğer hayvan türleri bu iki boğanın dölleriştir.

Nihayet ilk insan, onbeş yaşında bir genç adam suretinde olmak üzere boğanın böğürlerinden oluştu ki, bunun adı Kaitsmors oldu; ve hayvanların çok genel tipinden sıyrılarak seçkin bir şekil aldı. Fakat bu ölürken, kendisindeki döl sıvısı yeryüzüne serpildi. Güneş tarafından arıtılmış ve bereketlendirilmiş olan bu sıvı, ilk insan çifti olan Maşia (Âdem) ve Maşiane' (Havva) yi meydana getirdi. Zend Avesta, bunları iki dallı bir ağaç şeklinde gösterir; kuşkusuz ki, bu insel kuşakların (nesil) simgesidir.³⁹

Zerdüştlük İncasına göre ilk insan Hz. Âdem'dir, ancak O, bir hayvanın vücudunun bir bölümünden meydana gelmiştir, Havva da onun eşidir. Fakat bunlar, güneş tarafından arıtılmış ve ayrıcalıklı canlılar olmuşlardır. Bu, bir nevi evrimci yaratılış düşüncesini anımsatmaktadır. Alıntıyı yaptığımız eserde Âdem ile Havva'nın Göksel cennet (Behište)' e benzeyen yersel Cennet'te masum ve bahtiyar olarak yaşarken Ahriman, -Kur'an'da iblis- yılan şekline girerek onları aldatmış ve huzurlarını bozmuştur. Cennet'te yedikleri ise avladıkları bir hayvanın eti ve içtikleri süttür; daha sonra bu hayvanın derisinden kendileri için giyecek ve çadır yapmışlardır.⁴⁰ Kur'an'a göre ise Adem ile Havva'yı cennette aldatan şeytandır. Her ikisinin üzerlerine örttükleri de cennetteki bir ağacın yapraklarıdır.

Tevrat'taki Âdem ve Havva hakkında anlatılana benzer bir anlayış, burada açıkça kendini göstermektedir. Tevrat'a göre de Havva, Âdem'i yasak ağaçtan yemeye meylettirmiş ve hem kendisinin hem de insanlığın ömür boyu bahtsız olmasına sebep olmuştur. Havva'yı da aldatan yine Allâh'ın yılan olarak yarattığı bir canlıdır.⁴¹ Bu yüzden yılan ömür boyu sürünmekle cezalandırılmıştır. Böyle bir cezalandırma Kur'an'a terstir, Kur'an'a göre kimse bir başkasının günahından dolayı cezalandırılmaz.

³⁹ Hacaloğlu, Haluk, Zerdüş "Ahura Mazda"/ Zerdüş'ün Evrenbilimi , Ruh ve Madde Yay., s. 61-62, İst. , 1995

⁴⁰ A. g. e. , s. 62-63

⁴¹ Kitab-ı Mukaddes, Tekvin, 3. Bab

4-Türk Efsanelerinde İnsanın Yaratılışı

Eski Türklerin de kendilerine has yaratılış efsaneleri vardır. Türk yaratılış efsanesi, başka dinlerin, yabancı efsane ve kültürlerin tesiri altında kalmıştır. Bununla beraber Türk yaratılış efsanesinin, günümüz semavi dinlerinin getirmiş olduğu yaratılış inancı ile büyük ölçüde bir benzerliği vardır.⁴²

Eski Türk inançlarına göre kut, ülüg (kısmet), rızık veren tanrıdır. Yaratan ve yarattığı yeryüzünün tanzim edicisi de O'dur. İrade ve kudret sahibidir. Kutadgu Bilig'de "Tekvin" mefhumu "Törütgen İdi" tabiriyle ifade edilmiştir. "Yaratıcı sahip, türeten Mevla" demektir.⁴³

İnsanın yaratılışı üzerinde Türk boyları arasında çeşitli efsaneler vardır. Bu efsanelerden bir kaç:

1- Altaylılara göre; önce yalnız Kara Han ile sular vardı. Bu büyük tanrı tek başına sıkıldığı için bir insan yarattı. Bu insanın kanatları vardı, suların üzerinde uçuyordu. İnsan buna kanaat edemedi, yükseklerde uçmak istedi. Karahan onun maksadını anladığı için uçmak kudretini aldı. Kanatları işe yaramadı, suya batmağa başladı. Bunun üzerine Kara Han'a yalvardı, o da acıdı, her hassayı yeniden ona verdi, ama uçmak kudretini vermedi. O halde bu insan için kara lazımdı. Kara Han gene düşündü. Yıldızlardan bir avuç toprak suların üzerine serptirdi. Böylece karalar oldu.

Kara Han ada şeklinde türeyen bu ilk karaya dokuz dalı bir çam dikti, her birinin altında birer adam daha yarattı. Bu dokuz daldan dokuz ırk türedi. Bu insanlara iyi yolu göstermek için de "Yayık"ı yarattı.

2- Yine Altaylılarla Yakut'ların bir inanışına göre; Kara Han'ın oğlu büyük tanrı Ülgen, insan vücutları yarattı, bunların canı yoktu. Can vermek için Kara Han'a bir kuzgun gönderdi. Kara Han Ülgen'in yarattığı insan için istenilen canı verdi. Kuzgun da canı galeleri arasına sıkıştırarak geri döndü. Yol uzundu. Kuzgun acıktı. Uçarken yeryüzünde bir deve leşi gördü. İştihası onu leşe doğru sürüklüyordu. Fakat

⁴² Aydın, A.g.e., s. 30

⁴³ Başer, Sait, Gök Tanrının Sıfatlarına Esmâü'l Hüsnâ Açısından Bakış, Seyran Yay., İst. 1991. s. 27-28

kuzgun leşten uzaklaştı, yoluna devam etti. Biraz gittikten sonra gözüne yerde bir at leşi göründü. İştihası kabaran kuzgun kendini tuttu, leşin yanından geçti.

Son kuvvetini vererek uçan kuzgun bu defa bir inek leşi gördü. Bu leş kuzgunu daha çok kendine çekti, kuzgun : (Ah ne güzel) dedi. Bunu derken gagalarını açınca can bir çam ormanının üzerine düşerek ağaçlara dağıldı. Bunun içindir ki, çamlar kışın, yazın yapraklarını dökmez, canlı dururlar.

Kuzgun havada uçarken, gecenin yarısında Erlik Han yeraltından çıktı. Yeryüzünde bir saray gördü, yavaş yavaş yaklaştı. Bu sarayda Ülgen'in insan cesetlerinin yattığını anladı. Bu cesetleri Erlik'in fenalıklarından korumak için Ülgen bir köpeği bekçi koymuştu. O zaman köpekler insanlar gibi tüysüzdü. Erlik köpeğe : (Beni bu saraya bırakırsan sana kürk veririm. Daha üşümezsin. Hem sana öyle bir yemek veririm ki, bu yemeği yersen bir ay açlık duymazsın) dedi.

Köpek bu sözlere kandı. Erlik'i saraya cesetlerin yanına bıraktı. Erlik kendi canından üflledi. (Bunların hepsi benim gibi olacaktır) dedi. Cesetler canlandı. Bunlar erkek ve kadın idi. İşte yeryüzünde insanlar böyle türedi.

Bu efsanede Âdem'in cennete konulması, orada kendisine ebedilik vadinde bulunan şeytan tarafından kandırılması, diğer bütün insanların Âdem'den türemesine benzer bir efsaneye benzemektedir.

Yakut'ların bir efsanesine göre de; insan yarı at, yarı insan şeklinde gökten inmiştir.

3- Bir Altay efsanesinde de; tuzlu suları temsil eden Tiamat'ın ikinci kocası Kingo insan yaratmak istedi. Buna kızan tanrılar Kingo'yu kestiler. Kanı ile insan hamuru yoğruldu.

Böylece insanlar meydana geldi.

4- Bir başka efsanede de; büyük tanrı yeryüzünde bir insan yarattı. Bu insan erkekti. Bir gün bu insan uyurken şeytan onun göğsüne dokundu. Bunun üzerine kaburgalarından bir kemik büyüyerek yere düştü.

Bundan da bir kadın meydana geldi.

Ama yine Altaylılara göre böylece yaratılan ilk insanlardan erkeğin adı Törüngey, kadının adı da Eje'dir.

5- Budist Türklerin bir efsanesinde de; Tanrı güzel bir kız olan (Rid ta riod gar) ı gökten yere indirdi. Kendisi ile beraber bulunacak bir erkek yeryüzünde henüz olmadığı halde, çok çocuk doğurdu. Bu da insanların ilk anası oldu.

Bu⁴⁴ da hem Havva'yı hem de Meryem'i ima eden bir anlatış vardır.

6- Bir Sümer efsanesinde de; tanrılar kendilerine hizmet edecek varlıkların olmasını düşündüler. Bu işle Ea'yı görevlendirdiler. Bunun üzerine Ea çamurdan bir insan yaptı, ona can verdi.

İşte insan hayalini ulaştırabildiği kadar çeşitli efsanelerle kendini yarattıktan sonra dahi, cismini normal ve rahat şekilde bırakmamış, gitgide başka yaratıkların da uzuvlarını katarak insanla karışık acayip yaratıklar meydana getirmiştir.

Kara Han'ın yarattığı ilk insana kanat takıldığı, Dede Korkut hikayelerinde geçen (Tepegöz) e tepesine yalnız bir göz, Cengiz'in cediti olan Bataçıhan'dan sıra ile yetişen evlatları arasında Duma-Şohor'un alını ortasına bir göz konulmuş, sudan çıkan ilk insan Annes'in vücudu insan, başı ve sırtı balık olarak gösterildiği gibi, it başlı, sığır ayaklı, yarısı akrep insanlar türetilmiştir.⁴⁴

Türk efsanelerinde anlatılan insanın yaratılışı olayı, insanın su ve çamur gibi maddelerden yaratılma yönüyle Kur'an'a, erkeğin kaburga kemiğinden kadının yaratılması yönüyle de Tevrat'a yakın bir tasvir ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Kutsal Kitaplar'da anlatılan yaratılış olayından daha çok, yaratıcısı da yine insan olan bir yaratılıştan bahsedilmektedir. Yine insanın, değişik hayvan türlerine benzer ve yarı hayvan şeklinde yaratılışından söz edilmesi yönü ile de Evrimci yaratılış düşüncesini anımsatan bir yaratılış anlayışı vardır.

Başta da söylendiği gibi, kutsal kitaplardaki insan yaratılışı ile farklı düşüncelerdeki yaratılış inancının hepsine benzer yaratılış efsaneleri dikkat çekicidir. Bu da Türklerin çok değişik inançlara sahip olduğunu gösterir.

Türk mitolojisinde de, insandan türememiş insanlar görülmektedir ki, bunlar da tanrı ve tanrıçalardan, başka canlı yaratıklardan, yahut tabiatla mevcut başka varlıklardan meydana gelmişlerdir. Ama yine bunlardan çoğunun bir tarafı insandır.

⁴⁴ Uraz, Murat, *Türk Mitolojisi*, Mitoloji Yay., İst. 1992, s. 124-127;

C-KUTSAL KİTAPLARDA İNSANIN YARATILIŞI

1.Tevrat'ta İnsanın yaratılışı

Ve Allâh dedi ; suretimizde, benzeyişimize göre insan yapalım; ve denizin balıklarına, ve göklerin kuşlarına, ve sığırlara, ve bütün yeryüzüne, ve yerde sürünen her şeye hakim olsun. Ve Allâh insanı kendi suretinde yarattı, onu Allâh'ın suretinde yarattı; onları erkek ve dişi olarak yarattı. Ve Allâh onları mübarek kıldı; ve Allâh onlara dedi: Semereli olun, ve çoğalın, ve yeryüzünü doldurun, ve onu tabi kılın; ve denizin balıklarına, ve göklerin kuşlarına, ve yer üzerinde hareket eden her canlı şeye hakim olun. Ve Allâh dedi: İşte bütün yeryüzü üzerinde olup tohum veren her sebzeyi ve kendisinde ağaç meyvesi olup tohum veren her ağacı size verdim; size yiyecek olacaktır; ve yerin her hayvanına, ve göklerin her kuşuna, ve kendisinde hayat nefesi olup yeryüzünde sürünen her şeye, bütün yeşil otu yiyecek olarak verdim; ve böyle oldu. Ve Allâh yaptığı her şeyi gördü, ve işte, çok iyi idi. Ve akşam oldu ve sabah oldu, altıncı gün.⁴⁵

Ve gökler ve yer ve onların bütün orduları itmam olundu. Ve Allâh yaptığı işi yedinci günde bitirdi; ve yaptığı bütün işten yedinci günde istirahat etti. Ve Allâh yedinci günü mübarek kıldı, ve onu takdis etti; çünkü Allâh yaratıp yaptığı bütün işten o günde istirahat etti.⁴⁶

Tevrat'a göre insan topraktan yaratılmıştır. "Tanrı Yahova yerin toprağından insanı yaptı ve onun burnuna hayat nefesini üfledi ve insan yaşayan canlı oldu."⁴⁷

Görüldüğü gibi Tevrat, insanın hangi maddelerden ve hangi merhalelerden geçerek yaratıldığından bahsetmemektedir.Tevrat, Allâh'ın insanı kendi suretinde yarattığını söylerken , Kur'an Allâh'ın insanın yaratılışını tamamladıktan sonra ona kendi ruhundan üflediğini söylemektedir.Tevrat'ta bahsedilen bu suret benzerliğinin fiziki bir benzerliği kastedip etmediğini bilemiyoruz, ancak semavi kitaplar aynı kaynaktan geldiği için aralarında farklılık söz konusu olamaz. O zaman Tevrat'ın bu ifadesi Allah'ın insana kendi ruhundan üflemesi ve kudretinin tecellisi olarak

⁴⁵ Kitab-ı Mukaddes, Tekvin, 1/26-31

⁴⁶ Tekvin, 2/1-3

⁴⁷ Tekvin, 2/ 7

anlamak doğru olur. Ayrıca bu kitapların tahrife uğradığını da gözardı etmemek gerekir. Kur'an'a göre Allâh, hiçbir şeyin benzeri değildir.⁴⁸

Ancak Hadisler'de Tevrat'ta anlatılanın benzeri bir rivayet bulunmaktadır.⁴⁹

Bu hadiste bahsedilen suretten kastın Allâh'ın sıfatları olduğunu iddia edenler de vardır.

Allâh'ın sureti üzere yaratıldığı ifadesinden cenabı Hak kastedilirse, o zaman bundan Allâh'ın sıfatları anlaşılır. Yani Allâh Âdem'i âlim, irade sahibi, hikmet sahibi, işiten, gören bir varlık olarak yaratmıştır. Bu sıfatların hepsi de Allâh'ın sıfatlarıdır.⁵⁰

Kitab'ı Mukaddes'e göre Allâh yaratmayı yedi günde tamamlamış ve yedinci gün istirahata çekilmiştir, Kur'an'a göre ise Allâh her an yaratma içerisinde.⁵¹ Tevrat insanın yaratılışını derin ayrıntılara girmeden anlatır, Kur'an ise insanın yaratılışını teferruatlı bir şekilde anlatır.

Kitab-ı Mukaddes'te insanın ilk varoluş tarihine dair bazı bilgilerin verilmesi ilim adamlarınca hatalı bulunmaktadır. Kur'an buna dair bir bilgi vermez.

Bucaille bu konuda şu değerlendirmeyi yapıyor:

İlim adamları insanın yeryüzünde zuhuru hakkında bir takribi tarih bile verememektedirler. Bununla beraber bu ilim adamları şüpheyi mahal bırakmaz şekilde M.Ö. onbin yıllarından öncesine ait olan insan yapısı eserlerin kalıntılarını keşfetmişlerdir. Bu sebepten biz bu konu ile ilgili Kitab-ı Mukaddes ilim ile bağdaşır sayamayız. Mukaddes Kitab'ın Tekvin (yaratılış) bahsinde verilen tarihler, soy ve nesepler, insanın menşecini (yani Âdem'in yaratılışını) kabaca İsa'dan önce 37 asra koyuyor. Gelecekte ilim bize belki şimdiki hesaplarımızdan daha dakik olan mütalalar temin edebilir, fakat ilim 1975 yılı İbrani Takviminin gösterdiği gibi, insanın yeryüzünde ilk defa 5736 yıl önce görüldüğünü hiçbir zaman

⁴⁸ Şura, 42/11

⁴⁹ Buhari, Ezan, 11; Müslim, Birr, 32.

⁵⁰ Koyuncu, Süleyman, Kur'an'da İnsanın Yaratılışı, Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1996. s. 22

⁵¹ Rahman, 55/29

söylemeyecektir. Bunun için insanın eskiliği ile ilgili Kitab-ı Mukaddes'in verileri hatalıdır.⁵²

Kitab-ı Mukaddes'te verilen bu bilgilerin muharref kısımlara ait bilgiler olması muhtemeldir. Çünkü Kur'an o kitapları tasdik edicidir. Kur'anda buna dair bir işaret bile yoktur.

2.İncil'de İnsanın Yaratılışı

İncil'de de, Tevrat'ta olduğu gibi 'yaratma' düşüncesi mevcuttur. Bu bir fâil tarafından meydana getirilen bir kavram olarak Hristiyanlık düşüncesinde de kabul edilmiştir. Yalnız, İncil'de yaratılışı açıklayan ayetlerde hem çelişki, hem de teslis akidesi ve ruhu hakimdir.⁵³

İncil'de İsa (a.s.)'nın doğuşunun bir mucize olarak anlatılması sözkonusu edilmiştir.''Kelam başlangıçta var idi, ve Kelam Allâh nezdinde idi. O başlangıçta Allâh nezdinde idi. Her şey onun ile oldu,ve olmuş olanlardan hiçbir şey onsuz olmadı. Hayat onda idi, ve hayat insanların nuru idi.''⁵⁴

Burada anlatılan Kelam Hristiyanların inancına göre İsa'dır, ve O Allâh nezdinde var ve ezeli olandır.Hem var olan hem de varlığı Allâh'a bağlı olandır yani yaratılmıştır. Dolayısıyla Hristiyan inancı insanın yaratılışı konusunda tam bir çelişki içerisindedir. Çünkü yaratılanın hem ilk varlık hem de ezeli olması düşünülemez. Ezeli olan yaratan olmalıdır.Yarattığı da kendisinden bir parça değil, tamamen ayrı bir şey olmalıdır. Bunun aksi bir inanç ve anlayış Kur'an ile bağdaşmaz. Tevhide de aykırıdır.

⁵² Bucaille, *Mukaddes Kitap, Kur'an ve İlim*, Terc. Prof. Dr. Emin Bilgin, Dr. Ekmeleddin İhsan D. D. ,C. XVII, Sy. 6, s. 382, Ank. 1975

⁵³ Koyuncu,A.g.e., s. 23

⁵⁴ Yuhanna, 1/ 1-4

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA İNSANIN YARATILIŞI

Kur'an-ı Kerim, diğer İlâhi kitapların aksine insanın yaratılışını en geniş şekilde anlatmaktadır. Kur'an bu konuda eski insan eserlerinden tamamen farklı durumdadır. Kur'an, pek çok ayetlerinde, belirgin üreme mekanizmalarından söz etmekte, metinde hataya bulanmış bir beyan arzetmeksizin, üreyişin muayyen safhalarını zikretmektedir. Bütün bunlar insanların rahatlıkla anlayabildiği ve asırlarca sonra keşfedilecek olan hususlara tamamıyla uyum gösterdiği sade sözlerle ifade edilmişlerdir.⁵⁵

Kur'an'ın insanın yaratılışı hakkında anlattıklarının modern ilmin verilerine uygun olduğunu belirten pek çok batılı bilim adamları mevcuttur. Süleyman Ateş, “Gerçek Din Bu” adlı eserinde Embriyology konusunda önemli bir eser yazmış olan Amerikalı bilim adamı Prof. Dr. Keith L. Moore'un kitabından bazı alıntılar yaparak şunları söylüyor: “Ortaçağda ilim, çok yavaş ilerledi. Bildiğimize göre Embriyology konusunda, Ortaçağda pek az bilimsel görüş ileri sürülmüştür. Ancak Kur'an müstesnadır. Müslümanların Mukaddes Kitabı Kur'an'ı Kerim'de insanın, erkekle kadının salgılarının karışımından (karışık bir nutfeden) yaratıldığını, yine insanın bir meni damlacığından (meniyin yümna) yani spermden yaratıldığını, meni hayvancığının, bir tohum gibi rahme yerleşip, döllenmeden itibaren altı gün içinde rahmin cidarına asılıp filizlenmeğe başladığını, spermin, kan pıhtısı (alaka) görünümüne geldiğini söyler. Yine Kur'an, embriyonun üç karanlık⁵⁶ içinde büyüdüğünü söyler ki bunlar:

1) Dış karın cidarı (maternal anterior duvar), 2) Rahim cidarı (uterus duvarı), 3) İç rahim zarı (amnio chorionic membrane) olabilir. Kur'an'da doğumdan önce, anne rahminde insanın gelişme aşamaları hakkında öyle açıklamalar vardır ki bunlarda itiraz edilebilecek herhangi bir aksaklık yoktur.⁵⁷

Kur'an'da insanın yaratılışı, ilk insanın aslı toprak ve çamurun değişik bileşimleri diğer insanların aslı olan meninin babanın sulbündeki halinden itibaren, onun mükemmel bir insan haline gelişine kadar olan bütün safhaları anlatılmaktadır.

⁵⁵ Bucaille, Maurice, *Müsbet İlim Yönünden Teyrat İnciller ve Kur'an*, s.306;

⁵⁶ Zümer, 39/6

⁵⁷ Ateş, Süleyman, *Gerçek Din Bu*, C. 2, s. 141-142

*“Ey insanlar! Eğer siz öldükten sonra tekrar dirilmek hususunda şüphe içinde iseniz şu muhakkaktır ki, biz sizi topraktan, sonra erlik suyundan (menî-nutfе), sonra pıhtılaşmış kandan, daha sonra da yaratılışı belli belirsiz bir parçacık etten yarattık. Bunları size kudretimizin kemâlini apaçık gösterelim diye yaptık. Sizi dileyeceğimiz belli bir vakte kadar rahimlerde durduruyoruz. Sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyoruz. Daha sonra da kuvvetinize ermeniz için sizi büyütüyoruz.”*⁵⁸

*“Andolsun biz insanı çamurdan (süzülmüş) bir hülasadan yarattık. Sonra onu sarp ve metin bir karargahta nutfе yaptık. Sonra o nutfeyi bir kan pıhtısı haline getirdik. Derken kan pıhtısını bir parçacık et yaptık. O bir parçacık eti de kemiklere dönüştürdük. O kemiklere de et giydirdik. Daha sonra onu başka bir yaratılışla inşa ettik. Suret yapanların en güzeli olan Allâh’ın şanı ne yücedir.”*⁵⁹

*“O’dur ki, yarattığı her şeyin yaratılışını güzel yaptı ve insanı yaratmağa çamurdan başladı. Sonra onun neslini bir özden, hakir bir suyun özünden yaptı. Sonra ona biçim verdi, ona kendi ruhundan üfledi. Ve sizin için kulak(lar), gözler ve gönüller yarattı. Ne kadar az şükrediyorsunuz.”*⁶⁰

Bu ayetlerin ilkinde topraktan çıkan bir madde (sülale)’den bahsediliyor.

Taberî’ye göre “es-sülale” (السلالة) her çeşit topraktan çıkarılmış olan bir şeydir. Buna göre Âdem (a.s) yerden alınan bir topraktan yaratılmıştır. Yine Taberî Hasan el-Basrî’den nakille, Âdem (a.s.) “tîn (طين) onun neslinin ise mâ-i mehîn’den yaratılmış olduğunu söylüyor. Sülâle, tîn’den olan kuyruk kemiğinin arkasından çıkan nutfе’dir. İbn Abbas’tan nakledildiğine göre “sülâletin min tîn” suyun özüdür. Mücâhid’e göre o insan menisindendir. Taberî’ye göre doğru olan görüş de budur.⁶¹ Kurtubî’ye göre Âdem a.s.’ın yaratıldığı şey halis bir çamur, zürriyetininki nutfedir.⁶²

“Sonra onu sağlam bir karargahta nutfе haline getirdik.” Erkeğin sulbünde yaratmadan sonraki dönem gelmeden “karâr-i mekîn” olmaz. Araplar, erkeğin çocuğunu ve nutfesini onun sülalesi diye isimlendirirler. Çünkü onlar o adamdan

⁵⁸ Hac, 22/5-6

⁵⁹ Mü’minun, 23/12-15

⁶⁰ Secde, 32 /7-9

⁶¹ et-Taberî, İbn Cerir, Camiu’l-Beyan an Te’vîli’l-Kur’an, C.9, s.202

⁶² el-Kurtubî, el-Cami’li Ahkamî’l-Kur’an, C.12, s.109

çıkıştır. Bu dönem erkeğin menisinin kadının rahminde karar kılma (yerleşme)sidir.⁶³

“Sonra nutfeyi (aşılanmış yumurta) alaka yaptık. Peşinden alakayı bir parçacık et haline soktuk.”

“Kadının rahmine yerleştirdiğimiz nutfeyi (meni) alaka (bir kan parçası) haline getirdik. Sonra bu kanı mudğa bir et parçasına dönüştürdük.”

“Sonra onu başka bir yaratık haline getirdik”. Bu devrede Allâh ona ruh üflemiş o da tam bir insan halini almıştır.⁶⁴

Dr. Adnan eş-Şerif, nutfeyi'nin şehvet esnasında erkek ve kadından gelen meni veya bayağı bir su (mâ-i mehîn) olduğunu zikrettikten sonra, kadından gelen sıvının meni olmadığını, zira onun ceninin yaratıldığı su değil, cimayı kolaylaştırıcı bir sıvıdan ibaret olduğunu söylüyor. “Menî'yi sadece erkeğe tahsis etmemiz hatadır. Çünkü Yüce Mevla kadın ve erkeğe birlikte hitap etmektedir” demektedir.⁶⁵ Buna göre hem erkeğin menisi (sperm), hem de kadının menisi (yumurta) insanın oluşumunda esas kaynaktır.

KUR'AN-I KERİM'DE YARATMA ANLAMINDAKİ FİİLLER

1-Haleka (خلق)

Halk (خلق) takdir etmektir. “Halaktü el-edîme” deriyi ölçüp biçtiğinde böyle denilir. El-Halîkatü tabiat huy anlamınadır. “El-Hilkatü” ise yaratılış, fitrat demektir. “Racülün Halikun” yaratılışı tam ve ölçülü olan adam demektir. “Mudgaten muhallekaten” yaratılışı tamamlanmış olandır. Haleka fiili “ifk” ile kullanıldığında yalan ortaya çıkarmak, iftira etmek manasına gelir. Ayette “Yalan uyduruyorsunuz”, “el-Halâk” da nasip ve pay anlamınadır. Ayette *“La halâka lehum..”* *“onların hiçbir nasibi yoktur”* şeklinde geçmektedir.⁶⁶

⁶³ et-Taberi, A.g.e., C.9, s.203

⁶⁴ a.g.e., C:9,s.203; İbnü'l-Cevzi, Zâdü'l-Mesir, C.5, s.462

⁶⁵ eş-Şerif, Dr. Adnan, Min İlmi't-Tıbbî'l-Kur'anî, s.36

⁶⁶ İbn Manzûr, Lisânü'l-Arap, C:10, s.86/87, el-Cevheri, es-Sihah, C:4, s.1471, ez-Zebidî, Tâcu'l-Arûs, C:6, s.335; el-Fîruzabâdî, Kamus-ı'l - Muhit., S.1137

Arap dilinde “el-halk” daha önce yapılmamış bir şeyi ilk önce yapıp ortaya çıkarmaktır. “*Dikkat edin, ilk defa yaratma ve işleri evirip çevirme O (Allâh)’nundur.*”⁶⁷ Ebû Bekir el-Enbarî demiştir ki: el-halk, Arap dilinde iki anlama gelir. Örnek olmak üzere inşa etmek ilk kez yapmak, diğeri ise takdir etmektir. Allâh şöyle buyurmuştur. “*Takdir edenlerin en güzeli olan Allâh mubarektir.*” Yine “Halkullah”, “Allâh’ın dini demektir.” “*Allâh’ın dininde, (yaratmasında) bir değişiklik yoktur.*”⁶⁸ “*Allâh’ın dinini değiştiriyorlar.*”⁶⁹ “Haleka ennâse”, muamele ve muaşeret etmektir. Hadiste “*İnsanlara güzelce muamele edin*” buyurulmuştur. Halk yine, yükselmiş yağmur için olan bulut, toprağı kazmak, eşmek anlamlarına gelmektedir.⁷⁰

“Hulikat el-mer’etü”, Kadın güzel yaratıldı, yaratılışı güzel oldu demektir.⁷¹ Buna göre “el-halk” bir şeyi güzel bir şekilde yaratmak anlamındadır. Halk, sert bir şeyi yumuşatmak anlamına da gelir. “Hacerun hâlikun”, yumuşak taş demektir.⁷² Deliğı ve eksiğı olmayan şey anlamına “el-halkâ” şeklinde kullanılır.⁷³

“*Bu öncekilerin âdetleridir.*”⁷⁴ Ayetinde adet, tavır davranış, “*Bu ancak bir uydurmadır*”, (Sad: 38/7) “*Biz bu(nun söylediğı)ni (babalarımızın bağı olduğu) öteki dinde iştirmedik. Bu uydurmadan başka bir şey değildir.*”⁷⁵ âyetinde uydurma,” Maide: 5/110’da şekil vermek, anlamlarına kullanılmıştır.⁷⁶

Haleka kökü Kur’an-ı Kerim’de, ikiyüz elliden fazla kullanılmıştır. Hem fiil hem isim şekliyle çokça geçer.⁷⁷

Rağıb el-İsfahanî, **el-Müfredât**’da şöyle diyor: “Halk” kelimesi, tüm insanlar için ancak iki anlamda kullanılır. Birincisi: takdir (ölçüp biçme, kıyas), ikincisi yalan (uydurma) kizb ve ifk kelimeleri ile birlikte. “Allâh’ın yaratması değiştirilmez” (takdir ve kazâ) mânâsındadır.⁷⁸ İbn Kayyim ise “Hâlık” ve “musavvir” kelimeleri

⁶⁷ A’raf, 7/54

⁶⁸ Rum, 30/30

⁶⁹ Nisa, 4/119

⁷⁰ İbn Manzûr, A.g.e., C:10, s. 87-90

⁷¹ ez-Zebidî, A.g.e., C:6, s. 336

⁷² a.g.e., C:6, s.337

⁷³ el-Firuzabâdî, A.g.e., s:1137

⁷⁴ Şuarâ, 26/137

⁷⁵ Sad, 38 / 7

⁷⁶ ed-Değâğânî, Hüseyin İbn Muhammed, **Kamusu’l-Kur’an**, s.163-164

⁷⁷ Ulutürk, Veli, **Yaratma Kavramı**, s.13-21

⁷⁸ er-Râğıp, **el Müfredât**, s.157

mutlak kullanılırsa sadece Allâh hakkındadır. Kayıtlanarak kullanılırsa kullar hakkında da olabilir. Buna göre kul hâlik, Allâh ise “Ahsenu’l-Hâlik”tır.⁷⁹

2-Zera’e (ز ر ا)

Zerae, yoktan var edip etrafa dağıtarak çoğaltmak, anlamlarınadır. “*O dur ki, sizi yeryüzünde yaratıp, yaydı ve O’na döndürüleceksiniz*”.⁸⁰ “ez-Zür’etü” saçların önündeki ilk beyazlıktır. “Zera’e en-nâkatü” Deve sütü indirdi (bıraktı) demektir.⁸¹ “Zera’e Allâhü el-halka” Allâh onların şahıslarını var etti” demektir.⁸²

Yaratma anlamında: “*And olsun, cehennem için de bir çok cin ve insan yarattık*”⁸³ “*Allâh’ın yarattığı ekin(ler)den ve hayvanlardan Allâh’a bir pay ayırdılar...*”⁸⁴ Üreyip çoğalma manâsına “*Gökleri ve yeri yoktan var edendir. Size kendinizden çiftler, hayvanlardan çiftler yaratmıştır. Bu düzen içinde sizi ürettiyor*”⁸⁵ ... Zürriyet deyince bir kimseden türeyip çoğalan nesil anlaşılır.⁸⁶

Ebû İshak ve Sa’leb Şûra 11’deki “yezra’üküm” ibaresini sizi çoğaltır şeklinde tefsir etmişlerdir.⁸⁷

3-Fatara (ف ط ر)

“El-fatru” zamme ile yarmak demektir. Kesra ile başı ortaya çıktı göründü. Üzümün başları ortaya çıkıp görüldüğünde “fatıra el-Inebu” denilir. Devenin dişi çıktığında da (zamme ile) denilir. Allâh hakkında kullanılırsa yarattı, ilk kez yaptı, inşa etti anlamlarına gelir. Oruçlunun orucu açıp yeyip içmesine ise (iftâr) denilir. İnsanın yaratılıştan getirdiği şeyler için “onun fitratı” denilir. “El-Fıtratü” yaratılış demektir. İbn Abbas şöyle demiştir: “Fatrissemâvati” ne demektir bilmiyordum.

⁷⁹ el-Cevziyye, İbn Kayyim, Şifâu’l-Alîl, s.486

⁸⁰ Nûr, 23/73

⁸¹ el-Fîruzahâdî, A.g.e., s.51; ez-Zebîdî, A.g.e., C:1, s.67

⁸² er-Râğıp, A.g.e., s.178

⁸³ A’raf, 7/179

⁸⁴ En’âm, 6/136

⁸⁵ Şûrâ, 42/11

⁸⁶ el-Cevherî, A.g.e., C:1, s.51

⁸⁷ İbn Manzûr, A.g.e., C:1, s.69-70; ez-Zebîdî, A.g.e., C:1, s.67

Tâki, bir kuyu hakkında iki davacı bana geldi ve biri diğerine “ene fetartühâ” “onu ilk defa ben kazdım” dedi.⁸⁸

Bu fiilin Allâh’ın yaratması anlamına geldiği âyetler şunlardır. “(Allâh) *gökleri ve yeri yoktan var edendir.*”⁸⁹ “*Gökleri ve yeri yoktan var eden; melekleri, ikişer, üçer, dörder kanatlı elçi yapan Allâh’a hamdolsun. O, yaratmada dilediğini artırır. Şüphesiz her şeyi yapabilendir.*”⁹⁰

“Fatara” fiilinin fâili her defasında Allâh olarak geçmiştir. Mef’ûl ise gökler, yer ve insandır. “*Ben niçin beni yaratana kulluk etmeyeyim, O’na döndürüleceksiniz.*”⁹¹ Dediler ki: “*Biz seni bize gelen açık delillere ve bizi yaratana tercih edemeyiz. Yapacağını yap, sen ancak bu dünya hayâtında istediğini yapabilirsin.*”⁹²

Hadis-i şerifte’de “*Her insan fıtrat üzere yaratılır.*”⁹³ Buradaki yaratma ilk yaratılıştır. “el-fatru”, bozukluk, anlamına Mülk suresi üçüncü âyette kullanılmıştır. “Faturtü eş-şâte” “iki parmakla sütünü sağdım” “Faturtü el-acîne” “Hamuru karıp ekmek yaptım” demektir.^{94*}

4- Bede’e (بَدْع)

“el-Bed’ü” “halk” kelimesiyle birlikte bir şeyi ilk yapmak. İbda’ baştan yaratmak, bir şeyi başka bir şeyden önce yapmak. “*Allâh insanı ilk önce çamurdan yarattı.*”(Secde 32/7) “*Görmediler mi Allâh nasıl hiç yoktan yaratmayı başlatıyor. Sonra onu iade ediyor. Bu Allâh’a göre kolaydır.*”(Ankebut 29/19) “*De ki: “Yer yüzünde gezin, bakın yaratmaya nasıl başladı, sonra Allâh son yaratmayı da yapacaktır. Çünkü Allâh her şeye kâdirdir.*”⁹⁵

Harf kelamın mebdei, tahta kapının ve karyolanın mebde’idir. “Şey’ün bed’ün”, daha önce hiç yapılmamış, daha önce yapılan bilinmeyen şey” demektir. Bir

⁸⁸ Firuzabâdî, A.g.e., s.587; el-Cevherî, A.g.e., C:2, s. 781; İbn Manzûr, A.g.e., C:5, s.55-56

⁸⁹ Şura, 42/11

⁹⁰ Fâtır, 35/1

⁹¹ Yâsin, 36/22

⁹² Tahâ, 20/72

⁹³ el-Buharî, Cenâiz, 92; Müslim, Kader, 25; Ebû Dâvud, Sünnet, 17, Tirmîzî, Kader, 5; Müsned-i Ahmed, 2; Taberânî, Cenâiz, 52

⁹⁴ Rağîb, A.g.e., s.381, Zebidî, A.g.e., C:3, s.470

* Fıtrat kelimesi için bkz: el-Cevziyye, İbn Kayyim, Şifâu'l-Alîl, s.486-520

⁹⁵ Ankebût, 29/19-20

şeyin ilki, herşeyin ilki, ilkinin ilki, bâdietü'l-kelam" ilk çıkan söz demektir. "el-bed'ü", "eş-Şâbbü'l-âkilü" (aklı başında genç) demektir. "el-ber'ü" "bed'ü" gibidir ve yaratılmış anlamınadır. "el-Mübdî": Allâh'ın isimlerindendir. O, eşyaları inşa edendir. Daha önce benzeri yapılmamış bir şeyi ilk kez yapandır. "el-bedîetü", "el-bedâetü," aniden karşına çıkan şeydir.⁹⁶

"Bede'e" maddesi, yaratmaya başlamak manasında mazi sigasıyla Kur'an-ı Kerim'de altı defa, müzarî şekliyle altı defa, if'al babında müzarî şekliyle üç defa yer almaktadır. Bunlardan (Yusuf, 12/76; Tevbe, 9/13) âyetlerindeki yaratma mânâsıyla ilgisi yoktur. On yerde halk (yaratma)kelimesiyle beraber gelerek "yaratmaya başlamak, "ilk defa yaratmak" manasında geçmektedir.⁹⁷

"el-İbdâ"; benzersiz ve taklitsiz bir sanatı ortaya koymaktır. Bu kelime Allâh hakkında kullanıldığı zaman O'nun âletsiz, maddesiz, zamansız ve mekansız olarak bir şeyi ortaya koymasıştır. Bu Allâh'a mahsus bir iştir.⁹⁸ **"Gökleri ve yeri yoktan var eden Allâh'tır."**⁹⁹

5-Bera'e (بَرَأَ)

"el-Bâri'ü", Allâh (c.c.)'ın isimlerindendir. **"O yaratan, var eden, şekil veren Allâh'tır."**¹⁰⁰ "el-Bâri'u": Örneği olmadan bir varlığı yaratandır. Bu lafız hayvanların yaratılışına tahsis edilmiştir, bazen de diğer varlıkların yaratılışı hakkında kullanılır. İbnu Side demiştir ki: " Bâri-uhum " onları yarattı demektir ki bu "cevher" ve "a'razlarda" olur. "Berî'tü minc'l-marazi", "hastalıktan uzak oldum" demektir.¹⁰¹ el-Berâü" hilâlin ilk gecesidir, Ayın ve günün başlangıcı demektir.¹⁰²

Yaratma manasıyla Kur'an-ı Kerim'de **"Ne yerde, ne de kendi canlarınızda meydana gelen hiçbir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazmış olmayalım. Şüphesiz bu Allâh'a kolaydır."**¹⁰³ "Musa kavmine demişti ki;

⁹⁶ Râğıb, A.g.e., s.40; el-Cevherî, A.g.e., s.1; İbn Manzur, A.g.e., C:1, s.26; Zebidî, A.g.e., C:1, s.43; İbn Manzur, A.g.e., C:1, s.27

⁹⁷ Ulutürk, Veli, A.g.e., s.21-22

⁹⁸ Râğıb, A.g.e., s.38

⁹⁹ el-Bakara, 2/117

¹⁰⁰ Haşr, 59/24

¹⁰¹ İbn Manzur A.g.e., C:1, s.31; Zebidî, A.g.e., C:1, s.44

¹⁰² el-Cevherî, A.g.e., C:1, s.36; Fîruzabâdî, A.g.e., s.42

¹⁰³ Hadîd, 57/22

*“Ey kavmim, sizler buzağıyı tanrı edinmekle kendinize zulmettiniz. Gelin yaratıcınıza tevbe edin de nefislerinizi öldürün. Bu yaratıcınız katında sizin için daha iyidir...”*¹⁰⁴

“el-Berâ’etü”, Kur’an-ı Kerim’de bir süreye isim olmuş ve uyarı, ihtar anlamında kullanılmıştır: *“Allâh ve elçisinden, andlaşma yaptığınız müşriklere ihtardır”*.¹⁰⁵

Şu halde, “bera’e” ve “el-Bâri” kelimelerinde yaratma: canlıları yaratma; organları, unsurları âhenkli, düzgün ve mütenâsib yaratma, varlıkları muhtelif hey’etleriyle, birbirinden temyiz ve inşâ etme gibi ince farklılıklar içermektedir.¹⁰⁶

6-Enşe’e (انشأ)

“enşe’e”, icad etmek, meydana getirmek, yaratmak, kaldırmak, teşkil etmek ve hazır etmek anlamlarına gelir. *“Çardaklı ve çardaksız bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit, hurmaları, ekinleri, zeytinleri, narları birbirine benzer, benzemez biçimde yaratan hep o’dur”*.¹⁰⁷ *“Sonra onu bambaşka bir yaratık yaptık.”*¹⁰⁸ *“O’dur ki, sizin için o kulağı, o gözleri ve gönülleri inşa etti (yarattı).”* (Mü’minun, 23/78), En’am, 6/133; Hûd, 11/61; Vâkı’a, 56/35-61-72; Necm, 53/32’de bu anlamlarda kullanılmıştır. En’am, 6/98; Mülk, 67/23; Enbiya, 21/11, Kasas, 28/45; Yâsîn, 36/79, ayetlerde yaratmak anlamlarına kullanılmıştır. Teşkil etme, hazırlama ve kaldırma: *“O’dur ki size korku ve umut içinde şimşeği gösterir, ağır, ağır bulutlar yayar.”*¹⁰⁹ Enşe’e fiili diriltmek anlamına da kullanılmıştır: *“Görmediler mi Allâh nasıl yaratmayı başlatıyor, sonra onu iade ediyor. Bu Allâh’a kolaydır. De ki: “Yeryüzünde gezin, bakın yaratmağa nasıl başladı, Allâh, son yaratmayı da yapacaktır”*¹¹⁰ ayetlerinde de bu anlamdadır.¹¹¹

¹⁰⁴ Bakara, 2/54

¹⁰⁵ Tevbe (Berâ’e), 9/1

¹⁰⁶ Ulutürk, Veli, A.g.e., s.30

¹⁰⁷ En’am, 6/141

¹⁰⁸ Mü’minun, 23/14

¹⁰⁹ Ra’d, 13/12

¹¹⁰ Ankebüt, 29/19-20

¹¹¹ Rağıb, A.g.e., s.493-494; Abdulhâkî, M. Fuat, A.g.e.

Enşee, bir şeyi ilk kurup teşkilatlandırmak, oluşturmak ve düzene koymak anlamlarınadır, Allah'a mahsus olmak üzere icad etme, ilk yapmadır.

“en-Neşietü” havuzun ilk yapılan yeridir. “en-Nâşî” küçüklüğü geçen kız ve erkekler için kullanılır. Geminin kıydan kalkışı, ayrılışı için de kullanılır. “Naşîetülleyl” gecenin ilk vakti anlamınadır.¹¹²

7- Felaka (فَلَكَ)

“el-felku”, “eş-Şakku” yarmak, parçalamak anlamınadır. bir şeyin filkatı onun kırıkları ve parçaları, şakları demektir.¹¹³ *“Şüphesiz Allâh tohumu ve çekirdeği yarandır. Ölüden diriye, diriden de ölüyü çıkarır. İşte Allâh budur. O halde nasıl çevriliyorsunuz”.*¹¹⁴ Aydınlığın karanlığı yararak ortaya çıkışı da “felaka” ile kullanılır. *“Karanlığı yarıp sabahı ortaya çıkaran O’dur...”*¹¹⁵ *“Karanlığı yarıp sabahı ortaya çıkaran Rabb’e sığınırım de.”*¹¹⁶ “el-Felku” “el-halku” demektir. “Fâlık”, “hâlık” anlamınadır diyenler olmuştur. İki tepe arasındaki vadiye de “felak” denilir. Yarattılmışların tümüne felek denilir. “Câe bi’l-felaki” denildiğinde şaşılacak bir şekilde geliş ifade edilir. “Câe fülânun bi’l-fülkanî” yalan haber getirdi demektir. kaslardan kemikler üzerine akan tere “felîk” denilir. Birisi şişmanlayıp semizleştğinde de “tefeyleka” denilir.¹¹⁷

Derinin tüyünün sökülmesine de “el-felku” denir.¹¹⁸ “Felaka” fiili hem fiziki hem de soyut maddeleri yarıp parçalamayı ifade etmektedir. *“Mûsa’ya: “Değneğinle denize vur! Dedik. (vurunca deniz) yarıldı. (on iki yol açıldı). Her bölüm kocaman bir dağ gibi oldu.”*¹¹⁹ Âyetinde bu fiil “infelaka” şeklinde gelmiştir.

İki tepe arasındaki çukura devenin sırtındaki iki tümsek yerin arasındaki çukura da “el-felîk” denilir.¹²⁰

¹¹² Fîruzabâdî, A.g.e., s.69, el-Cevherî, A.g.e., C:1, s.77; İbn Manzûr, A.g.e., C:1, s.171; Zebîdî, A.g.e., C:1, s.137

¹¹³ İbn Manzûr, A.g.e., C:10, s.309-310

¹¹⁴ En’am, 6/95

¹¹⁵ En’am, 6/96

¹¹⁶ Felak, 113/1

¹¹⁷ İbn Manzûr, A.g.e., C:10, s.310-312, Fîruzabâdî, A.g.e., s.1186-1187, Zebîdî, A.g.e., C:7, s.50

¹¹⁸ Fîruzabâdî, A.g.e., s.1186; Zebîdî, A.g.e., C:7, s.50

¹¹⁹ Şuarâ, 26/63

¹²⁰ Râğîb, A.g.e., s.385; el-Cevherî, A.g.e., C:4, s.1544

8-Savvera (صور)

“Savvera”, şekil verdi, düzeltti, demektir. “el-Musavvir” Allâh’ın isimlerindendir. Bütün varlıkları düzene koyan ve her birine özel bir şekil verendir. Allâh bunu, pek çok ve farklı farklı olan varlıklar birbirinden ayırtedilsin diye yapmıştır”.¹²¹ “O, gökleri ve yeri hak (hikmet) ile yarattı, sizi şekillendirdi, şekillerinizi güzel yaptı. Dönüş O’nadır.”¹²² “Allâh O’dur ki arzı size yaşanacak yer, göğü de binâ yaptı. Sizi şekillendirdi, şekillerinizi de güzel yaptı”.¹²³ “Sizi, rahimlerde dilediği gibi şekillendiren O’dur.”¹²⁴ “Savvera” bir şeyi güzelce yapmak anlamındadır. Sûret sıfat ve şekil anlamına kullanılır. Hadis’te “Rabbim bir gece bana en güzel surette geldi.”¹²⁵

Tasvir, yaratma kavramı içerisinde anlaşıldığına göre, halk ile yaratmadan sonra gelen bir mefhumu ifade ediyor. Önce, Allâh mahlukatının maddesini yaratıyor, sonra onu canlandırıp ahenkleştiriyor, sonra düzeltiyor ve dilediği son biçimi veriyor.¹²⁶

9-Sevvâ (سوى)

Tesviye etmek, bir şeyi düzeltmek, düzene koymak, kemale erdirmek, eşit kılmak, eşitlemek gibi anlamlara gelir. “O Rab ki, seni yarattı, seni düzenledi, sana ölçülü bir biçim verdi,”¹²⁷ âyetinde tesviye senin yaratılışını hikmetinin gereğine göre yaptı demektir.”¹²⁸ “Sevvâ” fiilinin fâili Kur’an’da her yerde Allâh olarak geçmektedir. “Nefse ve Onu şekillendirene (yemin olsun)”¹²⁹

“Rabbinin yüce adını tesbih et. O (Rab) ki (her şeyi) yarattı, düzene koydu”.¹³⁰ Tesviye etmenin insandaki fizikî ve biyolojik yaratma sürecinin tamamlanma merhalesi olduğu anlaşılmaktadır. Zira Allâh, ayette tesviyeden sonra insana ruhundan üflediği ve Meleklerin bu aşamadan sonra ona secde ettiğini

¹²¹ İbn Manzûr, A.g.e, C:4, s. 473

¹²² Teğabûn, 64/3

¹²³ Mü’min, 40/64

¹²⁴ Al-i İmran, 3/6

¹²⁵ Zebîdî, Tâcu’l-Arûs, C:3, s.343

¹²⁶ Ulutürk, Veli, A.g.e. s.45

¹²⁷ İnşîr, 82/7

¹²⁸ Râğîb, A.g.e, s.251

¹²⁹ Şems, 91/7

¹³⁰ A’lâ, 87/1-2

bildirmektedir. *“Onu düzenleyip insan şekline koyduğum ve ona ruhumdan üflediğim zaman hemen ona secdeye kapanın”*.¹³¹

Tesviye, eşit kılmak, Allâh'ın (c.c) insanın parmaklarını birbirine müsavî kılmaya kâdir olmakla birlikte, parmakları farklı kılmasıyla insanlara in'amda bulunduğu bildirilmektedir.¹³²

Bu fiilin mefûlleri, insanın yaratılışı (Kıyâme, 75/38; Kehf, 18/37; Mutaaffî'n, 83/7; Secde, 32/9; Şems, 91/7; Hicr, 15/29; Sâd, 38/72), göklerin yedi kat hâlinde düzenlenmesi (Bakara, 2/29; Nâziât, 79/28). Kıyamette parmak uçlarını bile Allâh'ın toplayıp düzenlemeye kâdir oluşu (Kıyâme, 75/4)¹³³ olarak vârid olmuştur.

10-Ehyâ (أحيا)

“İhya”, hayat vermek, diriltmek, yaşatmak, can vermek anlamlarına gelir. “el-Hayy” ölünün zıddı, canlı demektir, “mahyâ” ölümün zıddı, canlılık, hayatta olmak manasınadır. *“Erkek ve kadından her kim inanmış olarak iyi bir iş yaparsa onu hoş bir hayatla yaşatırız. Onların ücretini yaptıklarının en güzeliyle veririz”*¹³⁴ ayetinde “hayaten tayyibe” helâl rızık anlamına, İbn Abbas'tan rivayete göre dünyada helâl rızık, bir rivayete göre de cennettir.¹³⁵

“Hayy” kelimesi Kur'an'da mecazî olarak da kullanılmıştır. *“Dirilerle ölüler eşit değildir”*¹³⁶ ayetini Sâ'leb, müslümanlar ve kâfirler olarak, Zeccâc da. Mü'minler ve kâfirler diye tefsir etmiştir. Delil olarak da, *“Onlar ölülerdir diriler değildir, bir şey hissetmezler”* ayeti ile, *“diri olanları uyarsın diye (bu Kur'an Muhammed'e verildi)' ki, inkar edenlere de azab hak olsun”*¹³⁷ ayetlerini getirmişlerdir.¹³⁸ *“Allâh yolunda öldürülenlere ölüler demeyin. Bizzat onlar diridirler ancak siz fark edemezsiniz”*¹³⁹. Mü'min süresi 11. Ayetteki Allâh'ın iki

¹³¹ Hicr, 15/29, Sâd. 38/72

¹³² Kıyâmet, 75/4

¹³³ Ulutürk, Veli, A.g.e., s.47

¹³⁴ Nahl, 16/97

¹³⁵ İbn Manzûr, A.g.e, C:14, s. 212; Zebîdî, A.g.e, C:10, s.105; Fîruzabâdî, A.g.e, s.1648

¹³⁶ Fâtır, 35/22

¹³⁷ Yasin, 36/70

¹³⁸ İbn Manzûr. A.g.e, C:14, s.212

¹³⁹ Bakara, 2/154

kez dirilmesi ve iki kez öldürmesini Zeccâc, ikinci diriltmenin kabirde gerçekleştiğini söylemiştir.¹⁴⁰

“İstahyâ” şeklinde ise canlı ve diri bırakmak¹⁴¹ ve haya etmek¹⁴² anlamlarına kullanılmıştır. “İhya” kurumuş toprağı yağmurla canlandırma toprağı münbit hale getirme¹⁴³ ve insanı ıslah etme¹⁴⁴ anlamlarına da kullanılmıştır.

Allâh’ın diriye ölüden, ölüyü diriden çıkarmasını¹⁴⁵ ise el-İsfahânî, insanı nutfeden, tavuğı yumurtadan, bitkiyi topraktan, nutfeyi de insandan çıkarma olarak açıklamıştır.¹⁴⁶ “ettahiyye” selam anlamındadır¹⁴⁷ ve “Allâh seni yaşatsın, diriltsin, sana hayat versin” “hayyake Allâh’ü” denilmektedir.

Araplar, bir insan veya kavim hakkında, “onda hayat yoktur” dediklerinde “onlarda hayır ve iyilik yok” anlamında kullanırlar.¹⁴⁸ Yine onlar hayatı fayda ve menfaat anlamlarına kullanırlar. “Bir şeyde hayat yok” deyince onda fayda ve menfaat yok demek isterler.¹⁴⁹

11- Ce’ale (جعل)

Ce’ale fiili bütün filler içerisinde umumî bir lafızdır. “Fe’ale” ve “sanc’a” fiillerine nazaran daha kapsamlı bir fiildir ve beş değişik anlamda kullanılır.

1- Şuru’ (başlama) fiilleri olan “tafika” ve “sâra” gibi bir şeye başlama anlamında kullanılır. “ce’ale zeydün yekûlü”, “Zeyd konuşmaya başladı” demektir.

2- Meydana getirme, var etme anlamındadır ve bir mef’ule müteaddi olarak kullanılır. “*Karanlıkları ve nuru meydana getirdi*”¹⁵⁰ “*Sizin için kulaklar, gözler ve kalpler var etti*”¹⁵¹ ayetlerde bu anlamlarda kullanılmıştır.

¹⁴⁰ İbn Manzûr, A.g.e, C:14, s.212

¹⁴¹ Bakara, 2/49; A’raf, 7/141, İbrahim, 14/6

¹⁴² Bakara, 2/26; Ahzab, 33/53

¹⁴³ Yâsin, 36/33; Fâtır, 35/9, Kâf, 50/11

¹⁴⁴ Enfal, 8/24

¹⁴⁵ Al-i İmran, 3/27

¹⁴⁶ Râğıb, A.g.e, s.140, Fîruzabâdî, A.g.e, s.1649

¹⁴⁷ Nisâ, 4/86; Nûr, 24/61, Furkan, 25/75; Yunus, 10/10; İbrahim, 14/23; Ahzab, 33/44

¹⁴⁸ el-Cevherî, A.g.e, C:6, s.2323

¹⁴⁹ İbn Manzûr, A.g.e, C:14, s. 212

¹⁵⁰ En’âm, 6/1

¹⁵¹ Mülk, 67/23

3- Bir şeyden bir şeyi meydana getirmek manasınadır. “Allâh size kendi nefislerinizden eşler yarattı”¹⁵² aynı sürenin, “Allâh, yarattıklarından sizin için gölgeler yaptı ve sizin için dağlarda oturulacak barınaklar var etti ve sizi sıcaktan koruyan elbiseler ve savaşta sizi koruyan elbiseler (zırhlar) var eyledi. Allâh nimetini böyle tamamlıyor ki siz müslüman olup esenliğe eresiniz.”¹⁵³ ayetinde yine bu anlamda kullanılmıştır.

4- Bir şeyi bir halden başka bir hale getirmek. “O ki, yeri sizin için bir döşek, göğü de bina yaptı”.¹⁵⁴ “Allâh, yarattıklarından sizin için gölgeler yaptı ve sizin için dağlarda barınaklar var etti.”¹⁵⁵

5- Bir şeyin hükmünü başka bir şeyle vermek: “...Biz onu tekrar sana geri vereceğiz ve onu elçilerden yapacağız.”¹⁵⁶ “O şâni yüce Allâh’a kızlar veriyorlar da kendileri hoşlandıklarını (alıyorlar)”¹⁵⁷ şeklinde beş anlama kullanılmaktadır.¹⁵⁸

“Ce’ale” “haleka” anlamına, nisbet etmek ve beyan etmek isimlendirmek anlamlarına da kullanılır.¹⁵⁹ “O’dur ki arzı uzattı, orada sabit dağlar ve ırmaklar var etti, orada bütün meyvalardan iki çift yarattı”.¹⁶⁰ İsimlendirme manasında: “Rahmanın kulları olan melekleri dişi saydılar. Onların yaratılışlarına mı şahit oldular”.¹⁶¹

Ce’ale’nin bu anlamlarda kullanıldığı âyetler pek çoktur.¹⁶²

12- Bede’a (بدع)

İhdas etmek, ortaya koymak, yepyeni olarak yapmak manalarına gelir. Daha öncede nümunesi olmadan meydana getirmek manasını da ifade eder. “el-Bedi’”, Eşyayı önceden nümunesi olmaksızın (yoktan) ihdas ve icad eden manasınadır. Ayette, “O, göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Bir şeyi yaratmak istedi mi,

¹⁵² Nahl, 16/72

¹⁵³ Nahl, 16 / 81

¹⁵⁴ Bakara, 2/22

¹⁵⁵ Nahl, 16/81

¹⁵⁶ Kasas, 28/7

¹⁵⁷ Nahl, 16/57

¹⁵⁸ Râğıb, A.g.e, s.94; İbn Manzûr, A.g.e, C:11, s. 111; Zebîdî, A.g.e, C:7, s.357; Fîruzabâdî, A.g.e, s.1262

¹⁵⁹ İbn Manzûr, A.g.e, C:11, s.111

¹⁶⁰ Ra’d, 13/3

¹⁶¹ Zuhruf, 43/19

¹⁶² bkz. Abdülhâkî, M. Fuat, A.g.e, s. 94 ; Ulutürk, Veli, A.g.e, s. 38-43

ona sadece 'ol' der, o da hemen oluverir.”¹⁶³ “(O) gökleri ve yeri yoktan var edendir. O'nun nasıl çocuğu olabilir ki? Kendisinin bir eşi yoktur.”¹⁶⁴ Buyrulur.

“El-Bid'u”, eşsiz (orijinal) olarak mevcut olan, icad edilen; Bi'^دat işleyen, (yeni bir şey meydana getiren, ortaya atan.) anlamlarınadır. Bu kökten türemiş olan (ibda') kelimesi de, örnek almadan, bir modele uymadan bir şeyi yoktan yaratmak manasını ifade etmektedir.¹⁶⁵ Kelime Kur'an'da üç anlamda kullanılmıştır:

a) “İlk anlamında (bid') olarak: “De ki, ben Peygamberlerden ilk defa gelmiş biri değilim”¹⁶⁶ ayetinde bu anlamdadır.

b) “Ortaya yeni bir şey çıkarmak, sonradan icad etmek” anlamında iftial babından. Şu ayette bu anlamdadır: “Onların sonradan icad ettikleri ruhbanlığa gelince...”¹⁶⁷

c) “Daha önce bir örnek olmadan yaratmak” anlamında: Kur'an'da iki defa Allâh'ın Güzel isimlerinden olan (el-bedi') kelimesi geçmekte ve her iki ayette de yer ve göklere muzaf olarak bulunmaktadır. el-Bedi' kelimesi ıstılahta: “Daha önce hiçbir örneği yok iken mahlukatı yaratan, her şeyden önce yaratan, icad eden, bir nesneyi numune ve misali yok iken inşa ve ihdas eden” manalarına gelmektedir. El-Bedi', bu manada sadece Allâh için kullanılmaktadır. Kelime “benzersiz bir şey meydana getirmek ve sanatının bütün inceliklerini ortaya koymak” manalarını da ifade etmektedir. Bu kelimenin Kur'an içinde kazandığı anlam, “Allâh'ın yoktan yaratıcı” olduğunu belirtmek içindir.¹⁶⁸

“el-İbdâ”; benzersiz ve taklitsiz bir sanatı ortaya koymaktır. Bu kelime Allâh hakkında kullanıldığı zaman O'nun âletsiz, maddesiz, zamansız ve mekansız olarak bir şeyi ortaya koymasıdır. Bu Allâh'a mahsus bir iştir.¹⁶⁹ “Gökleri ve yeri yoktan var eden Allâh'tır.”¹⁷⁰

¹⁶³ Bakara, 2/ 117

¹⁶⁴ En'am, 6/ 101

¹⁶⁵ İbn. Manzûr, A.g.e, 7/ 6

¹⁶⁶ Ahkaf, 46/ 9

¹⁶⁷ Hadid, 57/ 27

¹⁶⁸ Yücedoğru, Tefik, İslam İtikadında Yaratılış, U. Ü. B. Bursa, 1994, s. 16-17

¹⁶⁹ Râğıb, Ag.e., s.38

¹⁷⁰ el-Bakara, 2/117

İNSAN HANGİ MADDELERDEN YARATILMIŞTIR

Yaratılış kaynakları ile kastettiğimiz, Kur'an'ın belirttiği insanın yaratılışına esas olan maddelerdir. Kur'an-ı Kerim'de, insanın hangi maddelerden yaratıldığı değişik ayeti kerîmelerde bildirildiğine göre, toprak, çamur, su, meni ve bunların muhtelif karışımları olarak ortaya çıkmaktadır. Bunları sırasıyla ele alacağız.

1- İlk insan (Hz. Adem)

a. Toprak (Turâb) (تراب)

Toprak, Kur'an'da "türâb" ve "arz" olarak geçmektedir. Rağıb el-İsfahanîye göre turab, arzın bizzat kendisidir.¹⁷¹ Hz. Âdem'in yaratılışını Kur'an topraktan yaratıldı diye haber vermekte,¹⁷² Şeytan da Hz. Âdem'e secdeden yüz çevirmesine Âdem'in topraktan kendisinin ise ateşten yaratıldığını bahane etmektedir.¹⁷³ Başka bir ayette de, *"Allâh'ın sizi topraktan yaratması O'nun âyetlerindendir. Sonra yeryüzüne dağılan beşer olursunuz".*¹⁷⁴ Burada topraktan yaratılışı anlatılan Hz. Âdem, sonra beşer diye bahsedilen ise bütün insanlardır.

Kur'an-ı Kerim, ilk insanın topraktan yaratıldığını haber vermektedir. Kur'an'ın açıklamış olduğu bu gerçek, onun inzalinden asırlar sonra gerçekleştirilen ilmi çalışmalar sonunda ortaya çıkarılmış, dolayısıyla da Kur'an'ın Allâh kelâmı oluşunun bir yönü daha kendini göstermiştir.¹⁷⁵

Yine Kur'an-ı Kerîm babasız olarak dünyaya gelen Hz. İsa'nın yaratılışının da tıpkı Hz. Âdem'in yaratılışı gibi olduğunu söylüyor. *"Allâh'a göre İsa'nın misali Âdem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı sonra ona ol dedi, o da oldu"*¹⁷⁶ Bu ayette vurgulanmak istenen konu, Hz. İsa'nın İlâh olamayacağıdır. Zira Allâh Âdem'i anasız-babasız yoktan, İsa'yı ise babasız olarak sadece bir anneden yaratmıştır. Her ikisini de Allâh "ol" emriyle yaratmıştır. Yaratılanlardan İlâh olacak olsaydı bu, Âdem olmalıydı, çünkü onun ne anası ne de babası vardır.

¹⁷¹ er-Rağıb el-İsfahanî, A.g.c., s.74

¹⁷² Al-i İmrân, 3/59

¹⁷³ A'raf, 7/12

¹⁷⁴ Rum,30/20

¹⁷⁵ Karaçam, İsmail, a.g.c., Çağ Yay., İstanbul, 1987, s. 300

¹⁷⁶ Al-i İmran,3/59

Âdem'in topraktan halkı, evlâd-ı Âdem'in sulbi pederdeki tavrı hilkatlerine muadildir denilebilir. Bunda muhkem olan nokta, Âdemin her halde ilk hilkatine ne olursa olsun onun o hilkate insan ve Âdem değil iken ilk olarak bir insan bir beşer olması ve ondan evvel nebat ve hayvan varsa da insan bulunmaması ve insanın bir "kûn" ile tekevvün etmesidir. Şu halde, burada hem insan, hem hayvan, hem nebat noktai nazarından her birinin ilk tohumları kendi cinslerinden olmadığını, onların her birinin de bir halkı İlâhî ile olduğunu ve bunların kadîm ve ezeli olmadıklarını tasrih vardır.¹⁷⁷

Allâh , insanın ilk maddesinin toprak olduğunu, insanın yaratılışını topraktan başlattığını buyururken, bu yaratma olayını sıradan her insanın kolayca anlayıp tasavvur oluşturabileceği bir seviyede tasvir etmek gayesini gütmüştür.¹⁷⁸

İslam'dan önceki ilâhî dinlerde de insanın topraktan yaratılmış olduğu inancına Kur'an işaret etmektedir. "Arkadaşı da ona muhavere ederek dedi ki: Seni topraktan sonra nutfeden yaratan ve seni bir adam haline getiren Rabbini inkar mı ediyorsun"¹⁷⁹ Ayette zikri geçen iki adam, İsrailoğullarından, ortaklık yapan ve biri mü'min diğeri kâfir olan iki kardeşdir.¹⁸⁰ Tevrat'ta ve diğeri İlâhî olmayan inanç ve düşünce sistemlerinde de insanın topraktan yaratıldığı ifadeleri daha önce geçmişti.

İnsanın veya hayvanın kimyevi tahlili yapıldığı takdirde, topraktaki unsurlardan müteşekkil olduğu meydana çıkar. Toprakta en fazla bulunan unsur, oksijen.(O) unsurudur. Bundan başka büyük miktarda klor (Cl), fosfat (P), flor (F), kalsiyum (Ca), magnezyum (Mg), potasyum (K), sodyum (Na), demir (Fe), manganez (Mn), baryum (Ba), silisyum (Si), kükürt (S), bulunmaktadır. Daha az nisbette diğeri tuzlar da bulunur. Bunlardan nitrat (N), karbon monoksit (CO), magnezyum (Mg) ve diğeri madenlerin klorid, fosfat, ve oksitleri bulunur.¹⁸¹

Bütün bunlar, Kur'an'ın yaratılışı ile ilgili bilgilerinin müciz bir şekilde ilmin gerçekleriyle nasıl uyum arzettiğini göstermektedir.

¹⁷⁷ Yazır, M.Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, 2/1118

¹⁷⁸ Aydın, Hüseyin, A.g.e., s. 116-117

¹⁷⁹ Kehf, 18/37

¹⁸⁰ es-Sâbunî, M.Ali, *Saffetu't-Tefasir*, 2/191

¹⁸¹ el-Guvâbî, Dr. Hamid, *Tıp ve Kur'an'da İnsanın Yaratılışı*, Terc. Muzaffer Çobanbeyli, D.İ D. C. 10, S. 106-107, s. 118-119; Karaçam, A.g.e., s. 301

b. Çamur (Tîn) (طين)

Kur'an-ı Kerim yine Hz. Âdem'in yaratılış kıssasında Allâh'ın meleklerle çamurdan bir beşer yaratacağını söylemekte: *“Rabbın meleklere şöyle demişti. “Ben çamurdan bir insan yaratacağım”*¹⁸² Burada, Allâh'ın yaratıcılığı ile ilgili kelime ism-i fâil olarak gelmiştir. Demek ki, Allâh insanı yaratmaya başlamış ve bu işi de çamur ile gerçekleştirmiştir. Zira çamurun da aslı topraktır. İlk insanın yaratılışı ile ilgili hem toprak hem de çamurun zikredilmesi bunu göstermektedir.

Yaratılış olayı, çamurun değişik özellikleriyle de Kur'an'da zikredilmektedir. Bunlar, “Sülaletin min tîn”, “Min tîn'in lâzib” ve kurumuş çamur anlamına gelen “Sal sâl” şeklindedir.

“Sülâle”, çamurdan süzülüp çıkan bir maddedir. Bir de insanın usûlüne sülale denilmektedir. Bütün insanlar Hz. Âdem'in sülalesindendirler. *“(Allâh) yarattığı her şeyi güzel yapan, insanı başlangıçta çamurdan sonra onun soyunu, bayağı bir suyun özünden yapan, sonra onu şekillendirip ona ruhundan üfleyen, size kulaklar, gözler ve gönüller verendir. Öyleyken pek az şükrediyorsunuz”*.¹⁸³

Yapışkan ve katı anlamlarına gelen “lâzib” ile sıfatlanan “tînin lâzibin” şeklinde Sâffat suresinde geçmektedir. *“Hakikat, biz onları yapışkan bir çamurdan yarattık.”*¹⁸⁴

İnsanın yaratıldığı bir maddenin özelliğinden bahsediliyor ki o da hayat ve canlılıkla tam bir zıt anlam içeren “Sal salîn” dir. Bu kelime tamtakır kurumuş bir çamur anlamındadır. Çamurun esası, su ile çok zaman karışık durmuş, rengi siyahlaşmış, su ile çok durmakla kokmuş ve kurumuştur. Bu ayette insandan murad Hz. Âdem'in yaratılışıdır. O çamur uzun müddet durmak ve kokmakla rengi bozulup siyahlaşmakla da (hame') olmuştur.¹⁸⁵ *“Andolsun biz insanı pişmemiş kupkuru bir çamurdan değişmiş civık balçıktan yarattık. “Bir zaman Rabbın meleklere demişti ki: Ben kupkuru çamurdan, değişken balçıktan bir insan*

¹⁸² Sâd, 38/71

¹⁸³ Secde, 32/7-9

¹⁸⁴ Saffat, 37/11

¹⁸⁵ Pilavoglu, M. Kemal, Kur'an'ı Kerim'e göre İnsan, s.19

yaratacağım.”¹⁸⁶ İnsanın kupkuru bir çamurdan yaratılması, Allâh’ın ölüleri nasıl dirilteceğine, cansız bir şeye nasıl can vereceğine işarettir. Çünkü bu ayetin öncesinde Allâh bundan bahsetmektedir.¹⁸⁷ Müfessirler ayette geçen “hame” kelimesini, kokuşmuş siyah çamur, “mesnûn” kelimesini de bozulmuş anlamında “hame” kelimesinin sıfatı olduğunu söylemişlerdir.

Salsâl, kurumuş çamurdur. Kuruyup ses çıkardığından dolayı bu ad verilmiştir. İbn-i Abbas’a göre salsâl, yerin üzerindeki suyla karışmış toprak (çamur) denir ki, su toprağı önce çamurlaştırıp sonra ses çıkaracak şekilde kupkuru yapar.¹⁸⁸

Modern ilim de hayatın başlangıcının kokuşmuş çamurdan yani kötü kokulu gazların çıktığı bataklık çamurundan gelişmiş olduğunu söylemektedir. Bu gazlar metan, hidrojen, sülfür (H₂S) ve amonyak gazlarıdır.¹⁸⁹ Bu da gösteriyor ki, insan başka bir varlıktan değil, doğrudan topraktan yaratılmıştır. Bu da evrimi reddetmek anlamına gelir. Çünkü evrim anlayışında topraktan yaratılmış bir insan yoktur.

2- Adem’den sonraki insanlar

c. (Alâka) (علق)

Kur’an’da insanın yaratılış merhaleleri bölümünde alaka kelimesini geniş olarak izah edeceğiz. Burada dikkatimizi celbeden Kur’an-ı Kerim’in ilk nâzil olan ayetleri içerisinde insanın yaratıldığı madde olarak bu kelimenin kullanılmasıdır. Biyoloji bilgilerine göre kan sudan meydana gelir, kandaki pıhtılaşma ise sonradan kana arız olan bir durumdur. Bu maddeden özellikle insan yaratılmıştır, bütün canlıların yaratılış kaynağı ise sudur. “ *O insanı pıhtılaşmış kandan (alaka) yarattı*”¹⁹⁰ “*Ve Allâh bütün canlıları sudan yarattı. Onlardan kimi karnı üzerinde yürür, kimi iki ayak üzerinde yürür, kimi de dört ayak üstünde yürür. Allâh, dilediğini yaratır. Çünkü Allâh her şeye kâdirdir.*”¹⁹¹

Allâh-ü Teala insanın yaratılışına ayrı bir özellik tanımıştır. Onu belirli maddelerden ve bir takım süreçlerden geçirerek yaratmıştır. Ama diğer canlılar için

¹⁸⁶ Hicr, 15/26-28

¹⁸⁷ Hicr, 15/23-25

¹⁸⁸ Aynî, Umdetü’l-Karî, C. 16. s. 204.

¹⁸⁹ el-Bâr, M. Ali, Kur’an-ı Kerim ve Modern Tıbbı Göre İnsanın Yaratılışı, Trc: Abdulvahhab Öztürk, s.8

¹⁹⁰ Nûr, 24/45

¹⁹¹ Kiyâme, 75/37-38

böyle bir durum söz konusu değildir. Böylece Kur'an evrimcilerin hayvandan (maymun) insana tekamül nazariyesini de çürütmüş olmaktadır. Şayet insan bir hayvandan tekamül etmiş olsaydı, Kur'an insanın değil hayvanın yaratılışını uzun uzadıya anlatırdı. Evrimcilerin hilafına Kur'an insanın bir tür ceza sonucunda maymuna dönüştüğünden bahseder.¹⁹² Yoksa insan maymundan evrimleşerek tekamül etmiş değildir.

b. Su (۞) (Meni ve Nutfe)

Ayette de zikredildiği üzere her canlı sudan yaratılmıştır.¹⁹³ Burada kastedilen belirli özellikleri olan bir sıvıdır. Ve bu sıvı Kur'an'da değişik sıfatlarla da zikredilmektedir. Bunlar "atılan su", "akıtılan su", "adi bir su" gibi terkiplerdir. Bu terkiplerin geçtiği ayetler şunlardır:

*"O (insan) akıtılan bir meni damlası değil miydi. Sonra yapışkan bir nesne oldu. (Allâh) onu yaratıp ona şekil verdi. Sonra ona yolu kolaylaştırdı."*¹⁹⁴

*"Sizi bayağı bir sudan yaratmadık mı? Sonra onu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik, sonra biçim verdik, ne güzel şekil veriniz."*¹⁹⁵

"Sudan insan yaratarak ona soy sop veren O'dur. Rabbinin her şeye gücü yeter".¹⁹⁶

*"İnsan, neden yaratıldığına bir baksın. Atılan bir sudan yaratıldı. Bel ile kaburga kemikleri arasından çıkan (bir sudan)."'*¹⁹⁷

Fahreddin Râzi bu ayeti şöyle açıklamaktadır:

1. Çocuk, erkeğin sulbünden (arka kemiğinden) kadının da göğüs kemiklerinden çıkan sudan yaratılmıştır.

2. Çocuk erkeğin sulbü (bel kemiği) ile yine erkeğin göğüs kemiğinden yaratılmıştır. İkinci görüşü savunanlar, iki delil ileri sürerler:

¹⁹² Bakara, 2/65

¹⁹³ Nûr, 24/45

¹⁹⁴ Kıyâme, 75/37-38

¹⁹⁵ Murselât, 77/20-23

¹⁹⁶ Furkan, 25/54

¹⁹⁷ Târik, 86/5-7

a) Erkeğin suyu (menisi) sadece sulbünden çıkar. Kadının suyu sadece ernibden (göğüs kemiklerinden) çıkar. Bu durumda ise çocuğun meydana gelişinde erkeğin sulbü ile, “terâib” (göğüs kemiği) arasından çıkan bir su söz konusu olmaz. Bu ise ayetin aksine olmuş olur.

b) Allâh Teala, insanın fışkıran (atılan) bir sudan yaratıldığını beyan etmiştir. Böyle tavsif edilebilecek olan ise erkeğin suyudur. Hak Teâlâ daha sonra bu suyu “atılan” (çıkan) diye tavsif ederek, bu “atılmaya” atfetmiştir. Yani atılan suyun sulb ile terâib arasından çıktığını belirtmiştir. Bu, o çocuğun sadece erkeğin suyundan yaratıldığını gösterir.

Birinci görüşü savunanlar, erkek ile kadın birleştiğinde bir tek vücut gibi olurlar.

Bu, bir bütünün parçasının, o bütünün tümünü ifade için kullanılması türünden bir şeydir. Binaenaleyh çocuğu meydana getiren suyun menisinin iki tarafından biri atılma özelliğine sahip olunca bu özellik her iki taraf için kullanılmıştır.¹⁹⁸

Yaratılışın merhaleleri bölümünde anlatacağımız üzere Kur'an-ı Kerim meni anlamına gelen “nutfe” kelimesini de bir çeşit su (sıvı) anlamına kullanmıştır.

Allâh, insanı işe yaramayan ve bu yüzden de vücuttan atılan âdi bir sudan yaratmakla, hem kendisinin yaratma kudretini, hem de insana aslında kendisinin değeri olmayan bir maddeden geldiğini, ancak Allâh'ın onu yaratılıştaki bir harika haline getirdiğini hatırlatmaktadır. Zira insan hep aslı ve soyu ile övünmeye eğilimlidir. Sahip olduğu bütün güzelliklerin kendisinden kaynaklandığını iddia eder. Halbuki bütün güzellikleri ona veren “ahsenu'l-hâlık” olan yüce Allâh'tır.

İNSAN YARATILIŞININ MERHALELERİ

Kur'an'ı Kerim'de insanın yaratılışı ilk başlangıcından itibaren dönemlerinin her biri anlatılmıştır. *“Andolsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe haline getirdik. Sonra nutfeyi (aşılannmış yumurta) alaka yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline soktuk, bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik, bu kemikleri etle kapattık.*

¹⁹⁸ er-Razi, Fahreddin, Tefsirul-Kebir, C. 11, s. 119-120.

Sonra onu başka bir yaratılışla insan haline getirdik. Yapıp-yaratanların en güzeli olan Allâh ne güzeldir.”¹⁹⁹ Ayette insanın yaratılışı yedi evreden geçmekte sonunda bir insan halini almaktadır.

Secde süresindeki ayette de insanın yaratılışında bir takım organların oluşum evreleri zikredilmektedir. *“O (Allâh) ki, yarattığı herşeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır. Sonra onun zürriyetini, dayanaksız bir suyun özünden üretmiştir. Sonra onu tamamlayıp şekillendirmiş, ona kendi ruhundan üflemiştir. Ve sizin için kulaklar, gözler, kalpler yaratmıştır. Ne kadar az şükrediyorsunuz.”*²⁰⁰

Ayette, organların yaratılış sırası bir hikmete işarettir. İnsan önce anne-babasını duyar sonra basiretiyle olayların sebeplerini görür ve meseleleri idrak eder.²⁰¹

Mü'minûn süresindeki insanın yaratılış merhaleleri hakkında merhum Hamdi Yazır da şöyle diyor: “İşte insan meratibi hilkatinde evvela böyle çamurdan sıyrılıp çıkarılmış bir sülâleden yaratılmıştır ki bu mertebe ilk insan olan Âdem (a.s)’in halk olduğu ve binaenaleyh insan cinsinin, insan uzviyetinin ilk başladığı mertebe olmakla hiçbir insan tohumuyla mesbuk değildir.”²⁰²

Muhammed H. Yazır’ın ifadesine göre âyette geçen sülâle kelimesi sadece Âdem’e zımnında cinse müteallık olmakla kalmaz her fertle doğrudan ilgili olup bu da ilk insanın hilkat maddesinin idrâkine bir delil teşkil eder.²⁰³ Müfessir “Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe haline getirdik” ayetindeki “nutfe” kelimesini meni değil de onun çekirdeği olarak açıklamakta ve şöyle demektedir: “Her nutfeden değil, rahimde karar kılan nutfeden, her rahimde değil, sağlam, aldığı tutan, mekânetli bir rahimde. Buradan anlaşılıyor ki, Kur’an da nutfe, yalnız meninin ismi değil, daha ziyade meni içindeki tohumun ismidir.”²⁰⁴ *“İnsan dökülen, meniden bir nutfe değil miydi?”* ayetinin, nutfe ile meniyi birbirinden ayırması ve nutfeyi meninin bir parçası

¹⁹⁹ Mü'minûn, 23/12-14

²⁰⁰ Secde, 32/7-9

²⁰¹ er-Râzî, Fahrettin, A.g.e., C.25, s.141-142

²⁰² Yazır, M. Hamdi, A.g.e., C.5, s.3432

²⁰³ A.g.e., C.5, s.3433

²⁰⁴ Yazır, a.g.e., C.5, s.3434

sayması, bilimsel bir mu'cizedir.²⁰⁵ Şu hadiste de bu gerçeğe işaret edilmiştir: *“Çocuk, meni sıvısının tamamından değil, bir parçasından yaratılır. Her sudan çocuk olmaz. Ama Allâh, bir canı yaratmak dilerse kimse onu engelleyemez.”*²⁰⁶

a. Nutfe (النطفة) Merhalesi

Nutfe, erkeğin cinsel organından şehvet esnasında gelen sıvıdır. Buna meni ve döl de denir. Rağib el-İsfahani, nutfe erkeğin suyuna tabir olunan saf bir sudur demektedir. Yine, kulağında inciden (ki parlayan bir suya benzer) bir küpe bulunan çocuğa “sabiyyün munattaful” denilir, içinde sabaha kadar yağmurun yağdığı geceye de “leyletün netûful” denilir.²⁰⁷ “İnsanı nutfeden yarattı.”²⁰⁸ “Sonra onu bir nutfe olarak sağlam bir karar yerine koyduk.”²⁰⁹ Sağlam bir karar yeri, daha önce de belirtildiği gibi kadının rahmidir, rahme yerleşen şey de erkeğin suyu olan nutfe’dir.

Dr. Adnan eş-Şerîf, nutfenin üç anlamından bahsediyor:

Birincisi: Şehvet esnasında erkeğin cinsel uzvundan çıkan erkeğin suyu.

İkincisi: Kadından her ay içerisinde dönemler halinde gelen kadının suyudur.

eş-Şerîf bunları söyledikten sonra iki değerlendirme başlığı altında şunları söylemektedir:

1. Bazılarının zannettiği gibi nutfe kadının suyu değildir. Cima esnasında da gelmez. Ceninin yaratıldığı madde de olmayıp sadece cimayı kolaylaştırıcı bir sıvıdır.

2. Nutfe, meniden az bir şeydir. O da kadın ve erkekten şehvet anında çıkar. Nutfeyi sadece erkeğin suyu diye tahsis etmek hatadır. Çünkü Allâh (c.c) Kur’an’da erkek ve kadına eşit düzeyde hitap etmektedir. *“Akıttığınız meniye gördünüz mü?” Siz mi onu yaratıyorsunuz, yoksa yaratan biz miyiz?”*²¹⁰ *“İnsan, bizim kendisini nasıl bir nutfeden yarattığımızı görmedi mi ki, şimdi apaçık bir hasım kesildi.”*²¹¹

²⁰⁵ Ateş, Gerçek Din Bu, C.2, s.144

²⁰⁶ Müslim, Nikah, 22

²⁰⁷ er-Rağib, A.g.c., s.496

²⁰⁸ Nahl, 16/4

²⁰⁹ Mü’minûn, 23/13

²¹⁰ Vâkıa, 56/58-59

²¹¹ Yâsin, 36/77

Üçüncüsü: Nutfe, Kur'an'ın taksimine göre ceninin devirlerinin yaratılıştaki ilk merhalesidir. Nutfe dönemi, hamileliğin ilk başlangıcından itibaren başlar, alaka devresinin başlangıcına rastlayan beş veya altıncı gününde sona erer.²¹²

Nutfe sözcüğü, Kur'an'da on iki yerde geçmekte ve bazen "hakir su" bazen "atılan su", bazen de "menî" kaydı ile geçmektedir. Bu kelimeler asla birbirleriyle eş anlamlı değildirler. Derinliğine bir araştırma yapılırsa birbirlerinden farklı olduğu anlaşılır. Sözelimi, menî kelimesinin manasında nutfe bulunmakla beraber nutfeyi ihtiva eden su manası da vardır. Diğerleri de böyledir.

Tıp ve Kur'an'da İnsanın Yaratılışı diye tercüme edilen makalesinde Dr. Hamid el- Guvabi, Nutfe kelimesi hakkında şunları söylemektedir.

Tefsir kitapları (nutfe)'yi erkeğin suyu veya meni olarak söylemektedir. Bense, bu sudan maksat, bu suyun içinde bulunan protozonlardır, diyorum. Buna delil olarak, Kur'an-ı Kerim'in şu ayetlerini gösterebilirim:

*"Hakikaten menîden, (rahme) döküldüğü zaman, erkek ve dişi iki çifti O yarattı."*²¹³ Nutfenin meniden başka bir şey olduğu da Kıyame, 75/37'deki ayet-i kerimesinden anlaşılmaktadır:

"O, akıtılan bir meni damlası değil miydi?"

Bir kimse, "Bu hastalık yoğurttaki bir mikroptan veya sudaki bir kurttan meydana gelmiştir," dediği zaman bunun manası, hastalığın mikroplu olan yoğurdun veya kurtlu olan suyun değil, yoğurtta yaşayan mikrobun veya suda yaşayan kurdun yaptığıdır. Aynen bunun gibi, menide yaşayan hayvan (protozon)'dur.

Bütün bu ayetlerden anlaşıyor ki, Allâh (C.C.) nutfe ile meni arasındaki farkı göstermiştir. Allâh (C.C.); *"İnsanı akıtılan bir meniden yarattık"* dememiş; *"O, (döl yatağına) dökülen meniden bir damla değil miydi?"*²¹⁴ buyurmuştur. Yani sıvı ile protozon arasında farkı göstermiştir. O zaman meni ile nutfe arasındaki fark bilinmiyor, meninin yalnız bir sıvı veya su olduğu zannediliyordu. Ancak, 1680 senesinde protozonların mikroskopla görülmesiyle, nutfe ile sıvı arasında fark bulunduğu anlaşılmıştır.

²¹² eş-Şerîf, Adnan, A.g.e., s.36-37

²¹³ Necm, 53/ 45-46

²¹⁴ Kıyame, 75/ 37

İçindeki suyu ve nutfesiyle birlikte, meni sıvısına işaret eden Kur'an-ı Kerim ayetinde de şöyle buyurulmuştur:

*“O halde rahimlere dökmekte olduğunuz (o) menî nedir? Bana haber verin, onu siz mi (düzgün bir insan haline getiriyorsunuz), yoksa (o surete getirip) yaratanlar biz miyiz?”*²¹⁵

Bu ayetin “akıttığınız” kelimesi, nutfe ile meniye anlatmaktadır.²¹⁶

Akan sıvının özellikleri: Beyazla karışık, sarı, grimsi renkte, özel kokulu bir sıvıdır. Bu sıvı yumurtalıkların ifrazatından kopar, prostat, üretra bezlerinden hasıl olur. En fazla prostat bezinden olur. İnsan menisinde protozonlarla birlikte bazı vücut hücreleri, akyuvarlar, alyuvarlar, protein, karbonhidrat ve bazı tuzlar da bulunur. Bir defada çıkan menide en az 220 milyon protozon bulunur. Kadının gebe kalması için lazım olan ise, tek bir protozondur. Bu protozonlar çıplak gözle görülemez. Boyu 1000 mikron olup, baş, gövde ve kuyruk olmak üzere üç bölgeden müteşekkildir.²¹⁷

Nutfenin üç çeşidi vardır:

1-Erkek nutfe: Bunlar meni de ve erkeklik bezinin (hüseye) salgısında mevcut olan hayvancıklardır (sperm).

2-Dişi nutfe: Bu da yumurtalıkların ayda bir üretip saldığı yumurtadır.

3-Karışık nutfe: Bu da döllenmiş yumurta demektir.²¹⁸ Döllenmiş yumurtaya modern tıpta “zigot” ismi verilmektedir.²¹⁹

Karışık nutfe Kur'an'da yalnız İnsan süresinde geçmektedir. *“Hakikat biz insanı karışık bir damla sudan yarattık. Onu imtihan ediyoruz. Bu sebeple onu işitici ve görücü yaptık”*²²⁰

İbn Kesir şöyle demektedir: “Emşac, karışık, birbiriyle karışmış demektir.” İbn Abbas da (r.a) şöyle demektedir. “Ayetteki karışık nutfe, erkekle kadının birbirine karışmış suları anlamınadır. Bu sular çeşitli evrelerden geçerek sonunda

²¹⁵ Vakıa, 56/ 58-59

²¹⁶ el-Guvabı, a.g.m., s. 119-120

²¹⁷ A. g. e. , s. 120

²¹⁸ el-Bâr, A.g.e., s.37; Ateş, Gerçek Din Bu, C.2, s.143-144

²¹⁹ Mihçioğlu, Kemal, Türk Hekimlik Dili,s.154

²²⁰ İnsan, 76/2

inşan halini alır. İkrime, Mücahid, Hasan Basrî ve Rebi' b. Enes de aynı şeyi söylemişlerdir.”²²¹

Yumurta, yumurta kanalında döllendir döllenmez yerleşmek üzere ana rahminin iç kısmına iner.Buna yumurtanın yuvalanması adı verilir. Kur'an dölllenmiş yumurtanın yerleştiği yeri rahim diye isimlendirir.²²²

Şu halde nutfе'nin üç anlamı vardır. Birincisi erkeğin menisi, ikincisi kadının menisi, üçüncüsü de cenînin yaratılışındaki ilk hal (merhale)dir. Nutfe merhalesi hamileliğin başlangıcından alaka döneminin başladığı altıncı haftanın bittiği veya başladığı zamandır. (Birinci kırk gün)

Karışık Nutfe

Bu terkip Kur'an-ı Kerim'de yalnızca Dehr (insan) süresinde geçmektedir.²²³ Erkeklik suyu ile dişilik suyunun birleşip birbirine karıştığı meni, çeşitli tabiatlara, karakterlere sahip muhtelif meniler, muhtelif tavırlardan geçen, çeşitli biçimlere giren meni anlamlarına gelmektedir. İnsanlardaki renk, yapı ve tabiat farklılıklarının bu karışımdan kaynaklandığını söyleyen Tıp doktoru M. Ali el-Bâr şöyle demektedir:

İnsan hücrelerinde renkli cisimcikler (kromozomlar) vardır. İnsanın bütün özelliklerini, ırsî ayrıcalıklarını taşıyan bu kromozomlardır. Bunlar erkeğin hayasında ve kadının yumurtalığında bölünürler. Erkeğin sperması normal sayının yarısı kadar kromozom ihtiva eder. Bunlar ana rahminde birleşerek nutfeyi oluştururlar nutfe, erkek spermi ile kadın yumurtasından ibaret suyun karışımından meydana gelen birleşime denir. (Nutfetün-Emşac)²²⁴ suyunun karışmasında meydana geldiğini söylemektedirler. Lugatta (emşac), karışım demektir. Nutfeden maksadın protozon olduğunu söylemiştik. Yani bu erkeğe has bir şey değildir.

Müfessirlerin çoğu, nutfe karışımının, erkeğin menisi ile kadının yumurtasından meydana geldiğini söylerler. Emşac ise nutfenin sıfatıdır, derler.

“Emşac Nutfe” bir karışımdır ve kompleks bir nutfedir. Şekli basit olmakla beraber yapısı geniş ve komplekstir. Birkaç maddeden müteşekkildir. Protozon

²²¹ İbn Kesir, Tefsîru'l Kur'anı'l Azîm, C.4, s.396

²²² el-Hac, 22/5

²²³ Dehr, 76/2

²²⁴ el-Bâr, A.g.c., s.14

esasen bir hücre olup; protein, nişasta, hidrokarbon, tuz ve sudan müteşekkildir. Bu hücrenin nukleus, cidar, nikleolus ve sentropol'ü vardır.

Protozon denilen yaratık, ince başıyla dişinin yumurtasını delerek içine girer. Onunla birleşerek erkeğin sıfatlarını dişi yumurtaya nakleder, meydana gelecek yavrunun babasına benzemesini sağladığı gibi, onda bulunan hastalıkları da irsi olarak yavruya nakleder. Tıp ilmi, protozonun nukleus'u ile dişi yumurtanın nukleus'unun, irsi sıfatlara sebep olan kromozomlara bölünerek, irsiyet özelliklerine malik olduklarını bildirmektedir.²²⁵

Nutfe çeşitli kullanım şekilleriyle Kur'an'ın değişik sürelerinde zikredilmektedir: Nahl: 16/4, Kehf: 18/37, Hâc: 22/5, Mü'minûn: 23/134, Fatır: 35/11, Yasîn: 36/77, Mü'min: 40/67, Necm: 53/46, Kıyame: 75/37, İnsan: 76/2, Abese: 80/19²²⁶. Buhârî, Müslim ve diğerlerinin rivayet ettikleri hadis-i şeriflerde de nutfe'den yaratılış zikredilmektedir.

b. Alâka Merhalesi

Alaka, karışık nutfe oluşumundan sonraki safhadır. Karışık nutfenin (döllennmiş yumurta / zigot) rahme asılması (dut meyvası şeklini alması) ile başlar.

Müfessirlerin çoğu alakanın pıhtılaşmış kan manasına geldiğini söylemektedirler. Bütün Kur'an-ı Kerim tercümeleri de alakanın donmuş yani koyu kan olduğunu söylemişlerdir. Ancak doktorlar, alakaya ayrı mana vermişlerdir. Dr. Hâmid el-Guvâbî **“İslâmiyet ve Tıp”**, Dr. Muhammed Vassî, **“Kur'an-ı Kerim ve Tıp”**, Dr. Seyfeddin es-Sibâî, **“Fıkıh, Tıp ve Kanun Nazarında Düşük”** adlı kitaplarında alakanın, karışık nutfenin rahim çeperlerine asıldığı ve orada takılı kaldığı safha olduğunda ittifak etmişlerdir.²²⁷ Bu ayetlerin tercüme ve yorumlarını okuyan bilim adamları, insanın üremesine ilişkin Kur'an ayetleri hakkında tamamiyle yanlış bir fikir edinebilirler. Nitekim tercümelerin ekserisi, insanın bir kan pıhtısından, bir yapışkandan yaratıldığını haber vermektedir. Bu alanda uzmanlaşmış

²²⁵ el-Guvabi, a.g.m., s. 121

²²⁶ Abdül-Baki, M. Fuad, A.g.e. *İkbi maddesi*

²²⁷ el-Bâr, A.g.e., s.83

bir bilim adamı için, böyle bir haber kesinlikle makbul değildir. İnsanoğlunun hiçbir zaman böyle bir menşei olmamıştır. Böyle bir müşahade, Kur'an'ın üreme hakkındaki beyanlarının manasını kavramak için, hem arapçaya ilişkin bilgilere, hem de bilimsel kültüre sahip olmanın ne kadar önemli olduğunu takdir etmeğe yeterlidir.²²⁸

Yumurtanın ana rahminde yerleşmesi, yumurtada uzantıların çıkmasıyla gerçekleşir. Yumurtanın tam manasıyla enine boyuna gelişmesi demek olan bu pürtükler, tıpkı toprağın içindeki kökler gibi ana rahmi kasına işleyecek ve böylece yumurtanın büyümesi için lüzumlu bes maddelerini emmesine yarayacaklardır. Bu oluşumlar yumurtayı tam anlamıyla ana rahmine bağlarlar. Yumurtayı ana rahmine bağlayan bu uzantıların bilinmesi, yakın bir tarihte olmuştur.²²⁹

“Bağlı kalan şey, ”ayetteki alak kelimesinin tercümesidir. Bu, kelimenin lugat manasıdır. Aynı kelimeden gelen bir başka anlam da: “Kan pıhtısı” olup çoğu kez tercümelerde bu anlamın verildiği görülür; yanlış bir tercümedir ve böyle bir tercümeden sakınma gereği vardır. Çünkü insan hiçbir zaman kan pıhtısı safhasından geçmiş değildir. Yapılan bir başka yanlış tercüme de: “Yapışkanlık” şeklinde olup, bu da münasip olmayan bir tâbirdir. Kelimenin lugat anlamı olan, tekrar hatırlatalım “bağlı kalan şey”, bugün kesinleşmiş bilimsel gerçeği tamamıyla karşılamaktadır.²³⁰

Bucaille bu konuda kendisiyle çelişkiye düşmektedir. Hem alaka kelimesinde pıhtılaşmış kan ve yapışkan madde anlamı olduğunu, hem de kelimeye bu anlamı verenlerin yanıldığını, böyle bir tercümenin yapılamayacağını söylüyor. Ayrıca bunu neye göre söylediğini de açıklamıyor. Kur'an müfessir ve mütercimlerinin yaşadığı çağın imkanları ölçüsünde kelimeyi lügat anlamı doğrultusunda açıklamış olmaları yadırganacak bir durum değildir.

Son asrın büyük müfessirlerinden sayılan Muhammed Hamdi Yazır, bu kelimeyi ilmin verilerine yakın tercüme ve tefsir ederek şu açıklamayı yapmıştır: Asıl lugatte işbu ‘alak’ maddesi, ‘yapışıp ilişmek’ manasına mevzudur. Ve mutlaka ilişkin ve yapışkan nesneye de denir. Bundan mutlaka kana ve kırmızı kana ve bhusus uyuşuk kana ıtlak olunmuş; ondan bir cüz olmak itibariyle veya doğrudan

²²⁸ Bucaille, A.g.e. s.308-309;

²²⁹ Gürtaş, a.g.e.; s.111

²³⁰ Bucaille, s.314

doğru ilişiklik manasıyle rahimdeki dutuğa da ‘alaka’ denilmiştir. Yapışkanlığından dolayı sülûke ve kuyu makarasına ve ipine ve makaranın iliştirilip ipi geçirilen takıntısına ve işlek yola dahi ‘alak’ denilir.²³¹

“el-alku” : Bir şeye takılıp kalan demektir. “aleka essaydü fi’l-hubâletî” denilince av tuzağa takıldı demektir. Boğaza takılan halka veya gerdanlığa da “alâk” denilir. El-alak donmuş kan, el-alâka da çocuğun kendisinden meydana geldiği şeydir. “O, insanı pıhtılaşmış kandan yarattı.”²³² “sonra bir damla suyu yapışkan bir nesneye (alâka) çevirdik, yapışkan nesneden bir çiğnemlik et yarattık”.²³³ “Alâkat’el-meretü”: “kadın hamile oldu” demektir.²³⁴

Alaka kelimesinin Kur’an-ı Kerim’de geçtiği yerler şunlardır:

“Ey insanlar, eğer siz öldükten sonra dirilmek hususunda herhangi bir şüphe içinde iseniz, şu muhakkaktır ki, biz sizi topraktan, sonra da insan suyundan, sonra alakadan sonra da hilkati belli belirsiz bir çiğnem etten yarattık.”²³⁵

“Andolsun biz insanı çamurdan bir hûlâsadan yarattık, sonra onu sarı ve metin bir karargahda bir nutfeyi yaptık. Sonra o nutfeyi bir alâka haline getirdik. Derken o alâkayı bir çiğnem et yaptık. O bir çiğnem eti de kemiklere dönüştürdük. Sâret yapanların en güzeli olan Allâh’ın şânı ne yücedir.”²³⁶

“İnsan kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanıyor? O, döl yatağına dökülen meniden bir damla değil miydi? Sonra o meni bir koyu kan (alâka) olmuş, derken Allâh onu insan biçimine koyup yaratmış, düzenlemiştir.”²³⁷

“Ki O, sizi bir topraktan, sonra menîden, sonra bir koyu kandan yaratıp sonra bebek olarak çıkaran... dır.”²³⁸

“O insanı bir kan pıhtısından (alaka) yarattı”²³⁹

²³¹ Yazır, M. Hamdi, A.g.e., C. 8, s. 5950

²³² Alâk, 96/2

²³³ Mü’minûn, 23/14

²³⁴ er-Râğıb, A.g.e., s. 342-343

²³⁵ Hâc, 22/5

²³⁶ Mü’minûn, 23/12-14

²³⁷ Kıyâmet, 75/36-38

²³⁸ Mü’min, 40/67

²³⁹ Alâk, 96/2

Alâka, rahim duvarına tutunur ve asılır. Alakanın etrafı kan havuzcuğu ile çevrilidir. Onun rahim duvarına asıldığı zamanki hacminin milimetrenin dörtte biri kadar olduğunu göz önüne alırsak müfessirlerin alâkaya neden koyu kan manası verdiklerini daha iyi anlarız.²⁴⁰

Alâka dönemi hamileliğin yedinci gününden üçüncü haftasına kadar olan süredir. Bu esnada cenin, hamilenin kanından gıdalanması için rahmin iç tabakasına bağlı kalır.²⁴¹

c. Mudga Merhalesi

Mudğa bir çiğnemlik et parçası, anne karnında teşekkül eden bebeğin oluşumu esnasında aldığı tavırlardan bir şekil, kan pıhtısı olduktan sonraki vaziyeti, et parçası haline gelmesi. Er-Râğıb el-İsfahanî, **el-Müfredât**'da mudğayı, pişmemiş, çiğnenen bir et parçasıdır diye ta'rif etmiş ve şairin şu sözünü delil getirmiştir: "Görüyorumki ağzında et parçası çiğniyor", yani pişmemiş et parçası.²⁴² Madağa (مطغ) fiili de ağızda yemek v.b. şeyleri çiğnemek anlamındadır. Kur'an'ı Kerim'de şu şekilde geçmektedir. *"Alaka (kan pıhtısı)'dan mudğa (bir parça et haline getirdik, et parçasından da kemik haline getirdik."*²⁴³

Tercümede geçen (çiğnenmiş gibi) et tabiri, ayetteki Arapça 'mudğa' kelimesinin karşılığıdır. (Taptaze) et ise "lahm" kelimesinin tercümesidir. Bu ayrım altı çizilerek belirtilmeğe değer. Embriyon başlangıçta küçük bir et parçasıdır ki muayyen bir gelişim safhasındayken çıplak gözle bakıldığında, gerçekten çiğnenmiş lokma et görünümündedir. Bu et parçası bünyesinde ve 'mesenchyme' denilen yerde kemik sistemi gelişir. Teşekkül eden kemikler kas etleriyle kaplanır. Ayette geçen ve taptaze et anlamındaki 'lahm' kelimesi bu kas etleri için kullanılıyor.²⁴⁴

İbn Mes'ûd, nutfe, alâka ve mudğa merhalelerinin her birinin oluşum süresini kırk gün olarak açıklamıştır. Müdğa devresi, yedinci hafta ile başlar, uzunluğu da bir parmak boğumu kadardır. Bu ise normal olarak küçük bir parça et miktarıdır. Daha

²⁴⁰ el-Bâr, M.Ali, A.g.e., s. 83

²⁴¹ eş-Şerîf, Adnan, A.g.e., s.84

²⁴² er-Râğıb, A.g.e., s.469

²⁴³ Mü'minûn, 23/13

²⁴⁴ Bucaille, A.g.e., s. 317

sonra bu bir parçacık et büyümeye başlar, sonunda boyu yedi cm'yi bulur. Bu mudganın en büyük hacmidir. Bu merhalede çeşitli organların gelişmesi tamamlanır. Mudğa merhalesi biterken kalp de gelişmesini tamamlamış olur.²⁴⁵

Dr. Adnân eş-Şerif ise el-Bâr'ın aksine mudga döneminin dört ile yedinci haftalar arası olduğunu söylüyor.²⁴⁶ Ama her ikisi de bu evrede bir takım organların oluştuğunda birleşmektedirler. Çeşitli organların oluşumunun bu dönemde gerçekleştiği göz önüne alındığında bu döneminin yedinci haftadan itibaren başladığı gerçeğe daha yakın gözükmektedir.

İbn-i Receb'e göre ise mudğa yaratılışın tamamlandığı üçüncü kırk gündür. (120. gün.) Bir görüşe göre de alaka döneminin bittiği 81. gündür.²⁴⁷

Doktor el-Bâr, daha sonra derin bir araştırma sonunda mudganın bir parçası değil, yaratılışın bir merhalesi olduğu bilgisini elde ettiğini, aynı konunun ek-1 bölümüne sonradan ilave etmiş, bu bölümde mudga döneminin yedinci değil üçüncü hafta ile başladığını söylemiştir. "Bir parça et" denmesinin sebebini de şekil olarak çiğnenmiş bir et parçasına benzemesi olarak belirtmiştir.²⁴⁸

Mü'min süresi 67. Ayet-i kerimede alaka devresinden sonra yaratılışın son merhalesinin meydana geldiğine işaret ederek alâka'dan sonra "tıflen" kelimesi kullanılmıştır: *"Sizi topraktan, sonra bir damla sıvıdan, sonra yapışkan bir nesneden (alâka) yaratıp, sonra ergenlik çağına ulaşmanız sonra da yaşlanmanız için sizi bebek olarak dünyaya getiren O'dur."* Bu da yaratılışın bu devrede epeyce ilerlediği ve bir çocuk görünümü alacak kadar olduğu düşüncesine bizi götürmektedir.

Yaratılışı Belli Belirsiz Mudga

"Mudğa" kelimesi Hâc süresinin beşinci ayetinde "yaratılışı belli belirsiz bir çiğnemlik et (mudğa)", "min mudğatin muhallakatin ve ğayri muhallakatin" şeklinde geçmektedir. Daha önce, mudğa döneminde bazı organların tamamlandığını belirtmiştik. Demek ki, bu dönemde bir kısım organlar henüz tamamlanmamış oluyor. Ayetteki ifade buna işaret etmektedir. Zira İbn Cerîr et-Taberi tefsirinde buna

²⁴⁵ el-Bâr, A.g.c., s.105-106

²⁴⁶ eş-Şerîf, A.g.c., s.53

²⁴⁷ İbn-i Receb, Fethü'l-Bârî, C. 2, s. 114-118

²⁴⁸ el-Bâr, A.g.c., s.113

açıklık getirmeye çalışıyor. “Ayette geçen “muhalleka” ve “gayr-ı muhalleka” hakkında kimileri bu tabirin nutfenin bir sıfatı olduğuna kail olarak manâ şöyle olur diyorlar: “Biz, insanı önce topraktan, daha sonra muhallak olan ve olmayan nutfeden yarattık. Muhallak olan, anasından yaratılışı tam olarak doğandır; muhallak olmayan ise günü dolmadan (düşük) olandır”.²⁴⁹ Şu Hadis-i şerif de bunu desteklemektedir. *“Nutfe rahme düşünce Allâh bir melek gönderir. Melek: “Ya Rabbi, bu muhallak mıdır, muhallak değil midir? Der. Allâh Tealâ: “Muhallak değil” derse rahim onu kan şeklinde dışarı atar”*²⁵⁰

Malumdur ki, bu embriyon gelişimi sırasında vücudun bazı kısımları, ferdin daha sonra kazanacağı durumla nisbetsizlik gösterir ve diğer bölümleri aynı nisbette korur. ‘Nisbetlerle yaratılmış’ anlamını ifade eden ve 22. surenin 5. ayetinde kullanılan ‘muhallak’ kelimesinin anlamı da bu değil midir?²⁵¹

Dr. Adnân eş-Şerif, bu ibarenin üç anlama gelebileceğini söylüyor:

Birincisi: Cenîni sararak koruyup onun anne’den gıdalanmasını sağlayan zar perdesi ile göbek kordonunun tam olarak oluştuğu mudga evrelerinin sürecidir. İşte bu, yaratılışı belirsiz mudga’nın teşekkülüdür. Diğer kısmı ise cenînin bizzat kendisidir ki o da yaratılışı belirmiş “mudga”dır.

İkincisi: Uzuvlarının bir kısmı tamamlanmış mudga, ile uzuvlarının bazıları yaratılmamış olan mudga demektir.

Üçüncüsü: Vücudun belirli organlarını oluşturan hücrelerin belirmesi ile, belirli organlara mahsus olmayan hücrelerin ortaya çıkması, yaratılmasıdır.²⁵²

c. Kemiklerin Yaratılışı Merhalesi

“I’zam”, “azm” kelimesinin çoğuludur. Kemik anlamındır. Büyük ve büyükleme ta’zim, saygı aynı kökten olan kelimelerdendir.²⁵³ Nitekim bizde de iri ve güçlü insanlar kemikli diye tarif edilirler.

²⁴⁹ et-Taberi, A.g.c. C: 9, s.110-111; İbn-i Receb, *Fethü'l-Bari*, C. 2, s. 114-118

²⁵⁰ Müslim Kader, 2: Müsned-i Ahmed, 4

²⁵¹ Bucaille, A.g.c. s. 317

²⁵² eş-Şerif, A.g.c., s.55

²⁵³ er-Râğıp, A.g.c., s.339

Bu dönem hamileliğin yedinci haftasından başlayan hızlı geçen bir dönemdir. Cenine mudga şeklini veren bedenin uzuvlarını şekillendiren yapıdır. Vücudun iskeleti kemiklerden oluşur.²⁵⁴ Ayet’te kemikleşme, mudga safhasını takib eder. “... *Sonra o nutfeyi koyu bir kan yaptık, derken o koyu kanı bir çiğnemlik et (mudga) yaptık, o bir çiğnemlik eti de kemik haline getirdik, o kemiklere de et giydirdik...*”²⁵⁵

İnsan yaratılışının bir safhası olan kemikler, Allâh’ın insanların diriltileceklerine dair kudretine de delil olarak sunulmuştur: “*İnsan zanneder mi ki her halde biz onun kemiklerini toplayıp bir araya getiremeyeceğiz. Elbette biz, parmak uçlarını bile derleyip eski haline getirmeye kadiriz*”.²⁵⁶ Zira, Yasin süresinde²⁵⁷ zikredildiğine göre cahiliye müşrikleri, kemikleri ellerinde ufalamak suretiyle öldükten sonra tekrar diriltmeye Allâh’ın gücünün yetmeyeceğini söylemişlerdir. Allâh güç, kuvvet anlamına gelen uzuvların yaratılışını hem yaratma hem de diriltmeye güç yetirmenin delili olarak Kur’an’da zikretmiştir.

d. Kemiklere Et Giydirilmesi

Bu dönem hamileliğin sekizinci haftasında başlar, bedenin uzuvlarının kalan kısımları burada oluşur.²⁵⁸ Kemiklere etin giydirilmesiyle yaratma süreci tamamlanmış oluyor. Çünkü bu dönemin bitişinden sonra ayetin ifadesine göre başka bir yaratılışa geçilmektedir ki o da bir insan şeklinde yaratılışın tamamlanmasıdır.

*“Sonra o kemiklere et giydirdik. Sonra onu başka bir şekle soktuk.”*²⁵⁹

e. Yaratılışın Tamamlanması

Allâh-ü Tealâ insanın yaratılış safhalarını zikrettikten sonra başka bir yaratılışa geçişten bahsediyor ve burada ‘enşâ’ fiilini kullanıyor. “*Sonra bambaşka bir şekilde inşa ettik*”. İnşâ etmek bir şeyi ilk kez meydana getirmek, ortaya

²⁵⁴ eş-Şerif, A.g.c., s.59

²⁵⁵ Mü’minûn, 23/14

²⁵⁶ Kıyame, 75/3-4

²⁵⁷ Yasin, 36/78

²⁵⁸ eş-Şerif, a.g.c., s.59

²⁵⁹ Mü’minun, 23/14

koymak, icad etmek anlamlarına gelmektedir. En-Nâşî genç anlamına gelir. Bulutun neşet etmesi, havada oluşmasıdır. Pek çok âyette kullanılan enşâ kelimesi hep bir şeyi meydana getirmenin Allâh’a tahsisi için kullanılmaktadır.²⁶⁰

“Sonra bambaşka bir şekilde onu inşa ettik” ayetini, İbn Kesir, Allâh’ın ona ruh üflemesi, onun hareket eden, gözü kulağı, idrak ve hissetme duygusu olan biri olarak açıklamaktadır. Yine İbn Kesir’in Ali b.Ebi Talip’ten naklettiğine göre nutfenin tamamlanmasından dört ay sonra Allâh bir melek gönderir ve ona üç karanlık devrede üfler. İşte bu âyet onu anlatıyor. İbn Abbas, İbn Cerir de bu görüştedirler. Ufi’nin İbn Abbas’tan naklettiğine göre *“Sonra başka bir yaratılışla onu inşa ettik”*. Yani onu halden hale soktu, tâki o bir bebek oldu, sonra çocuk, sonra ergen hale geldi, sonra bir genç oldu, sonra yaşlanıp ihtiyar oldu.²⁶¹ Ayet-i kerimeler de bu tefsirleri desteklemektedir. Ayetler bu dönemi tesviye (tam bir yaratma) olarak da ifade etmektedir:

*“Rabbin meleklere şöyle demişti: “Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp (tesviye edip) ruhumdan üflediğim zaman ona secde edin”.*²⁶²

*“Allâh yarattığı her şeyi güzel yapan, insanı başlangıçta çamurdan yaratan, sonra onun soyunu, bayağı bir suyun özünden yapan, sonra onu şekillendirip (tesviye eden) ruhundan ona üfleyen, size kulaklar, gözler ve gönüller verendir. Öyleyken pek az şükrediyorsunuz”.*²⁶³

*“ (Ey Muhammed) De ki: “Sizi yaratan (inşa eden) sizin için kulaklar, gözler ve kalpler var eden O’dur. Ne az şükrediyorsunuz”.*²⁶⁴

*“Biz insanı erkek ve kadının menisinin karışımından yarattık. Onu deneyeceğiz. Bunun için onun işitmesini ve görmesini sağladık”...*²⁶⁵

Ayetlerin de apaçık ortaya koyduğu gibi insanın yaratılışı ona ruh üflenmek ve onun hayatta kullanıp istifade edebileceği tüm uzuvların tam olarak verilmesiyle tamamlanmaktadır. Allâh insana verdiği değeri ve onun yaratılışındaki

²⁶⁰ er-Râğıp, A.g.e., s.493-494

²⁶¹ İbn-Kesir, Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm, C:3, s.208-209

²⁶² Sâd, 38/71-72

²⁶³ Secde, 32/7-9

²⁶⁴ Mülk, 67/23

²⁶⁵ İnsan, 76/2

mükemmelliği ifade anlamında, meleklerle insana secde etme emrini vermiştir. İnsan ilk yaratılışta tam mükemmel bir insan suretinde varlık dünyasına çıkarılmıştır. Evrimcilerin iddia ettiği gibi sonradan insan şekline dönüşmüş bir hayvan suretinde yaratılış yoktur. Bazılarının da dediği gibi insan önce ne yapacağını bilmeyen bir beşer olarak yaratılmış, sonra toplumda yaşamaya uygun bir insan (ünsiyet kurabilen varlık) haline gelmiş de değildir. *“Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık. Sonra onu aşağıların en aşağısına yuvarladık”*.²⁶⁶ Kur'an'a göre insan, eğer bir hayvan oluş süreci geçirmişse, bu insan olmanın altyapısı olarak değil, sonradan arız olan bir dönüşümdür. Bunu da biyolojik anlamda algılamamak lazımdır. Çünkü Allâh'ın yarattığı varlıklar olan hayvanlar 'En aşağı' (esfele safilin) varlık değildir. Zira Kur'an'a göre, her bir hayvanın kendi lisanınca, insanların fark edemeyeceği Allâh'ı tesbihleri vardır.²⁶⁷ Bu da hayvanların da Allâh'a göre bir değerinin olduğuna işaretir.

f. Yaratılışta Üç Karanlık Dönem

Kur'an-ı Kerim'de insanın yaratılış merhaleleri anlatılırken üç karanlık merhaleden bahsedilmektedir. Bu evrelerin geçtiği âyet şöyledir. *“Sizi bir tek candan yarattı, sonra ondan eşini meydana getirdi ve sizin için davarlardan sekiz çift indirdi. Sizi annelerinizin karnında üç karanlık içinde yaratmadan yaratmaya geçirerek yaratmaktadır. İşte Rabbiniz Allâh budur. Mülk O'nundur. O'ndan başka ilâh yoktur. Nasıl çevriliyorsunuz”*.²⁶⁸

Ayet-i Kerime'de bu üç karanlık evrenin anne karnında gerçekleştiği açıktır. Süleyman Ateş'e göre bu üç merhale nutfeden alakaya, alakadan et giydirilmiş kemiklere olan gelişme süreçleridir. Bunlar: 1) Dış karın cidarı (maternal anterior duvar), 2) Rahim cidarı (uterus duvarı), 3) İç rahin zarı (amnio chorionic membrane), olabilir.²⁶⁹ Muhammed Hamdi Yazır da “üç karanlık dönemi”, “batın zulmeti”, “rahim zulmeti” ve “meşime zulmeti” olarak tefsir etmiştir.²⁷⁰

²⁶⁶ Tîn, 95/4-5

²⁶⁷ İsrâ, 17/ 44

²⁶⁸ Zümer, 39/6

²⁶⁹ Ateş, K.Kerim ve Yüce Meali, s.458; Ateş, Gerçek Din Bu, C: 2, s. 141

²⁷⁰ Yazır, M. Hamdi, Hak Dinî, 6/4117

“Min İlmi’t-Tıbbi’l-Kur’an-î” isimli eserinde Dr. Adnan eş-Şerif ayet-i üç açıdan ele almaktadır:

1. Ayet-i kerimede geçtiği üzere ceninin yaratılışı anne karnında başlamaktadır. O halde üç karanlık dönem anne karnında gerçekleşmelidir. Bazılarının dediği gibi yalnızca rahimde değildir.

2. “Yaratılıştan sonra bir yaratılış” ifadesi, Ceninin üç karanlık içinde geçtiği merhalelerin hareketli, dinamik dönüşümler şeklinde gerçekleştiğini bize göstermektedir.

3. Üç karanlık dönemin ilki karın kasları karanlığı, ikincisi rahim büzüşmesi karanlığı, üçüncüsü doğuma kadar cenini saran zar karanlığıdır.²⁷¹

Cenin üç hücre kalınlığında içi boş bir tüp halindedir. Dış tabaka zamanla deri, saç, tırnaklar ve sinir sistemine dönüşür. Orta tabakadan ise kemikler, kaslar, kan ve üretim sistemleri oluşur. İç tabakadan ise karaciğer, pankreas ve akciğeri oluşur.²⁷²

Ana rahmini üç karanlık olarak niteleyen rabbimiz, bununla bebeği üç örtü içerisinde geliştirdiğini bildirmektedir. Gerçekten bu üç tabaka yavruyu ışık, sarsıntı gibi dış etkilerden koruduğu gibi yavrunun beslenip gelişmesini de sağlamaktadır.²⁷³

g. Ahsen-i Takvîm Üzere Yaratılış

“Ahsen-i Takvîm” ifadesi, “*Andolsun biz insanı en güzel şekilde yarattık*”²⁷⁴ mealindeki ayette geçmektedir. Yaratıkların en mükemmeli olan insandaki güzelliğin kaynağı, bazı âyet ve hadislerde dile getirildiği üzere Allâh’ın onu “tesviye etmesi”, kendi eliyle yaratıp ruhundan üflemesi²⁷⁵ kendi sureti üzere yaratması²⁷⁶ ve onu yeryüzünde halife kılmasıdır.²⁷⁷ İnsan hem ruh, hem de beden itibarıyla yaratılmışların en güzeli. Her şeyiyle mükemmel bir varlıktır.²⁷⁸ “*Allâh sizin için*

²⁷¹ eş-Şerif, Adnan, A.g.e., s.82

²⁷² Osmanoglu, M. Harun, *Kur'an Bilim*, s.95

²⁷³ Deedat, Ahmet, *Kur'an en büyük mucize*, trc. Edip Yüksel, İnkılap Yay. İst. 1988, s. 15.

²⁷⁴ et-Tîn, 95/4

²⁷⁵ Sâd, 38/72

²⁷⁶ Buharî, “Ezan”11; Müslim, “Birr” 32

²⁷⁷ el-Bakara, 2/30

²⁷⁸ Uludağ, Süleyman, T.D.V. *İslam Ansiklopedisi*, C:2, s.178

*yeri bir yerleşme mekanı, göğü bir bina kıldı, size şekil verdi ve yaratılışınızı güzel yaptı”.*²⁷⁹ *“O ki, yarattığı herşeyi güzel yarattı.”*²⁸⁰

İnsanın suretinin yaratılışının güzelliği onun diğer canlılar arasındaki eşsiz görüntüsüdür ki, bu mükemmellik ona vazifesini yerine getirecek şekilde donatılmış olsun ve bu şekliyle kendisine verilen halifelik vazifesini güzel bir şekilde yerine getirebilsin. Son asrın büyük müfessiri M. Hamdi Yazır’a göre buradaki husun, güzellik, hikmet ve maslahata uygunluktur.²⁸¹

İnsan’ın “ahsen-i takvim” üzere yaratılmış olması sebebiyledir ki, günümüz teknoloji ve bilim dünyasının gündeme getirdiği “Genetik Kopyalama” uygulamasının insana uygulanamayacağı ifade edilmiştir.

“Bütün bunlar bizi ahsen-i takvim üzere yaratılan insanın bedeninin bir Laboratuvar deneği haline gelemeyeceği, yaratıcı tarafından verilen kerametinin /saygınlığının sırf bilim ve fantezi veya bireyin kendi son bulmaz heves ve isteği uğruna feda edemememiz sonucuna götürmektedir.”²⁸²

Asli yaratılış insan için bir kemalliktir. İnsan şayet şer ile hayır arasındaki göremeyecek şekilde yaratılmış olsaydı, eksik bir yaratık olurdu. İnsan kendisine yapılan iyi ve kötü şeylere değişik tepkiler gösteriyorsa o, mükemmeldir, her hangi bir tepkisi yoksa o, eksik yaratılışa sahip bir varlık demektir. Kemale ermemiştir.²⁸³

Olması gerekenin en güzel şekliyle insan, gözleri, parmakları, elleri, ayakları, aklı, düşünme, ilim ve hikmet sahibi olabilme kabiliyetine malik bir şekilde yaratılmıştır.²⁸⁴

Ahsen-i Takvîm üzere yaratılışı Aynî şöyle tarif ediyor: Bütün uzuvları düzgün ve mütenasib bir şekilde yaratılan, akıl ve idrak kabiliyeti ile donatılıp süslenen, işini görebilecek şekilde yaratılandır. Esfele sâfilîn ise, bu güzel yaratılış nimetinin şükrünü eda edememekten dolayı bu güzelliğin çirkinliğe dönüşmesi, şeklinin bozulması, gençliğinin gitmesi, aklının yok olması (bunaması)dır.²⁸⁵

²⁷⁹ Mü'min, 40/64

²⁸⁰ Secde, 32/7

²⁸¹ Yazır, M. Hamdi, a.g.e., C.6, s. 3859,2

²⁸² Yaman, Ahmet, Klonlama Ya da Genetik kopyalama, D.İ.D. C.4, sayı. 2

²⁸³ Mutahhari, İnsan Kemalinin Tecellileri, Akademi Yay. , İstanbul, 1990, s. 45

²⁸⁴ el-Kurtubi, a.g.e., C. 20, s. 114

²⁸⁵ el-Aynî, Umdetü'l-Karî, Şerhu Sahihî'l-Buhari, Beyrut, trs. C. 16, s. 204-206

ALLÂH'IN İNSANI YARATMA ŞEKİLLERİ

A.Yoktan Yaratma Ve Hz. Âdem'in Yaratılışı

Kur'an-ı Kerim'de, insanın yoktan yaratıldığına dair doğrudan açıklamalar mevcut değildir. Ancak buna işaret eden ayetler çoktur. Yoktan yaratılma ile kastettiğimiz yeryüzünde insan diye bir şey yok iken, onun nereden / hangi şeyden meydana geldiğidir. Bu da ilk yaratılan insandır ki, o da Hz. Âdem'dir. İlâhi Kitaplar²⁸⁶ ilk insan olarak Âdem'den sözederler. Onun da, insan olmayan bir başka şeyden yaratıldığı vurgulanır. İlâhi kitapların dışında, değişik inanç ve düşüncelerde de Hz. Âdem'in yaratılışını andıran ilk insan yaratılışı görülmektedir. Bunları daha önce anlatmıştık.

Kur'an'da insanın topraktan,²⁸⁷ çamurdan,²⁸⁸ süzülmüş çamurdan,²⁸⁹ yapışkan çamurdan,²⁹⁰ cıvık balçıktan,²⁹¹ pişmiş çamurdan²⁹² yaratıldığı anlatılmaktadır. Bu ayetlerin bir kısmında bizzat Hz. Âdem'in ismi anılarak bunlar anılarak zikredilmekte, bir kısmında ise insanın bu şeylerden yaratıldığı ifade edilmektedir. Âdem (a.s.), arzın üzerinden alınan bir topraktan yaratılmıştır. Bu durum (edîmetü'l-arz) ve alınan toprağın renginden dolayı ona Âdem denilmesine sebep olmuştur.²⁹³

Belli ki "insan" denilirken de Hz. Âdem kastedilmektedir. Söz konusu ayetlerde "insan" denilirken Hz. Âdem'in kastedildiğini şu ayetlerden de anlıyoruz: "O (Allâh) ki, yarattığı herşeyi güzel yapmış ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır. Sonra onun zürriyetini nutfeden, hakir bir sudan yaratmıştır."²⁹⁴

A'raf, Hicr ve Sâd surelerindeki ayetlerden anlaşılıyor ki, insanın ilk mayası olan çamur birden bire insan suretini alıvermiş değildir. İnsan mayası çamurdan yaratıldıktan sonra, insan suretini almak ve insan seviyesine gelmek için bir müddet

²⁸⁶ Kitab- Mukaddes, 1/ 26-30

²⁸⁷ Al-i İmran, 3/ 59; Kehf, 18/ 37; Hac, 22/ 5; Rum, 30/ 20; Fatır, 35/ 11; Ğafir, 40/ 67

²⁸⁸ En'am, 6/ 2; A'raf, 7/ 12; İsra, 17/ 61; secde, 32/ 7; Sad, 38/ 71-76

²⁸⁹ Mü'minun, 23/ 12

²⁹⁰ Saffat, 37/ 11

²⁹¹ Hicr, 15/ 26-27-33

²⁹² Hicr, 15/ 26-28-33; Rahmân, 55/ 14

²⁹³ Aynî, A.g.e., C: 16, s. 204

²⁹⁴ Secde, 32/ 7-8

tesviye edilmiş, birçok merhalelerden geçirilmiş, şekilden şekile girmiş ve en sonunda insan şeklini almıştır.

İnsan suresinin ayetleri, Hz. Adem'in insan şekil ve suretini alıncaya kadar, birçok tekamül devirleri geçirmiş olduğunu daha fazla açıklıyor. İnsan bir anda yaratılmayıp başlangıçta topraktan başlayarak devir devir, tavır tavır insan diye anılmayan şeylerin süzülüp bir birine katıla katıla uyumu sağlanmıştır.²⁹⁵

O halde çamurdan yaratılan Hz. Âdem, sudan (nutfe) yaratılan ise, onun zürriyetidir.²⁹⁶

Bu devir ve aşamaları, insana henüz can verilmediği, çamurun kurumaya terk edildiğini anlamak gerektiği müfessirlerce de söylenmiştir

Tevrat'ta da Hz. Âdem'in topraktan yaratıldığı belirtilir: 'Ve henüz yerde bir kır fidanı yoktu ve bir kır otu henüz bitmemişti, çünkü Rab Allâh yerin üzerine yağmur yağdırmamıştı. Ve toprağı işlemek üzere adam yoktu. Ve Rab Allâh yerin toprağından adamı yaptı ve onun burnuna hayat nefesini üfledi ve adam yaşayan can oldu.'²⁹⁷

Hz. Adem'in yaratılışıyla ilgili pek çok İsraili rivayetler de vardır. Konuyla ilgili rivayetler:

Hak Hz. Adem'i yaratmak istediği zaman yeryüzünden toprağı getirmek üzere Cebrail (a.s.)'ı gönderdi. Yer ona:

“Toprağımdan bir şey alarak onu eksiltmeden, şekil ve suretimi bozarak beni hakir düşürmeden Allâh'a sığınırım” diye Cebrail'in yerden toprak almasına müsaade etmedi. Bunun üzerine Cebrail (a.s.) toprağı almadan C. Hakk'ın huzuruna döndü ve:

Ey Rabbim! Yer, sana sığınarak toprak almama mani oldu. Ben de memur olduğum vazifeyi göremeden geri döndüm” dedi. Allâh bundan sonra bu işe Mikail' (a.s.)'i me'mur etti. Yer yine Allâh'a sığınarak toprak almasına müsaade etmedi. Mikail (a.s.) de Allâh'ın huzuruna dönerek aynı sözleri söyledi. Allâh bundan

²⁹⁵ Özcan, Ahmet, 'Tevratte Kur'an'a Göre Hz. Âdem ve Havva, Selam Yay. , Konya, 1987, s. 57-58

²⁹⁶ Şimşek, A.g.e. , s. 29-30

²⁹⁷ Tekvin, 1/22-23

sonra “Ölüm Meleği”ni gönderdi.Yer yine Allâh’a sığınarak toprak almasına müsaade etmek istemedi. Melek:

“Allâh’ın emrini yerine getirmeden ve yerden toprak almadan göğe dönmekten Allâh’a sığınırım.” dedikten sonra yerden toprak aldı. Toprağı yalnız bir yerden almayıp, kırmızı, beyaz ve siyah yerlerden toplayarak bunları birbirleriyle karıştırdı. Bundan dolayı Âdemoğulları türlü renktedirler. Melek toprağı aldıktan sonra göğe çıktı; su ile ıslattı; toprak çamur haline geldi.Çamur değişerek kokuncaya dek kendi halinde bırakıldı.

Bu çamur ancak maddeleri birbirine yapıştıktan sonra, siyah ve kokan bir şekil aldı. Allâh bu çamurdan kendi eliyle Âdem’i yarattı. Âdem’in vücudu yere atılmış vaziyette 40 gün kaldı. İblis bu 40 gün içinde Âdem’in süreti yanına gelir, ayağı ile vurduğu vakit vücut ses çıkarırdı. İblis ayağı ile teptikten sonra ağzından girip arkasından, arkasından girer ağzından çıkar ve:

“Sen böyle testi gibi ses çıkarmak için değil de, bir maksatla yaratılmışsındır; sana musallat olacak kudret bana verilirse, elbette seni helak edeceğim; sen bana musallat olursan, elbette sana isyan edeceğim” derdi.

...Cenab-ı Hak, Cuma günü ölçüsü ve hesabıyla 40 yıl Âdem’in çamurdan olan cesedini bıraktı. Melekler Âdem’in cesedi yanından geçtiklerinde, ondan çok korktular. Aralarında en çok korkan İblis idi. İblis Âdem’in cesedi yanından geçtikçe ona vuruyor, vurdukça testi gibi ses çıkarıyordu. İblis: Sen elbette bir maksat için yaratılmış olacaksın” der cesedin ağzından girip , dübüründen çıkardı. Meleklerle de:

“Bu cesetten korkmayınız, çünkü rabbiniz sağırdır, bu cesedin içi ise kovuktur...” derdi.

...Yüce ve Ulu Allâh, Âdem’e ruh üfleyeceği vakit geldiğinde meleklerle: “Ben Âdem’e ruh üfledikten sonra ona secde ediniz” diye emretti. Allâh, cesede ruhu üflediğinde baş tarafından girdi; Âdem aksırdı; Melekler ona: “Allâh’a hamdolsun de” dediler. O da “elhamdulillah” dedi. Yüce Allâh kendisine:

“ Rabbini seni esirgesin” diye mukabelede bulundu. Ruh Âdem’in gözlerine girip de gözleri canlandıktan sonra, Cennet meyvelerine baktı; ruh içine (karın

boşluğuna) sirayet ettiğinde canı yemek istedi; iki ayağı canlanmadan önce acele edip, yerinden kalkarak Cennet meyvelerini almak için sıçradı.²⁹⁸

Görüldüğü gibi israili rivayetler kısmen Kur'an ile birleşse de genelde Kur'an'da anlatılmayan ve de anlatılmasında herhangi bir amaç ve yarar görülmeyen bilgilerden ibarettir.

B.Benzeri Yaratma Ve Havva'nın Yaratılışı

Yeryüzünde yaratılan ilk insan Hz. Âdem'dir

Havva'yı ikinci insan olarak ve de Âdem'den yaratmıştır, ve ikisi de insan olma yönüyle birbirinin benzeridir. Ancak yaratılma şekilleri farklıdır. Çünkü Âdem topraktan, Havva ise yaratılmış olan bir insandan meydana gelmiştir. *“Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini yaratıp ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üreten Rabbinizden korkun...”*²⁹⁹. Bu ayete göre Havva'nın , Âdem'den yaratıldığı açıktır. **Tevrat ve İncil**'de de aynı bilgi mevcuttur. Ancak **Tevrat** Havva'nın Âdem'in kaburga kemiğinden yaratıldığını söyler:

“...Ve Rab Allâh dedi: Adam'ın yalnız olması iyi değildir; kendisine uygun bir yardımcı yapacağım. Ve Rab Allâh Adam (Âdem)'in üzerine derin bir uyku getirdi, ve o uyudu; ve onun kaburga kemiklerinden birini aldı ve yerini etle kapladı. Ve Rab Allâh adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı ve onu adama getirdi. Ve Adam dedi: “Şimdi, bu benim kemiklerimden bir kemik ve etimden ettir; buna “nisa” denilecek, çünkü o insandan alındı. Ve Adam karısının adını Havva koydu; çünkü bütün yaşayanların anası oldu.”³⁰⁰

Kur'an, bu hususta herhangi bir bilgi vermez. Fakat Tefsir ve Hadis kitaplarında Havva'nın Âdem'in kaburga kemiğinden yaratıldığı rivayeti vardır. Bunlar şu şekildedir:

İblis, lanete uğrayıp Allâh'ın rahmetinden uzaklaştırıldıktan sonra, Allâh Âdem'i Cennet'te yerleştirdi. Âdem kendi kendine cennette dolaşıyordu. Kalbinin ülfet edeceği birisi (eşi) yoktu. Âdem uykuya dalmıştı. Uyandığında bir kadının başı ucunda oturduğunu gördü. Allâh onu Âdem'in kaburgasından yaratmıştı. Âdem

²⁹⁸ Aydemir, Tefsirde İsrailiyyat, s.304-305

²⁹⁹ Nisa, 4 / 1

³⁰⁰ Tekvin, 2 /18-23; 3/20

ondan: Sen kimsin? diye sordu. O: “Ben bir kadını” diye cevap verdi.Âdem: “Niçin yaratıldın?” diye sorduğunda, kadın: Bana ülfet edesin diye” cevabında bulundu. Melekler Âdem’in ilminin ne derece olduğunu anlamak maksadıyla: “Ey Âdem! Kadına neden dolayı bu ad (Havva) verilmiştir?” diye sordular.Âdem: “Çünkü o canlı bir maddeden yaratılmıştır” cevabında bulundu.

Tevrat ile amel eden kitap ehlinde ve başka bilginlerden Abdullah İbn. Abbas yoluyla bize erişen haberlere göre, Allâh Âdem’i uykuya daldırdıktan sonra sol tarafındaki kaburgalardan birini aldı; bu kaburganın yerine hemen et bürüdü, iyileşti. Bu zaman Âdem uyuyordu. Allâh bu kaburgalardan Havva’yı yaratıncaya kadar uykusundan kalkmadı.Râvilerin hikaye ettiklerine göre, Âdem uykusundan kalkarak bir tarafında Havva’yı gördüğünde:“Etim, kanım, eşim” dedi bu rivayetin doğruluğunu Allâh bilir.

Mücahid’den rivayete göre; Âdem uykuda iken Havva’yı onun aşağıdaki iki eğe kemiğinden yarattı.

Bu rivayetleri eserlerine alan yazarlardan bazısı, bunların “Kütüb-ü Kadîme”den alınmış (menkul) olduğunu tasrih etmişlerdir.ve rivayetlerin biri için de Taberi: “Bu rivayetin doğruluğunu Allâh bilir” demiş ve böylece rivayet hakkındaki kuşkusunu belirtmiştir.

Havva’nın Âdem’in sol eğe kemiğinden yaratılmış olduğu yolundaki uzun ve detaylı bilgiler; karşılıklı konuşmaları ve bunlara dair olan tafsilatın da aslın yoktur, bunlar genel hatlarıyla israiliyattır.Bu konu üzerine dikkat çeken müellifler gerçekten haklıdırlar. Çünkü konu aynen Tevrat’tan aktarılmıştır.³⁰¹

Kadınlara iyi geçinmeyi, onların eğitim ve öğretimini tavsiye eden hadislerde, kadın kaburga kemiğine benzetilmiştir. Bazı hadislerde de eğe kemiğinden yaratıldığı ifade edilmiştir. Bu hadislerden Havva’nın yaratılışına ait herhangi bir tafsilat çıkarmak mümkün değildir. Çeşitli mecazi yorumlara müsait hadislerin esas hedefi, kadınlara karşı yumuşak hareket etmenin ve onlara iyi davranmanın teminidir.³⁰²

³⁰¹ Aydemir, A.g.e., s. 309-310

³⁰² Aydemir, A.g.e., s. 311; Şimşek, A.g.e. , s. 60

C. Babasız Yaratma Ve Hz. İsa'nın Yaratılışı

Yaratılış açısından, Hz. Âdem ile Hz. İsa arasında ilk bakışta bir benzerlik müşahade edilmektedir. Bu benzerliğin ilk göze çarpan özelliği her ikisinin de babasız olarak yaratılmaları keyfiyetidir. Ancak her iki Peygamber arasında diğer bir fark da Hz. Âdem'in anne ve babası olmamasına karşılık Hz. İsa'nın yalnız babasının yokluğu, buna rağmen annesinin (Meryem) var oluşudur.³⁰³

Kur'an'da Hz. Meryem hakkında ilk kıssa Al-i İmran suresinde geçmektedir: *“Melekler demişti ki: Ey Meryem Allâh seni, kendisinden bir kelime ile müjdeliyor: Adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir; dünyada da ahirette de yüзде(şerefli) ve (Allâh'a) yakın olanlardandır. Beşikte ve yetişkinlikte insanlarla konuşacak ve iyilerden olacaktır. Dedi ki: Rabbim, bana bir beşer dokunmamışken benim nasıl çocuğum olur? Allâh, böylece dilediğini yaratır, dedi, bir şey(in olmasını) istedi mi ona 'ol' der, o da olur.”*³⁰⁴

Hz. İsa'nın yaratılışında tamamen Allâh'ın yaratıcılık sıfatı ortaya çıkmaktadır. O'nun yaratması sadece yaratmayı istemesiyle olur. Babasız bir çocuğun dünyaya gelecek olmasına Meryem de şaşırmıştır. O kendisini bilmektedir ve ona bir erkek dokunmamıştır. Bütün insanlar biliyorlar ki insan Hz. Âdem'den sonra bir anne ile babadan olmaktadır. Bugün bilim dünyası bütün çabalarına rağmen anne ile babanın (kadın ile erkek) sperm ve yumurtaları olmadan bir çocuğun meydana gelmesini sağlayamamaktadırlar. Hatta bir kadın rahmi dışında bile bunu gerçekleştirememişlerdir. Bu da yaratanın ancak Allâh olabileceğini göstermektedir. Yoksa insanlar bunu başarabilseler mutlaka yaparlardı.

Kur'an Hz. Âdem ile Hz. İsa arasında bir yaratılış benzerliğinden bahseder: *“Allâh katında İsa'nın durumu, kendisini topraktan yaratıp sonra 'ol' demesiyle olan Âdem gibidir.”*³⁰⁵ Allâh'ın, Meryem'in hamileliğine şaşırması karşısındaki sözü ile Hz. Âdem'i nasıl yarattığını ifade eden sözü aynıdır. Her ikisi de Allâh'ın 'ol' emriyle yaratılmışlardır.

³⁰³ Özcan, Ahmet, A.g.e., s. 35

³⁰⁴ Âl-i İmran, 3 / 45-47

³⁰⁵ Al-i İmran, 3/59

Hiz. İsa'nın bu şekilde yaratılmış olmasını kabullenemeyen Hristiyan alemi O'nu Allâh'ın oğlu olarak vasıflandırmışlardır. Bu Allâh'ın yüce yaratıcı oluşunu kabul etmeme anlamına gelir.

Nasıl beşere ait bir vasıf olan babasızlık ve annesizlik, Hiz. Âdem (a.s.)'ın Allâh'ın oğlu olmasını gerektirmiyorsa; yine beşere ait bir vasıf olan babasızlık da, İsa (a.s.) 'ın Allâh'ın oğlu olmasını gerektirmez. Allah teâlâ Hiz. İsa'nın babası olmaktan tamamen berî ve yücedir. Hiz. Âdem'in topraktan yaratılması nasıl aklın alamayacağı bir şey değilse; Hiz. İsa'nın da annesinin rahminde toplanan kandan yaratılması, akla sığmayacak bir şey değildir.³⁰⁶

D. Anne-Babadan Yaratma ve Diğer İnsanların Yaratılışı

Allâh diğer insanları da bir anne ve bir babadan yaratarak yaratmanın tüm alternatiflerine kadir olduğunu göstermiştir:

*“Ey insanlar, biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allâh yanında en üstün olanınız, (Allâh'ın buyrukları dışına çıkmaktan) en çok korunanınızdır. Allâh bilendir, haber alandır.”*³⁰⁷ Başka bir Ayette de: *“Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini yaratıp ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar üreten Rabb'inizden korkun...”*³⁰⁸

İnsanın yaratılışını en tafsilatlı şekilde anlatan Hac suresi 5. ayette, insanın ilk önce topraktan (Hiz. Âdem), sonra da 'nutfe'den ki nutfe kadın ile erkeğin sperm ve yumurtalarının birleşmiş halidir (zigot veya döllenmiş yumurta). Kadın ile erkek unsuru veya diğer adıyla sperm ve yumurta olmadan insanın meydana gelmesi mümkün değildir. Bugün Modern Tıp Bilimi'nin değişik yollarla çocuk meydana getirme çabalarının her türlüşünde bu iki unsur mutlaka mevcuttur. Bir kadın rahmi olmaksızın ve sperm ile yumurta temin edilmeden çocuk meydana getirilememektedir.

³⁰⁶ Kayapınar, D. Ali, Saldırıları Karşısında Ebedî Mûcize Kur'an-ı Kerîm, Konya, 1995, s. 184

³⁰⁷ Hucurat, 49/ 13

³⁰⁸ Nisa, 4/ 1

Allâh meni hakkında da: *“Biz sizi yarattık; tasdik etmeniz gerekmez mi? Akıttığınız meniye gördünüz mü? Siz mi onu yaratıyorsunuz yoksa yaratan biz miyiz?”*³⁰⁹ Yani insanın ana maddelerini dahi insanların meydana getirebilmeleri imkansız görülmektedir. Mucidler her zaman ve mekanda Yüce yaratıcının kudretine muhtaçtırlar.

Bu arada, doğal ve normal yolların dışındaki bebek meydana getirme çalışmalarının % 90'ının başarısızlıkla sonuçlandığını³¹⁰, Tıp dünyasının itiraf ettiğini de hatırlatmak gerekir.

³⁰⁹ Vakıa, 56/ 57-59

³¹⁰ el-Bâr, Din ve Tıp Açısından Tüp Bebek, s. 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSANIN YARATILIŞI İLE İLGİLİ BAZI PROBLEMLER

a-İnsan Nasıl Yaratılmıştır

Canlıların en gelişmiş ve mükemmeli insandır. Diğer bir ifadeyle canlıların kemali, insanda toplanmıştır. Ancak bu, Darwincilerin iddia ettiği gibi, bir evrim sonucu olmamıştır. Çünkü insan Allâh'ın yarattığı tamamen yeni ve benzersiz bir canlıdır. Tüm kainatta bugünkü bilgilerimize göre, insanın hususiyeti ve emsalsizliği tartışmasıdır.

J. Bronowski'nin dediği gibi, “İnsan müstesna bir yaratıktır. Onu hayvanlardan üstün kılan birçok özelliği vardır; bu yüzden manzarada bir şekil olmayıp, manzarayı biçimlendirendir. Zihnen ve bedenen tabiatın kaşifi, aynı zamanda her kıtada yuvasını –hazır bulan değil- kendisi kuran canlıdır. Çevremizde koşuşan, uçuşan, yüzen, gizlenen hayvan sürülerinin arasında, çevresinde bağımsız olarak hareket edebilen tek canlı, insandır. Akli, zekası dayanaklılığı, çevreyi olduğu gibi kabullenmeyip, değiştirmesini mümkün kılmıştır.” (the Ascent of Man, British Broadcasting Corporation, Londra, 1981, s. 19).³¹¹

İnsanın nasıl meydana geldiği sorusuna insan düşüncesi varolduğundan beri cevap aranmıştır. Her düşünce ve inanç, insanın ne şekilde oluştuğu konusunda değişik anlayış ve düşünceye sahiptir.

Bir görüşe göre insan, ilk hayat kıvılcımının evrimi yoluyla meydana gelmiştir. Bütün evrim kavramının dayandığı temel budur.

Diğer bir görüşe göre yüce Allâh kendi hikmeti uyarınca hayatı yeryüzünde icad etmiş ve insanı ya eski haliyle veya bugünkü durumuyla ilerlemiş bir canlı olarak yaratmıştır. Buna bağlı olarak şöyle bir fikir ileri sürülür: Tanrının inayeti sürekli olmuş ve birbirini takip eden yaratıklar halinde bütün cepheleriyle hayatı yaratmıştır.

Bir üçüncü tahmin de şöyle: İnsan hayatı, bünyelerinde su ihtiva eden kimyasal maddelerden tesadüfen meydana gelen bir bileşiğin mutlu eseridir.

³¹¹ Afzalur Rahman, Siret Ansiklopedisi, (Encyclopaedia Of Seerah), Trc. Kurul, İst. 1996, C. 4, s. 29

Şöyle de düşünülebilir: Varlığına kesinlikle inandığımız Yaratıcı, yeryüzünün temel elemanlarından hayat taşıyan bir şey yaratmak istemiştir, öyle ki bu canlı, evrimin son noktasında zeka fonksiyonlarına sahne teşkil edebilecek bir beyne sahip olsun. Diyebiliriz ki yüce Allâh, bu zekaya, canlı cansız bütün kainata hakim olma kudretini vermiştir. Bu görüşlerden hangisini kabul ederseniz ediniz şu bir gerçektir ki insan, hayatın başlangıcında bugünkü gibi bir insan değildi, o bugünkü olgun halini zamanla elde edebilmiştir. Nasıl düşünürsek düşünelim kabul etmeye mecburuz ki insan dediğimiz canlı, kainata ait bütün hayat şekillerinin akıl gibi son derece karmaşık bir cihazı icad etmekten aciz kalmasından sonradır ki bugünkü hüviyetiyle ancak hayat sahnesine çıkabilmiştir.

Yazar burada, sanki evrimci bir düşünceye sahip olduğu intibasını vermektedir. Çünkü böyle de düşünülebileceğini, hatta bunun herhalukarda kabul edilmesi gerektiğini söylemektedir.

Farz ediniz ki insanın türeyici ilk hayat kıvılcımı ile başlamıştır, buna göre onun ilk varoluşundan bu yana dört yüz milyon yıldan fazla bir zaman geçmiştir. Şayet ikinci teoriyi benimserseniz, insanın daha sonra ve tanrı iradesinin tecelli ettiği herhangi bir zamanda yaratılmış olduğunu söyleyeceğiz. İnsanın türeyişi konusunda ileriye sürülen üçüncü görüşün sınırları içinde ise onun bir insan olarak ilk varoluş tarihini tespit etmek için geriye doğru birkaç milyon yıl geriye gitmekten başka bir çareye sahip değiliz. Bilginleri tatmin edecek yeterli delillere dayanarak kendisine değerleriyle insanoğlunun tarihini araştırmak için tetkik edebileceğimiz zaman sadece bir milyon yıl civarındadır. Bu, oybirliğiyle kabul edilen asgari sınırdır. Bundan öncesi ise –insan evrimine temel teşkil eden ilkel canlı hangisi olursa olsun – hiçbir hesabımızın erişemeyeceği eski bir devrede kalır.³¹²

Şayet insanın ilk yaratıldığı tarihe ulaşmak mümkün değilse insanın evrimle yaratıldığı nasıl söyleniyor. Onun ilk hali hakkında bilgi veriliyor. Bu ilmî anlayışa ters değil midir?

³¹² Morrison, A. Cressy, *İnsan Kainat ve Ötesi*, Terc. Bekir Topaloğlu, Nesil Yay. , İst. 1986, s. 51-52

b-Evrimci Anlayış

Evrin bilim adamlarının araştırmaları sonucunda fark ettikleri bir gerçek değildir. Tam aksine evrim, bilim adamları tarafından sürekli olarak ispat edilmeye çalışılmaktadır. Bilim çevrelerinin büyük bir bölümü, evrimin varlığına önce inanmakta, sonra da bunu ispatlamak için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Bu durumun en ilgi çekici örneklerinden birini, Türkiye'nin en ünlü evrimcilerinden biri olan Prof. Dr. Ali Demirsoy'un **“Kalıtım ve Evrim”** adlı kitabında yazdığı ilginç mantıklarda görebiliriz. Demirsoy Evrimin en büyük ıkmazı olan “Organik Evrim”in en önemli aşamasının, yani bir proteinin “tesadüfen” oluşmasının imkansız olduğunu itiraf etmekte, ancak olağanüstü glerin varlığını kabul etmektense, bu imkansız mantığı kabul etmenin daha bilimsel olduğunu söylemektedir.³¹³

Bir organizma , bir canlı varlık olarak insan ile, yine bir organizma olan diğer canlılar arasında bir benzerlik vardır.Bunu Evrimciler, bütün canlıların aynı canlı hcrenden meydana gelip çeşitlendiği görüşüne bağlarlar.³¹⁴

Evrimi savunanlar, onun nasıl gerçekleştiğini söyle açıklamaktadırlar:

İnsanın evrimsel değişiklikler sonunda oluştuğunu basit bir şekilde açıklamak olanaksızdır.Evrimsel değişiklikler ayakların, bacakların, bel bölgesinin ve omurgaların alt kısımlarının değişmesiyle başlamıştır. Bunlar insanı iki ayağı üzerinde yürüyecek biçimde gelişmişlerdir. Omuz, kol ve eller ise artık yürümek için gerekli olmadığından, el becerileri gelişebilmiştir.

Daha sonra dişler ve çeneler küçülürken, beyin büyümüştür. Bu değişiklikler ayrı ayrı ve farklı zamanlarda olmuştur. Fakat her değişiklik yeni değişikliklere yol açmıştır. En sonunda gelişme beyinde olmuştur.³¹⁵

Biyolojik açıdan, sürekli kullanılan organların küçülmesi nasıl düşünülebilir? Beyinde gelişme olduysa niçin insan kafası büyümemiştir?

Orijinlerle alakalı en kritik soru, insanın orijini (kökeni) ne ait olanıdır. Acaba insan sadece evrimle ortaya çıkmış bir tabiat ürünü müdür, yoksa bir yaratıcı

³¹³ Yalçın, Cavit, *Evrin Teorisi*, Vural Yay., İstanbul, 1996, s. 26

³¹⁴ Aydın, Hüseyin, A.g.e. ,s.114-115

³¹⁵ Romano, Anlı Galle, *İlk Canlılar*, Trc.. Atilla zalpan, Remzi Kitabevi, B.y.y. ,Trsz. s. 24

tarafından müstakil bir varlık olarak mı yaratılmıştır? Evrim modeline göre insan, aşağı yapıdaki varlıkların zaman içinde değişikliğe uğramasıyla ortaya çıkmıştır. Halbuki yaratılış modeline göre insan, bütün aza ve organlarıyla doğrudan insan olarak yaratılmıştır.

Okullarda okutulan evrim tarihine göre; insanlar ve kuyruksuz maymunlar (apes) ortak bir atadan gelmiştir. Bu ortak ata, 30-70 milyon yıl önce dünyanın herhangi bir yerinde yaşamıştır. Takriben üç milyon yıl önce bu ortak atadan ayrılan bir kol, bir takım evrim basamaklarından sonra gerçek insanı hasıl etmiştir. Sosyal ve kültürel evrim de bu fiziki evrime paralel olarak gelişmiştir.

Evrinciler bu iddialarını fosil hominoidler (bu terim kuyruksuz maymunları – apes- ve insanları içine alır) ve hominoidler (insanı hasıl ettiği iddia edilen yarı insani varlıklar)’in desteklediğini ileri sürerler. Yaratılışçılar ise, gerek kuyruksuz maymunlar ve gerekse insan fosillerinin, iddia edildiği gibi ara formu ihtiva etmediğini ifade etmektedirler.³¹⁶

İnsanın meydana gelişinde Evrim anlayışının kaynağı Darwin Charles’tir. Bu konudaki düşünce ve iddialarını, “**Türlerin Kökeni**” ve “**İnsanın Türeyişi**” (**The Descert Of Man**) isimli eserlerinde serdetmiştir. Charles Darwin bu konudaki iddialarını bazı hayvanların çeşitli organları ile insaninkiler arasında benzerlikler oluşu ve hayvanlardaki güdük durumda olan bir takım organların, ihtiyaç doğrultusunda fazla kullanılmaları sebebiyle gelişme göstererek, yeni bir canlının meydana geldiğidir. Bunun en açık örneği de insandır. O şöyle demektedir:

Öbür memeliler gibi, insanın da aynı genel tipe ya da örneğe (modele) uygun yapıda olduğu besbellidir. İnsan iskeletinin bütün kemikleri, maymun yarası, ya da fok iskeletindeki uygun kemiklerle karşılaştırılabilir. Bu, insanın kasları, sinirleri, kan damarları ve iç organları için de böyledir. Bütün organların en önemlisi olan beyin bile, Huxley’in ve başka anatomicilerin gösterdiği gibi, aynı kurala uyar. Bunun karşısına tanıklık eden Bischoff, insan beynindeki bütün yarı ve kıvrımların, orangutan beyninde benzerleri olduğunu kabul etmekte, yalnız, insan ve orangutan beyinlerinin, gelişimlerinin hiçbir döneminde tümü ile uyuşmadıklarını, tam bir uyuşmanın da beklenemeyeceğini eklemektedir. Çünkü, öyle olsaydı, ikisinin

³¹⁶ Morris, Dr. M. Henry, **Yaratılış Modeli**, Trc. Heyet, M.E. Basımevi, Ank. 1985, s. 156

zihinsel yetileri de aynı olmak gerekirdi. Vulpian, şöyle demektedir: “İnsan beyni ile yukarı maymunları arasında gerçek pek az fark vardır. Bu konuda bir yanlış söz konusu değildir. İnsan, beynin anatomik ıraları (character) bakımından, insan-biçimli anthropomorphous maymunlara, öbür memeliler şöyle dursun, kuyruklu maymunlardan ve makaklardan bile daha yakındır.”³¹⁷

Darwin’ın bu iki eserindeki düşünceleri üzerine, Richard Leakey de, “**İnsanın Kökeni (The Origin of The Mankind)**” isimli eseriyle Darwin’in düşüncelerine katılmadığını ifade etmektedir. Eserinde insanın evrimi üzerine yapılan araştırma ve ileri sürülen fikirlerin değişik tarihlere göre gelişimini değerlendirmektedir.³¹⁸

İnsanın geçmişiyile alakalı deliller, evrim düşüncesinin aksine günümüz insanının, geçmişte yaşadığı farzedilen bütün ileri yapılı maymunların atalarıyla aynı devirde yeryüzünde bulunduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Science dergisinde çıkan bir yazıda şöyle denir: “Son yıllarda Leakey ve yardımcıları, yaptıkları araştırmalarda üç çene kemiği, bacak kemikleri ve 400’den fazla taştan yapılmış aletler buldular. Elde edilen bu parçaların Homo cinsine ait olduğu tesbit edilerek yaşı da 2.6 milyon yıl olarak hesaplanmıştır. Ayrıca Leakey, beyin şeklinin tamamen insana benzediğini, Homo erectus’ta olduğu gibi, kalın ve ileriye doğru çıkık bir kaşa ve kalın kemiklere sahip olmadığını ifade etmiştir.

Henüz isimlendirilmemiş olan bu kafataslarına ilaveten, değişik bacak kemikleri üzerinde yapılan araştırmalar da; bunların insana ait olduğunu ve 2.5 milyon yıl önce iki ayağıyla normal yürüdüğünü ortaya koymaktadır”.

Buradan da açıkça görüldüğü gibi, en azından anatomik yapısı itibarıyla günümüz insanına benzerlik gösteren insan, Neanderthal, Homo erectus ve hatta Australopithecus’tan önce yaşamıştır. Böylece, insan neslinin Pliosen çağına kadar geri gittiği, geçit formu olarak ileri sürülen hayali atalarla hiçbir ilgisinin bulunmadığı ortaya çıkıyor.

³¹⁷ Darwin, Charles, **İnsanın Türeyişi (The Descent of Man)**, Trc. Öner Ünalın, Onur Yay. Ank. Trs. ,s. 12-1³¹⁷ Bkz. Leakey, Richard, **İnsanın Kökeni (The Origin of The Mankind)**, Trc. Sinem Gül, Varlık Yay. İst. 1996, s. 15 v.d.

³¹⁸ Bkz. Leakey, Richard, **İnsanın Kökeni (The Origin of The Mankind)**, Trc. Sinem Gül, Varlık Yay. İst. 1996, s. 15 v.d.

Ronald Schiller, popüler bir dergideki makalesinde; Antropologlar arasındaki farklı görüşlere dikkati çekerek şöyle diyor:

“İnsanın meydana çıkışı, geçiş formlarının eksikliğinden dolayı bir zincir şeklinde ortaya konamadığı halde, asma dallarının karıştığı gibi, iyice birbirine karışmış ve nesilleri tükenmiş olan birtakım varlıkların, akrabalaşarak (yakın evlilikler) yeni varyeteler hasıl ettiği ileri sürülüyor... Bütün bunlardan sonra bizim, insandan aşağı bir varlıktan evrimleşmeyip, doğrudan kendi neslimizden geldiğimiz rahatlıkla söylenebilir.”

Şimdi, insan orijininin, daha evvel ileri sürülmüş olan zamandan çok daha önceye uzandığı anlaşıyor. Dolayısıyla antropoloğların jeolojik tabakalar arasında bulunmuş olan insan fosillerinin yaşını sıhhatli tayin için, bunları yeniden gözden geçirmeleri gerekecektir. Standart tarihi kayıtlar ve itibari olarak kabul edilen fosil delilleri, insanın, kuyruksuz maymunlardan veya diğer herhangi bir hayvan çeşidinden evrimleşmediğini göstermiştir. İnsanın insan olarak yaratıldığı, maymunun da daima maymun olarak kaldığı gayet açıktır. Maymundan insana doğru ilerleyen herhangi bir ara veya geçiş formu mevcut değildir. Hatta fosil kayıtları, diğer temel hayvan grupları arasında da geçiş formlarının olmadığını ortaya koymaktadır.³¹⁹

“İnsanın Evrimi” düşüncesinin temeli, hayatın şartları ve insanın bu şartlar karşısında hayatını devam ettirebilme mücadelesine yönelik, daha çok kullanmak zorunda olduğu organlarının gelişmiş olduğudur. Bunların başında beyin gelmektedir ki, insanın en büyük özelliğidir. Bununla birlikte insanın silah yapma ve kullanabilme yetisi için el ve ayakları, yiyeceklerini çiğneyebilmesi için dişleri, kendisinden evrimleştiği hayvanlardan farklı bir özelliğe sahip olmuştur.

Morrison, şu değerlendirmeyi yapıyor:

New York'taki Amerikan Tarihi Müzesinde üç parmaklı tarihi bir at fosili vardır. Pek küçük olan bu hayvanın çok hızlı koştuğu muhakkaktır. Şüphe yok ki bu bir attı, fakat evrim yoluyla parmaktan oluşan, tırnak dediğimiz ayağı üzerinde yürüyebilecek bugünkü gelişmiş haline ulaşabilmesi için milyonlarca yılın geçmesi zorunlu idi. Bunu yürüyeceğimiz yol için bir ışık kabul edecek olursak takdir edelim

³¹⁹ Morris, A. g. c., s.162-163

ki, insanın, ellere, gözlere ve özellikle zekaya sahip olabilmesi ve dolayısıyla bugünkü mükemmel haline yükselebilmesi için ne kadar uzun bir devrenin geçmesi gerekir. Şimdi insanın evrimi konusunu değerlendirerek, her çeşit savunma çarelerinden yoksun bu küçük yaratığın geçirdiği maceraları düşünelim. Eğer o gerçekten hızlı hareket eden bir canlı idiyse her türlü etobur hayvanlardan, zehirli sürüngenlerden, hastalık yapan her türlü mikroplardan gelecek tehlikelerle karşı karşıya bulunuyordu. Onun ayrıca hiçbir şeye gücü yetmeyen yavrularını da uzun zaman koruması gerekirdi. Çünkü insan yavruları her türlü çare ve kuvvetten yoksun olarak dünyaya gelir; onlar başkasına bağlı olarak yaşayabilecek canlılardır, bu sebeple de birden fazla sayıda bile olsalar bir süre için devamlı olarak beslenmeye ve korunmaya muhtaçtır. İnsan yavrusunun bu özelliği de asırlar boyu insan neslinin devam edebilmesi bilmesini bir kat daha anlaşılabilir hale getirir. Doğrusu insan buz çağı da dahil olmak üzere, hayatın çeşitli devrelerindeki değişiklikleri geçirmiştir, öyle ki bu devirlerin hiç birisinde hayatın bir koruyucusu yoktu. Bu, diğer bütün hayvanlar için de söz konusudur. İlâhî yardımın görüntülerindendir ki bütün bu yaratıklar böylesi güç şartlara mukavemet gösterebilmiştir.³²⁰

Arkeologlar, insanın gelişmesini izah ederken kafatasının beyin hacmini onun evrimi için bir anahtar kabul ederler. Şimdiye kadar bazı insan türleri yok olmuş ve yerlerine diğerleri gelmiştir. Bu olay bundan sonra da devam edecektir. Anlaşıldığına göre çağımızda beyaz ırk zirvededir. Acaba bir gün en üstün bir insan türü gelir de nesli ile şu ucu bucağı bulunmayan yeryüzünü doldurur mu?³²¹

Geçmişte yok olduğu söylenen insan türlerinin bizden farklı olmaması gerekir. Çünkü melekler, Allah'ın yaratacağını haber verdiği insan türünü tanıyor olmalı ki fesat çıkaran, kan döken olduğunu iddia edebilsin.

İnsan fiziksel olarak fevkalade bir ilerleme kaydetmiştir, onun bu alanda yeni yeni evrimler geçirmesi pek söz konusu değildir. Fakat insanın sağlık yönünden ilerlemesi, iyi gıdanın, tıbbın, cerrahinin yardımıyla en üstün dereceye ulaşması gerekir. Buna bağlı olarak da beyinler umumi bir ilerleme kaydedecektir. Burada en azından kendisini anlatabilecek zihni bir faaliyetin gelişmesi söz konusudur. Bu

³²⁰ Morris, A. g. c., s. 53

³²¹ A. g. c. s. 54

sayede gerek fertler gerek tüm insanlık bakımından, insanın maddi, ahlaki ve ruhi durumları daha güzel ve daha ileri olacaktır.³²²

Morrison'un bu düşüncesini evrim olarak değil, hayatın şartları gereği insanın daha çok düşünüp kafa yorması, hayatın kolay devam edebilmesi için bilim ve teknolojiye ilerleme kaydetmesi gerekir. Bu da fonksiyonel olarak beynin gelişmesi anlamına gelir.

c-Kur'an'da Evrim Var mıdır?

Kur'an'da birkaç ayette insanın yaratılışında evrimin olduğu iddiası vardır. Yaratılış Olayı isimli kitabında Prof. Dr. M Sait Şimşek, Suriyeli mühendis Dr. Muhammed Şahrur ve Prof Dr. Süleyman Ateş'e ait olduğunu söylediği iki düşünceye yer vererek tahlil ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

Şahrur'a göre Kur'an-ı Kerim'de "beşer" ile "insan" kelimeleri farklı anlamlarda kullanılmış, beşer kelimesiyle insanın fizyolojik varlığı ifade edilmiş, beşer evrimle insana yükselmiştir. İnsan da, tıpkı diğer canlılık niteliği taşıyan varlıklar gibi evrimleşme sonucu ve hayvanların sıçrama yoluyla ortaya çıkışları gibi ortaya çıkmış, onlarla eş zamanlı olarak evrimleşmiştir. Günümüzde çocuk ana karnında nasıl üç türlü karanlık içinde yaratılıştan yaratılışa geçiyorsa, beşerin ortaya çıkması da üç evrede gerçekleşmiştir. Bu evrelerden biri denizde, ikincisi hem deniz hem karada, üçüncüsü ise karada gerçekleşmiştir.

İnsanın geçirdiği evreler arasında yüz milyonlarca yıl geçtiğini savunan Şahrur, insanın önce beşer olarak yeryüzünde yayıldığını bilâhère kendisine ruh üfürüldüğünü, ruh üfürüldükten sonra meleklerle Âdem'e secde etmelerinin emredildiğini ileri sürer.

Kuran'da evrimden söz edildiğini ileri sürdükleri ayetler şunlardır: "*Hani Rabbin meleklerle demişti ki: (Pişmiş) kuru bir çamurdan, şekillenmiş cıvık bir balçıktan bir beşer yaratacağım. Onu düzenlediğim ve ona ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen ona secde edin.*"³²³

³²² A. g. e. s. 55

³²³ Hicr, 15/ 28-29

Topraktan beşerin yaratılması ile düzenleme arasında uzun bir müddetin geçtiğini belirten Şahrur, gelecek zaman için kullanılan ve yukarıdaki ayette geçen “izâ” edatını buna delil olarak gösterir.

Yine Rûm suresindeki: *“Sizi topraktan yaratması, O’nun ayetlerindendir. Sonra siz her tarafa yayılan bir beşer oluverdiniz.”*³²⁴ Ayeti de ona göre bir delildir. Ayette arada zaman bakımından bir ara bulunduğunu ifade eden “summe” edatı ile gelecek için kullanılan “izâ” edatının zikredilmesini görüşüne delil olarak getirir ve insanın beşer olarak yeryüzünde yayılmasının ruh üfürülmezden önce gerçekleştiğini savunur.

Buna göre insan kelimesi akıllı varlık hakkında kullanılır. Başkalarıyla birlikte yaşayan anlamındadır. “Beşer” ise yalnız başına yaşar. İnsan uzun müddet beşer olarak yaşamıştır. Bu dönemde konuşması yoktur. Dört ayak üzerinde yürümektedir. Ön ayakları ağaçlara tırmanacak yapıdadır. İnsanın üçüncü ve mükemmel aşamasında kendisine ruh üfürülür. Bu aşamada insan anlamlı sesler çıkarmaya yani konuşmaya başlamıştır. Cennet’ten çıkış bu merhalede gerçekleşmiştir. İşte bu merhalesinde toplum içinde yaşama sözkonusu olduğu için sosyal ilişkilerin düzenlenmesi sebebiyle Allâh’tan vahiy gelmeye başlamıştır.³²⁵

Yazar S. Şimşek bu iddiaları delilleriyle redderek iddiaları çürütmeye çalışmıştır.

Taberî’ye göre, “Onu şekillendirip düzelttiği zaman, ruh üflenmesiyle canlanmıştır”. İbn Abbas’tan rivayetle (innî hâlikun beşeran min tîn) meleklerle yaratacağından haber vermesidir. “fe izâ sevveytühû” ise onu yarattığımda ona secde edin diye emretti. Melekler yapmayız dediler, Allah onları yaktı. Yine Allah başka melekler yarattı, onlara da aynı emri verdi, onlar da yüz çevirdiler. Allah başka melekler yarattı. Sonra yarattığı melekler, iblis hariç secde ettiler.³²⁶

Taberî’ye göre, “sonra yeryüzüne dağılan bir beşer oluverdiniz” den maksadın Hz. Âdem’in zürriyeti olduğudur.³²⁷

³²⁴ Rum, 30 / 20

³²⁵ Şimşek, A.g.e. , s. 45-47

³²⁶ Taberî, A.g.e., C: 7, s. 514-515

³²⁷ A.g.e., C: 21, s. 21

Ebû Hayyan da, topraktan yaratılmış olan Âdem'e beşer safhasında hareket için can verilmiş olduğunu söylüyor. "izâ" nın ta'kip ifade ettiğini ve müface'e için olduğunu belirtiyor.³²⁸ Yani bu arada uzun bir zaman geçmesi sözkonusu değildir.

İbn Atıyye'ye göre beşer, cismî olarak yaratılmamış ve canı henüz verilmemiş, sadece kupkuru bir çamur halinde yaratılmıştır. "Tesviye" ise yaratılışın tam ve güzel yapılması, organların gereğince yerleştirilip düzenlemesidir.³²⁹ Yani insan beşer halinde iken cansız cisimsiz kuru bir çamur idi.

Râzî, bu ayetle ilgili şunları söylemektedir: Buradaki "izâ", "müfâce'e" içindir. Bu, Allah'ın insanı "kûn" emri ile topraktan direkt yarattığı anlamına gelir. Topraktan önce madene, nebata, sonra hayvana sonra da insana dönüşmemiştir. Bu, hikmetli bir meseleye işaret eder ki, o da; Allah önce insanı yarattı sonra gördü ki, o uyuyan bir canlı (hayvan) gibi yaşıyor. Bu, onun ilk önce hayvan olarak yarattı sonra onu insan yaptı demek değildir. Allah son mertebeyi birbirinden uzak en üstün bir şeyi meydana getirmiş ve bunu bir mertebeden başka bir mertebeye intikal ettirerek yapmamıştır.

Bu âyetteki diğer bir incelik de "beşer" kelimesidir ki bu idrak edici bir kuvvete işaret eder. Çünkü beşer, hareketiyle beşer değildir. Diğer canlılar da aynı şekilde hareketlidir. Âyetteki "tenteşirûn" ifadesi de hareketli bir kuvvete işaret eder ki, her iki durum da topraktır ve hayret vericidir. Çünkü toprak ile hareketlilik arasında bir münasebet yoktur. İdrak edicilik onun yoğunluğundan, hareketsizlik de onun ağırlığı ve sakinliğindendir. "Tenteşirûn" ibaresi de taaccubun sadece insanın topraktan yaratılışına mahsus olmadığına bilakis, beşerin yaratılışına hareketsiz bir madde olan topraktan, idrak ve hareket eden canlıların yaratılmasına olduğudur.³³⁰

Müfessirlerin söylediğine göre, Allah Âdem'i çamurdan yaratmış ve kuruması için onu 40 yıl güneşe terketmiştir. Allah onu çamurdan insan şeklinde yaratmış ve o şekilde kurumaya terketmiş böylece "salsâl" (kupkuru) oluşturmıştır. O, beşer iken sadece bir cisim idi, melekler ve cinler kendi cisimlerinin üstünlüğünü iddia ederek secde etmek istemediler.³³¹

³²⁸ Ebû Hayyan, el-Bahru'l-Muhîr, Mektebetü'n-Nasri'l-Hadisîyye, Riyad, Trs. C: 7, s. 165-166

³²⁹ İbn Atıyye, el-Muharraru'l-Vecîz, Dâru'l-Kütübi'l-İslâmî, Kahire, 1987

³³⁰ Râzî, A.g.e., C: 25, s. 108

³³¹ A.g.e., C: 7, s. 138-139

Razî, bu açıklamalarında insanın bir takım mertebelerden geçerek hayvandan insana dönüşmüş bir yaratılış olmadığını, Allah'ın Âdem'i topraktan doğrudan insan halinde yarattığını söylemiştir. Beşer de, insanın gelişmemiş hali değildir.

Zemahşerî, “tesviye”yi yaratılışın düzenlenip tamamlanması, ruh verilmesiyle de insana can verildiğini söylemektedir.³³² Ona göre de insan beşer iken cansız bir yaratık idi.

Taba Tabaî, Âdem'in yaratılışı tadrîcî bir şekilde olmuştur. İlk önce onun organları yaratılmış, “tesviye” ile de bu organlar yerli yerince düzenlenmiş ve tam bir insan şekli verilmiştir, diye tefsir etmiştir.³³³ Yani insan bir hayvan şeklinde evre geçirmemiştir.

İbn Kesir, Allah'ın ona ruh üflemesini, onun hareket eden, gözü, kulağı, idrak ve hissetme duygusu olan birisi olduğu şeklinde açıklamıştır.³³⁴ Ruh üflenmesi, beşer ve tesviyeden sonra olduğuna göre, bundan önce henüz insanda herhangi bir organ ve can yoktu.

Süleyman Ateş de insan için tür içerisinde bir evrimden bahsetmektedir. Ona göre Hicr suresindeki : *“Andolsun, biz insanı pişmemiş çamurdan, değişmiş civık balçıktan yarattık...”*³³⁵ ile başlayan ayetler, Âdem'den değil, onun kökeni olan insanın yaratılışından söz etmektedir. Müfessirler ayetteki insan sözüyle Âdem'in kastedildiğini söylerler. Fakat Muhammed Bakır'dan nakledilen bir söze göre: Bizim atamız Âdem'den önce bin kere bin (Bir milyon) yahut daha fazla Âdemler gelip geçmiştir. Bize göre bu ifade ilk insandan Âdem'e kadar birçok insanın gelip geçtiğini, yani insanın evrimleşe evrimleşe Arz meleklerinin boyun eğdiği mükemmel insan halife Âdem düzeyine ulaştığını gösterir.

Ateş yine şu iddialarda bulunmaktadır.

İnsanın evrimi şüphesiz uzun zaman almıştır. Nitekim, “ Biz sizi yarattık, sonra size biçim verdik, sonra meleklerle: Âdem'e secde edin dedik” Ayetindeki “summe”(sonra) lar, insanın kökeninden meleklerin boyun eğdiği Âdem haline gelinceye dek çok aşamalardan geçirildiğini gösterir. Bazı basit düşünceli insanlar

³³² Zemahşerî, el-Keşşâf, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995

³³³ et-Taba Tabaî, el-Mîzan fî Tefsîri'l-Kur'ân, Matbûât-i İsmailîn, B.y.y. 1972, C: 12, s. 154

³³⁴ İbn Kesîr, A.g.e., C3, s. 208

³³⁵ Hicr, 54/ 26-27

insanın evrimini kabul etmeyerek: “Allâh’ın Âdem’i bir anda yaratmağa gücü yetmez mi ki bu kadar uzun zamanda yaratsın?” der ve evrim düşüncesini Kur’an’a ve Allâh’ın kudretine aykırı bulurlar.

Ateş, sözlerine şu ifadeleriyle devam etmektedir:

Düşünmezler mi ki Allâh için zaman söz konusu değildir. O’na göre milyonlarca yıl ile bir an birdir. Biz yaratıklara göre milyonlarca yıl süren bir olay, Allâh için bir anda meydana gelmiştir. Çünkü sonlu varlıklar olan bizler, zamanı böler ve parça parça algılarız. Ama Allâh parçaları bütünleştirir. Çokluklar O’nda bir olur. Katreler denizde birleşir. Kesret, vahdete döner. Allâh’ı insan ile karıştırmak, sınırsız kavramı sınırlı algılarla karşılaştırmak insanı yanlış algılara götürür. Kaldı ki birden bire yaratıvermek basit bir şeydir. Ama ince planlar, kanunlar ile milyonlarca yıl içinde dünyadan süzüle süzüle meydana getirilmiş varlığın değeri büyüktür. Bundan dolayı Allâh, insan için: *“Gerçekten biz insanoğluna çok ikramda bulunduk, onu çok şerefli yaptık”*, İsrâ, 17/ 70, buyurmak suretiyle insanın değerini belirtmiştir.³³⁶

Ateş, Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri isimli eserinde Hicr Suresi 28-31 ayetler hakkında şunları söylüyor: “Allâh meleklere kokuşmuş çamurdan bir beşer yani, derili bir beden sahibi insan yaratacağını bildirmiş ve şekillendirip kendi ruhundan üflemediği insana secde etmelerini emretmiş, meleklerin hepsi İblis hariç secde etmişlerdir.”³³⁷ A’raf Suresi 11. ayetteki “Sonra” kelimeleri hakkında Ateş tefsirinde hiçbir açıklamada bulunmamıştır.

Âlûsi, Rûm suresi 20. ayet hakkında şöyle diyor: Âdem (a.s.) kendisinde hiçbir hayat kokusu olmayan topraktan kendisiyle arasında hiçbir münasebetin bulunmadığı, Âdem’in kendi zat ve sıfatına girmediği halde yaratılmış, daha sonra da yeryüzünde hareket edebilen bir beşer yapılmıştır. Ayetteki “İzâ” “mufâcec” içindir. “Sümme” ise Ebû Hayyân’ın da dediği gibi hakiki “terahî” ifade eder ki o da yaratılış ile intişar (yayılma) arasındadır. Allâme Tayyibî demiştir ki, bu tekid için bir “terahîdir”. Çünkü “mufaceet”, hakiki oluşuna ters düşer. Bu durum, birbirinden uzak zamanlarda meydana gelecek bir şeyin aniden olmasına engel değildir. Veya

³³⁶ Şimşek, A.g.e. 48-49

³³⁷ Ateş, Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri, Y. Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1990, C: 5, s. 67

bunun biri hakikidir, biri de örfidir, dedikten sonra bu ayeti irâb yönünden inceler: Açıkta ki burada cümle kendisinden önceki mübtedâyaya matuftur.³³⁸

Buna göre insanın yaratılış merhaleleri arasında onun mükemmelleşmesi için uzun zaman geçmiş değildir.

S. Ateş bizden önce milyonlarca insanın yaşamış olduğu iddiasını M. Bâkır'a dayandırmaktadır. Müfessirlerden böyle bir iddiada bulunan olmamıştır. Kur'an geçmiş toplumlar diye bahsedilen insanların güç ve sayı bakımından daha fazla olduklarını söyler. İnsanlardan önce başka insanlar yaşamışsa, bunlar meleklerin yaratılacağına karşı çıktığı insanlar olabilir. Çünkü melekler fesat çıkaracak, kan dökcek insanlar (halife) derken, onların nasıl olduklarını bildikleri bir insan türü olmalı ki böyle bir iddiada bulunabilsinler. Buna göre onların bildiği bu insanlar önceden yaşayıp yok olmuş olabilir. Böyle bir insan türünden Kur'an'da ve kutsal kitaplarda bahsedilmemektedir.

S. Ateş, hem insanın mükemmel hale gelmesi için uzun bir zaman geçmiş olduğundan bahsediyor, hem de Allâh için milyonlarca yıl ile bir an arasında fark olamayacağını söylüyor. Kur'an'ın lafzı ise bizim anlayabileceğimiz şekildedir. Acaba Ateş A'raf suresi 7/54'üncü ayetteki Allâh'ın gökleri ve yeri altı günde yarattı... ifadesine ne demektedir?

Enbiya suresi 21/26-32'inci ayetlerin son kısmında *“Şeytanın süzölmüş bir çamurdan yarattığını beşere secde edecek değildim”* dediği bildirilmektedir. İnsanın evrimleştiğini iddia edenler onun ilk başta beşer olarak yaratıldığını sonra insan haline geldiğini söylüyorlar. Allâh'ın beşere değil, insana secdeyi emrettiğini ileri sürerler ama 33. Ayette şeytan “beşere secde edecek değildim” cevabını vermiştir. Bu, secde emrinin insana beşer (cansız, cisimsiz, kurumuş çamur) iken yapıldığını göstermektedir. Zaten iblis de insanın yaratıldığı maddeden dolayı secde etmemiştir

Ayrıca Hâc sûresi 22/5, Mü'minûn sûresi 23/12 ve daha başka ayetlerde insanın ilk başta insan olarak toprak ve onun farklı şekillerinden yaratıldığı anlatılır. Yine Tîn sûresi 5. Âyette insanın ilk başta en güzel şekilde insan olarak yaratıldığı belirtilmektedir.

³³⁸ Âlûsi, el-Bahrû'l-Muhîr, C: 21, s. 30

M. H. Yazır diyor ki: İnsan cinsinin ilk yaratıldığı çamur sülalesi, ilk insanın ve ilk insan hücrelerinin yaratıldığı zamana kadar çamurdan seçilip çıkarılmış olan sonra insanın erzakı, hizmetini yerine getirdiği üç mevcut şeyin özüdür. Allah tealâ çamurdan madenleri, bitkileri ve hayvanları sıyırıp çıkardıktan sonra, bunların hûlasasından da insanı hiç yokken yaratmış ve insan bunların sonucu olmuştur.³³⁹

II. YARATILIŞTA İNSANIN ROLÜ

A. İnsan Yaratabilir mi?

İnsanın yaratılmış bir canlı olduğu hemen her inanç ve düşünce tarafından kabul edilmektedir. Akıl ve mantık açısından, yaratılmış bir şeyin aynı zamanda yaratan olması düşünülemez.

Kur'an'a göre Allâh her şeyin yaratıcısıdır. *“Rabb’iniz Allâh, işte budur. O’ndan başka tanrı yoktur. (O), herşeyin yaratıcısıdır. O’na kulluk edin, O, herşeye vekîldir.”*³⁴⁰

*“Rabb’iniz o Allâh’tır ki; gökleri ve yeri altı günde yaratmış, sonra arşa istiva etmiştir. Gündüzü kovalayan geceyi, gündüzün üstüne örtmektedir. Güneşi, ayı ve yıldızları buyruğuna boyun eğmiş vaziyette (yaratan O’dur). İyi bilin ki, yaratma ve emir O’nundur. Alemlerin Rabbi Allâh, ne uludur.”*³⁴¹

İnsanın yaratabileceği iddiasına Kur'an inkari bir üslupla cevap verir: *“Biz sizi yarattık; tasdik etmeniz gerekmez mi? Akıttığımız meniği gördünüz mü? Siz mi onu yaratıyorsunuz yoksa yaratan biz miyiz?”*³⁴² *Yahut yaratmağa kim başlıyor, sonra onu (kim) iade ediyor? Siz gökten kim rızıklandırıyor? Allâh ile beraber başka bir tanrı mı var? De ki: eğer doğru iseniz delilinizi getirin.”*³⁴³ Allâh ile beraber bir başka tanrı yani yaratan ve rızık verenin olduğunu iddia ediyorsanız ıspatlayın, demektir. Yaratılanın yaratan gibi olamayacağını Kur'an açıkça bildirmektedir: *“Yaratan, yaratmayan gibi midir? Hiç düşünmüyor musunuz?”* ve *“Allâh’tan başka yalvardıkları hiçbir şey yaratamazlar, zaten kendileri yaratılmaktadır.”*³⁴⁴

³³⁹ Yazır, A.g.e., C: 5, s. 512

³⁴⁰ En'am, 6 / 102

³⁴¹ A'raf, 7 / 54

³⁴² Vakıa, 56/ 57-59

³⁴³ Neml, 27/ 64

³⁴⁴ Nahl, 16/17-20

Modern Tıp dünyası s n  döllenme, tüp bebek, klonlama/ kopyalama gibi bir takım yollarla  ocuk meydana getirmeye  alışmaktadırdır. Bilimsel gayret ve çalışmalar takdir edilmelidir. Bu tarz çalışmalarda, sperm (erkek menisi), yumurta (kadın menisi), ceninin gelişme ortamı (kadın rahmi), klonlama ya da genetik kopyalamada kullanılan hücre gibi ana unsurlar suni olarak elde edilememektedir.

Bu tüp bebek işlemi basit olarak şöyle cereyan eder:Münasip zamanında yumurta h creti anneden alınarak tüpte d llendirilir. Döllenen yumurta iki-üç günlük gelişmesini kaydettikten sonra normal gelişmesini sağlayıp her sene milyonlarca bebeğin dünyaya geldiği gibi, normal veya ameliyat yoluyla dünyaya gelmesi için ana rahmine yerleştirilir.

News Week gazetesi bir anda, bir tek tüp bebeğin beş tane baba ve annesinin olabileceğini söylemektedir:

1)Sperm veren erkek.

2)Yumurta h creti veren kadın.

3)Tüpte döllenme sağlandıktan sonra Blastulaya hamile kalan ve ‘‘taşıyıcı’’ ana adı verilen kadın.

4,5)Böyle bir ekibe ve doktorlara doğumundan sonra çocuğu almak için para veren ve dünyaya gelecek olan bebeğin ebeveyni olduklarını iddia eden kısır karı-koca.

Tüp bebek işlemi basit kolay olmakla birlikte, onu uygulamak zor olup, dikkat ve maharet gerektirmektedir. Nitekim tüp bebek yoluyla  ocuk dünyaya getirme çabalarının o/o 90’ı başarısızlıkla sonuçlanmaktadır.³⁴⁵

Dolayısıyla yaratılışın asıl maddeleri insan gücü ve yeteneğiyle yapılamamakta, bunlar yalnızca Allâh tarafından yaratılmaktadır. Eğer böyle olmasaydı, bugün nüfus eksilmesi problemi yaşayan Avrupa kadın-erkek unsuruna

³⁴⁵ el- B r, Tüp Bebek, s. 32-33

ihtiyaç duymadan bunu gerçekleştirebilirdi. Böylece kadınlar da, karınlarında çocuk taşımaktan ve doğum sancısı çekmekten kurtulmuş olurlardı.

B.İnsan Yaratmayı Engelleyebilir mi?

Kur'an'a göre yaratılış üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilecek yalnız Allâh'tır. *“Göklerin ve yerin mülkü Allâh'ındır. (O) dilediğini yaratır. Dilediğine dişiler bahşeder; dilediğine de erkekler bahşeder. Yahut onları çift yapar: Hem dişi, hem erkek (verir). Dilediğini de kısır yapar. O, (her şeyi) bilendir, (her şeye) gücü yetendir.”*³⁴⁶

*“Allâh sizi önce topraktan, sonra nutfe (sperma) den yarattı, sonra sizi çift, çift yaptı. Bir dişinin gebe kalması ve doğurması hep O'nun bilgisiyledir. Bir canlıya ömür verilmesi de, onun ömründen azaltılması da mutlaka bir Kitab'da (yazılı)dır. Şüphesiz bu, Allâh'a göre kolaydır.”*³⁴⁷

Ayetlerden de anlaşılacağı gibi, ceninin anne rahminde oluşması da, oluşmaması da, kadının doğurgan ya da kısır olması da Allâh'ın elinde ve bilgisi dahilindedir. Öyle olmasaydı, dünyada nüfusun azalmasını da, çoğalmasını da arzu edenler başarılı olurdu. Hadis'te de zikredildiği gibi Allâh'ın takdir ettiği olacak takdir etmediği olmayacaktır.

İnsanın yaratılmasında çaresiz kalan insanlık acaba yaratılışı engelleyebilir mi? Ceninin oluşabilmesi için erkeğin spermi ile kadının yumurtasının bir araya gelip döllenmesi gerekir. İnsanın yaratılışı nutfe ile başlar. Nutfe, döllenmiş yumurtadır (zigot). Bu döllenmeyi gerçekleştiren insan değildir. Çünkü normalin dışında çocuk edindirme çabalarında yapılan döllenmenin yok denecek kadar az sayıda sonuç verdiği bilimsel bir gerçektir. Acaba bunu engelleyen güç nedir? İnsanlar bu güce neden karşı koyamamaktadırlar? Yukarıda tüp bebek olayında gördük. Doktorların sadece yaptığı kendi istekleriyle elde edemeyecekleri maddeleri bulup bir araya getirmektir. Sonucun alınacağı kesin değildir. Yani bu işi sonuca götürüp , götürmeme insanın elinde değil asıl yaratıcı olan Allâh'ın elindedir.

³⁴⁶ Şura, 42/ 49-50

³⁴⁷ Fatır, 35/ 11

C. Klonlama/ Genetik Kopyalama Yaratmamıdır?

Genetik kopyalama, biyolojik bir annenin karbon kopyasını ve onun yaş farkı ile tıpatıp ikizini veren kopyalamaya, DNA'dan alınmış yumurta hücresinin çekirdeğinin nakli ile ya da zigot denen döllenmiş yumurta hücrelerinin (nutfe emşac) özelleşmesinden önce yumurtanın bölünmesiyle bir veya daha çok canlı varlık elde edilmesi işlemidir.

Daha yakından bakılacak olursa olayın birinci yönü şu şekilde gelişmektedir: Beden hücrelerinden birisinin –şimdiye kadar yapılan uygulamalarda, genital sisteme dahil olduğu için genellikle göğüs hücreleri kullanılmıştır- çekirdeğindeki gen bütünü alınıp DNA'dan temizlenmiş yumurta hücresine nakledilir. Böylece beden hücresindeki gen bütünü, erkek üreme hücresinin görevini üstlenmiş olur ve dişi üreme hücresi olan yumurtayı döller. Neticede tüm genetik özelliklere sahip ve üstelik de bölünebilen bir zigot oluşur. Daha sonra anne rahmine yerleştirilen bu zigot da gelişir, büyür ve tam bir varlık olarak doğar. Dolly isimli koyunda uygulanan kopyalama türü, çekirdek nakli de denen işte bu kopyalamadır.³⁴⁸

1. Genetik Kopyalama'nın Amacı

Hayvanlar üzerinde yapılan kopyalama çalışmaları özellikle insanların çeşitli hastalıklarına deva olabilecek bazı ilaçları elde edebilmek kısmen de hayvanlardan günlük hayatta daha fazla yararlanmak amaçlanmış, bu amaca türleri ve çeşitleri yok olma tehlikesi gösteren bazı familyaların korunması düşüncesi eklenmişti. Günümüzde hedef, insana daha iyi bir hayat ortamı ve daha iyi bir gelecek sağlama olan kopyalama, insan üzerinde uygulandığı takdirde acaba hangi amaca yönelik olacaktır.³⁴⁹

2. Genetik Kopyalama Yaratma mıdır?

Bu tür çalışmaların daima din, hukuk ve ahlak ilkelerine bağlı olarak yürütülmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle bilim, yalnızca bilim adamlarına bırakılmayacak, toplumun değerler sistemiyle kontrol altında tutulacaktır. Aksi halde Âdemoğlu elde ettiği küçük bir başarıyı, önce dine sonra hukuka karşı kendi sınır

³⁴⁸ Yaman, Ahmet, Klonlama Ya da Genetik Kopyalama, D.İ D., C. 34, Sy. 2, Ank.1998, s. 22

³⁴⁹ A. g. m., s.25

tanımaz özgürlüğünün payandası yapabilir. Nitekim genetik kopyalama başarılarını Yaratıcı ile yarış olarak algılayan kişi ve kurumlar son zamanlarda sökün etmiş; hatta “Tanrıdan daha iyi” adlı televizyon programları yapılmıştır.³⁵⁰

Bunun yaratma olup olmadığına karar vermek için, nasıl gerçekleştiğini düşünmemiz gerekir. Var olan canlı insanın DNA ya da zigot hücrelerinin alınıp bir ortamda çoğaltılması şeklindedir. Burada yapılan insanın yaratılmış hücreleri üzerinde bir işlemden başka bir şey değildir. Yaratma ise olmayan bir şeyi var etmektir.

3. İnsanın Genetik Kopyalaması Yapılabilir mi?

Yakın zamana kadar klonlamanın insan üzerinde de gerçekleştirilebileceği sadece teorik düzeyde kalan bir tartışma halindeydi. Fakat 1993 yılında ABD’de Jerry Hall ve Robert Stillman’ın laboratuvar ortamında döllenmiş bir hücrenin çoğalmasından türeyen ve teknik olarak bölünme hücreleri (blastomer) adı verilen iki hücreyi ayırmayı başarmasıyla teori daha da heyecan uyandırır oldu. Hall ve Stillman daha sonra bu hücreleri yapay şartlar içinde birbirinden ayırmayı başararak 32 kez daha bölünmelerini yani bir embriyonun /ceninin rahminde yerleşip büyümesi için gerekli asgari özelleşmiş hücre sayısına erişmesini sağladılar. Artık bu deneyin bulgularının uygulayarak birden çok özdeş cenin ve bunları çeşitli kiralık annelere yerleştirerek sınırsız sayıda klon meydana getirmek mümkün olacaktı. Böylece tabii döllenmenin yerini kopyalama alacaktı.

Böyle bir uygulama İslam’ın üzerinde hassasiyetle durduğu aile kurumunu çok değersiz bir hale getirecektir. Toplumun temelini oluşturan ailenin önemini yitirmesi ve aile içinde normal yollarla doğan ve yetişen çocukların artık daha başka ortamlarda neşet etmesi, bireysel huzursuzluklara ve toplumsal çözümlere sebep olacaktır ki, böyle bir neticeyi “fesad”, “ilk yaratılışa karşı çıkış” ve “fıtrata ihanet” olarak niteleyen İslam’ın bunu onaylaması mümkün değildir.³⁵¹

Yaratma, yaratılışı engelleme ve yaratılışı en mükemmel şekilde gerçekleştirme Allah’ın işidir.

³⁵⁰ A. g. m., s. 27

³⁵¹ A. g. m., s. 28

“Allâh sizi önce topraktan, sonra nutfe (sperma)dan yarattı, sonra sizi çift, çift yaptı. Bir dişinin gebe kalması ve doğurması hep O’nun bilgisiyledir. Bir canlıya ömür verilmesi de, onu ömründen azaltılması da mutlaka bir Kitab’da (yazılı)dır. Şüphesiz bu, Allâh’a göre kolaydır.”³⁵²

“Görmedin mi Allâh nasıl gökten su indirdi de, onunla renkleri çeşit çeşit meyveler çıkardık. Dağlardan (geçen) beyaz, kırmızı, değişik renklerde ve simsiyah yollar (yarattık).”

“İnsanlardan, hayvanlardan ve davarlardan da yine böyle türlü renkte olanlar var.Kulları içinde ancak bilginler, Allâh’tan (gereğince) korkar.Şüphesiz Allâh daima üstündür, çok bağışlayandır.”³⁵³

.Fatır suresi 35/ 27-28 ayetler ile Rum suresi, 30/ 22, yine Fatır,35/11. ayetlere göre insanın genetik kopyalamasının yapılması yaratılışa bir müdahale, tabii dengeyi bozucu bir fiil olup icrası doğru değildir.³⁵⁴

“Şüphesiz gökte ve yerde hiçbir şey Allâh’tan gizli kalmaz. Rahimlerde sizi dilediği gibi şekillendiren O’dur. O’ndan başka tanrı yoktur, güçlüdür, hakimdir.”³⁵⁵

“Ey insan! Seni engin kerem sahibi Rabb’ine karşı ne aldatıp isyana sürükledi? O seni yarattı, sana düzen verdi, ölçülü bir biçim verdi. Dilediği surette seni terkih etti. Hayır siz dini yalanlıyorsunuz!”³⁵⁶

“O’nun ayetlerinden biri de göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin değişik olmasıdır. Şüphesiz bunda bilenler için hikmetler vardır.”³⁵⁷

İnsan genlerinin klonlanması çalışmalarıyla insanın kaşından zekasına, göz renginden boyuna ve tabiatıyla kişiliğine kadar müdahale de imkan dahiline gireceğinden, bu, Allâh’ın belli hikmetlerle biyoçeşitlilik ve genetik temelinde yarattığı ve dengelediği tabiata ve fitrata müdahale anlamına gelecektir. İnsan genomu projesi hastalıkları önleme gibi masum bir amaca sahip olmakla birlikte,

³⁵² Fatır, 35 / 11

³⁵³ Fatır, 35 / 27-28-29

³⁵⁴ Yaman, A. g. m., s.

³⁵⁵ Al-i İmran, 3 / 5-6

³⁵⁶ İnfitar, 82 76-9

³⁵⁷ Rum 30/ 22

vaad ettiği sınırsız bilgiyle, gelecek nesillerin tabiri caizse ısmarlandığı gibi tasarlanmasını da fırsat tanımaktadır. Bu gelişme yaratılışa müdahale, dengeyi bozma ve sınırların zorlandığından onulmaz yaralar açacak bir gelişmedir.³⁵⁸

Kur'an'a göre şeytan insana yaratılışı değiştirmeyi emredecektir.

İlk yaratıldığında Meleklerin, fesat çıkaran ve kan döken³⁵⁹ şeklinde tavsif ettiği insan, yaratılışı da bozmaya yeltenmiştir. Belki insan bunu yaratılış amacı olan halifelîği adına yapıyor. Yeryüzünü imar edip işleyecek, kendi rahat yaşam ve özel zevklerini yerine getirecek, dahası ölümü yok edecek. Bütün bunları gerçekleştirme uğruna birtakım düzen ve nizamları altüst edecek. Bunlar belki de bilim adına yapılacak. Kur'an kesinlikle ilme, bilimsel çalışma ve gelişmelere karşı olmadığı gibi, ilmi teşvik eder ve destekler.³⁶⁰ Ama İlim adına hayatın ve yeryüzünün altüst olmasına müsaade etmez, çünkü Kur'an'a göre insan yaratıkların en üstün ve en mükemmeliştir, kainattaki her şey insanın rahat ve huzurlu bir hayat yaşayabilmesi için yaratılmıştır.

Hücre, büyüme, hareket etme ve çoğalma yeteneği olan en küçük canlı varlıktır. Her insan ortalama 60.000.000.000.000 hücreden oluşur. Bütün hücreleri temsil edecek tipik bir hücre olmadığı gibi, şekil ve boy açısından değişiklik gösteren hücrelerin işlevleri de değişiktir.³⁶¹

Tüm hücreler içinde insanın varlığını, sürdürmesi ve üremesi için en gerekli olanı dişi insan yumurtasıdır. Bir kez erkek yumurtasıyla döllendikten sonra bu tek hücre tekrar tekrar bölünerek çoğalır ve en sonunda bir bebeği oluşturacak sayıya, iki trilyon adede ulaşır.

Yaşamın giz dolu sırlarını içeren bu bir tek yumurtada, insanın tüm özellikleri depo edilmiştir. Örneğin, saç renginin, ten renginin, vücut büyüklüğünün kodlandırılmış bilgisi bu yumurtada saklıdır.³⁶²

Klonlama / Genetik Kopyalama yaratma değildir. Bu işlemde de insanın kendi güç ve çalışmasıyla elde edemeyeceği 'hücre' ana unsurdur. Bugün hücrenin

³⁵⁸ Yaman, A. g. m., s. 30-31

³⁵⁹ Bakara, 2 / 30

³⁶⁰ Bakara, 2/ 269; Enbiya, 21/7; Zümer, 39 /9; Alak, 96 / 1-5

³⁶¹ Heyet, İnsan Atlası, Derleyip çeviren: Muzaffer, Hasan, Milliyet Yay. İst. 1982.s. 17

³⁶² A.g.e., s. 20

bilim, teknoloji ve insan gücüyle meydana getirilemeyeceğini ilim çevreleri kabul ve itiraf etmektedirler. Yaratma ise olmayan bir şeyi hiç yoktan var etmektir. Hücreyi yaratmak mümkün olmadığına göre 'Klonlama'nın yaratma olduğunu söylemek mümkün değildir.

D.Kur'an'ın Doğuma Müdahaleye Bakışı

İnsanın bebek olarak dünyaya gelmesi kendi elinde değildir. Bebek olarak dünyaya gelmenin sebebi; insanın erginlik çağına ulaşması ve sonra da yaşlanmak içindir. Bu arada erken ölümler de olur. Bütün bunlar, insanı annesinin karnından bir şey bilmez halde çıkaran Allâh'ın işleridir. Zaten doğum için gerekli olan dışının gebe kalması ve doğurması Allâh'ın bilgisi dışında olmadığı gibi doğum sonrası uzun veya kısa ömürlü olmak da insanın müdahale edebileceği işlerden kesinlikle değildir.³⁶³

Kur'an, yaratılışa müdahale anlamında cenin ve çocuk öldürmeyi yasaklar. Yaratma, yaşatma, ve öldürme Allâh'ın işidir.

1.Kur'an'a Göre Cenin ve Çocuk Öldürmenin Sebebi

Kur'an, cahiliye adeti olarak çocuk öldürmeyi yasaklarken, insanlardaki bu eylemin ne sebepten kaynaklanabileceğine de imada bulunur. Kur'an'a göre çocuk öldürmenin evrensel anlamda sebebi fakirlik ve rızık korkusudur. Kur'an bunu tekrar ederek vurgular ve bunun hem haram, hem de yanlış bir düşünce olduğunu söylerken, rızık verenin de tamamen Allâh olduğunu vurgular.

“De ki: ‘‘Gelin, Rabb’inizin size (neleri) haram kıldığını okuyayım: O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin; sizi de onları da biz besliyoruz. Kötülüklerin açığına da, kapalına da yaklaşmayın ve haksız yere Allâh’ın yasakladığı cana kıymayın! Düşünesiniz diye Allâh size bunları tavsiye etti.’’³⁶⁴

³⁶³ Gölcük, Şerafeddin, Allâh Kur'an İnsan, Esra Yay. Konya, 1990, s. 11

³⁶⁴ En'am, 6/ 151

*“Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onları da sizi de biz besliyoruz. Onları öldürmek, büyük günahdır.”*³⁶⁵

Kişi fakir düştüğünde “ımlâk” fiili kullanılır. Aynı zamanda fesat (bozulma) anlamına da gelir. Bu âyetteki “İmlâk” kelimesi fakirlik ve fakirlik korkusudur. Câhiliye Arapları kız ve erkek çocuklarını (özellikle kız çocuklarını utanma duygusundan dolayı) fakir düşme korkusuyla öldürüyorlardı. İmlâk kelimesi infak ve açlık anlamlarında gelmektedir. Buradaki öldürme ve’ d (diri diri gömme)’dir.³⁶⁶ Kişinin yiyeceği bittiğinde, malı gittiğinde ve iflas ettiğinde “emleka” fiili kullanılır.³⁶⁷

Müşrik Araplar fakirlik korkusuyla ve toplumsal bir utanç sebebiyle çocuklarını özellikle kızları öldürüyorlardı ancak, buna bir dinî kılıf buluyorlardı. Tanrı ve putları için kurban ettiklerini iddia ediyorlardı. Bundan dolayı Kur’an onlara çocukları katletmeleri güzel gösterildi demiştir.³⁶⁸

Kutup, En’âm 151. Ve İsrâ 31. Ayetleri şöyle değerlendirir: En’âm’da rızık korkusu meselesi babalar üzerine, İsrâ ‘da ise evlat üzerine dikkat çekilmiştir. Birisinde babanın kendi rızkı yönünden endişesi, diğerinde evladın rızkı yönünde endişesine vurgu yapılmıştır.³⁶⁹

Günümüzde bu meselenin siyasî yönünün olduğunu da iddia edenler vardır:

Zamanımızda, bir kısmı dahili, bir kısmı harici sebeplerden hasıl olan iktisadi sıkıntıları ve -tamamen muhayyel olan- müstakbel açlık tehlikelerini önlemek bahanesi dile getirilmek suretiyle, Malthuscu iddaların rengine büründürülen ve aslında dıştan gelen siyasi baskılardan kaynaklanan ve dünyanın her tarafında tatbikatı yaygınlaştırmaya çalışılan, nüfus planlaması, doğum kontrolü gibi değişik adlarla mûnis ve meşrû gösterilmeye çalışılan “modern çocuk öldürme metodları” Kur’an-ı Kerim’de ifade edilen yasak sınırının dışına çıkmaz. Ayetlerde Fravunlar’ca “mü’minleri zayıf kılmak” için işlendiği bildirilen bu cinayetlerin “fakirlik korkusu” kılıfına büründürülmüş şekliyle mü’minler tarafından benimsenebileceğine

³⁶⁵ İsrâ, 17 / 31

³⁶⁶ Şevkânî, Fethu’l-Kadîr, Dâru’l-Fikr, Beyrut, 1983, C: 2, s. 177

³⁶⁷ Taberî, A.g.e., C: 15, s. 56-57; Râzî, A.g.e., C: 13, s. 232

³⁶⁸ Kutup, Seyyit, Fî Zılâli’l-Kur’ân, C. 3, s. 1214

³⁶⁹ A.g.e., C: 2, s. 2223

işaret edilmekte ve bu tuzağa düşülmemesi için *“fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin”* emri tekrar edilmiş olmaktadır.³⁷⁰

Bu uyarı, istenmeyen kız çocuklarının İslam öncesi Arap adetinde diri diri toprağa gömülmesi ve Arapların bazı tanrılarına erkek çocuk kurban etmelerini ima ediyor olabileceği gibi, Yoksulluk kaygısıyla, sadece ekonomik sebeplerle çocuk öldürmeyi (kürtaj) da içine alır.³⁷¹

Kur'an'daki çocuk öldürme sebeplerinden biri de, cahiliye toplumunun çarpık düşünce ve inançları doğrultusunda kız çocuklarının istenmemesidir.

*“Yine ortakları, müşriklerden çoğuna evlatlarını öldürmeyi süslü (güzel bir şeymiş gibi) gösterdi ki, böylece hem kendilerini mahvetsinler, hem de dinlerini karıştırıp bozsunlar. Allâh dileseydi bunu yapamazlardı. O halde onları uydurduklarıyla baş başa bırak!”*³⁷²

*“Bilgisizlik yüzünden beyinsizce, çocuklarını öldürenler ve Allâh'ın kendilerine verdiği rızık, Allâh'a iftira ederek haram kılanlar muhakkak ki, ziyana uğradılar, saptılar, yola gelici de değiller!”*³⁷³

Bu ayette çocuk öldürme sebeplerinin her ikisine de işaret edilmektedir. Zira rızık korkusuyla çocukların doğumunu veya yaşamını engelleyenler, onları Allâh'ın kendileri için takdir ettiği rızıktan mahrum etmektedirler.

Bugün dünya düşünce kirliliğine tutulmuş bulunuyor. Bir yanda her sene dünyada elli milyon çocuk kürtaj ile öldürülürken, öte yandan tüp bebek uygulamasıyla birkaç yüz kadına çare bulmak için milyonlarca dolar para harcanmaktadır.

Bir taraftan milyonlarca kadın doğum kontrolüne teşvik edilir veya (Çin, Hindistan ve Mısır'da olduğu gibi) bir çok devlet tarafından zorlanırken, doktorlar rahim kanalı tıkanıklığını açmak ve tüp bebek elde etme uygulamalarındaki yoğun çalışmalarından söz etmektedirler.³⁷⁴

³⁷⁰ Canan, İbrahim, Kur'an'da Çocuk, Cihan Yay., İst. 1984, s. 186

³⁷¹ Esed, Muhammed, Kur'an Mesajı, İşaret Yay. İst., C. 3, s. 565

³⁷² En'am, 6 / 137

³⁷³ En'am, 6 / 140

³⁷⁴ el-Bar, Tüp Bebek, s. 57

2. Cenin Ve Çocuk Öldürmenin Hükümü

Kur'an, bu konuda açık bir hüküm ortaya koymaktadır. *“Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onları da sizi de biz besliyoruz. Onları öldürmek büyük günahtır.”*³⁷⁵

Hz. Peygamber (s.a.v.)'den kadınların biatlarını alırken, onlardan çocuklarını öldürmemeleri üzerine söz vermeleri gerektiği belirtilmiştir.³⁷⁶

Yine çocukları öldürmenin Allâh tarafından tasvip edilmeyeceği şu ayette ima edilmektedir: *“Ve sorulduğu zaman o diri diri öldürülen kıza, hangi günahından dolayı öldürüldü diye.”*³⁷⁷

İslam, fakirlik veya fakirlik korkusuyla veya haysiyet telakkileriyle veya herhangi bir sebeple çocuğun öldürülmesini kesinlikle yasaklamıştır.³⁷⁸

Bu ayet (İsra, 17/31), eski çağlardan günümüze dek süregelen doğum kontrolü hareketini kökten yasaklamaktadır. İnsanları çocuklarını öldürmeye veya düşük yaparak yok etmeye yönelten dürtü açlık korkusuydu. Çağımızda buna yeni bir metod daha eklenmiştir. “Kürtaj”.³⁷⁹

Cenin, henüz validesinin rahminde bulunan çocuk demektir. Cem'i 'ecinne'dir.

Cenin, analarının rahminde canlanmış olup olmamaları itibariyle 'zi hayat cenin', 'gayri zi hayat cenin' nevilerine ayrılır.

Ceninler, yaratılışlarının muhtelif safhalarına göre dört nev'e ayrılır. Şöyle ki: Yaratılışı tebeyyün etmiş, azası belirmiş olan bir cenine 'müstebinü'l-hilka cenin' denir. Azası henüz belirmemiş olan cenine de 'gayri müstebinü'l-hilka cenin' denilir ki bu, alaka / kan parçası mesabesinde dir.

Azası tamamiyle teşekkül etmiş olan cenine 'tamamü'l-hilka cenin' denildiği gibi, azası kısmen teşekkül etmiş olan cenine de 'gayri tamamü'l-hilka cenin' denilir.

³⁷⁵ İsra, 17 / 31

³⁷⁶ Saff, 61 / 12

³⁷⁷ Tekvir, 81 / 8-9

³⁷⁸ Omran, AbdelRahim, *İslam Kültüründe Aile Planlaması (Family Planning in the Legacy Routledge-London,1992)*, Trc. Komisyon, D.İ.B. Yay. Ank.1997

³⁷⁹ Mevdudi, 'Tefhimü'l-Kur'an, Trc. Heyet, İnsan Yay. 1986, C. 3, s. 67

Başı, tırnakları, tüyleri belli olan bir cenin, tamamü'l-hılka hükmündedir. Cenin, hakkı hayata maliktir. Cenin hakkında veraset, vasiyet gibi bazı hükümler cereyan eder. Ceninin hayatına tecavüz, bir cinayet sayılır.³⁸⁰

Mücerred maişet darlığı endişesiyle veya herhangi gayri meşru bir maksatla çocuklarını daha dünyaya gelmeden, cenin halinde iken düşürüp hayatlarına kasteden eşhas, çocuklarını diri diri defn eden akvamı cahiliyeyi taklid etmiş olurlar.³⁸¹

E. Günümüzde Doğum Kontrolü

Diğer bir ismiyle 'Aile Planlaması' olan doğum kontrolü şöyle tarif edilmektedir:

Anne ve çocuk sağlığını korumak ve çocuğun anne sütü ile düzenli beslenebilmesini temin için çocuk edinmenin belli bir zamanda olması,

b- Hamileliğin güvenli bir yaşta gerçekleşmesi, çocuk sayısının hem ailenin isteğine, hem de onun fiziki, ekonomik, eğitim verebilme ve yetiştirebilme imkanlarına göre sınırlandırılmasıdır.

Aile planlaması, gebeliği önleme ve doğum planlaması kavramları birbirlerinin yerine kullanılabilir.³⁸²

Bu mesele Kur'an'da, tarifi ikinci kısımdaki yönüyle, -şayet bu yöntem cenini yok etme (kürtaj) veya çocuk öldürme şeklinde icra ediliyorsa- ele alınmış ve yasak olduğu bildirilmiştir. Diğer yönüyle tartışılmış, lehinde ve aleyhinde görüş ve düşünceler beyan edilmiştir. Konunun bizim tezimizi ilgilendiren ve değerlendirmeye alacağımız yönü Kur'an'da sözkonusu edilen kısımdır.

1. Sebepleri

“ İslam Kültüründe Aile Planlaması”(Family Planning in the Legacy of İslam) adlı eserde bu gerekçeler, şu şekilde sayılmaktadır: Müslüman toplumların bugünkü durumunda ebeveynin geniş ailelere karşı sorumluluklarını yerine getirebilmeleri artık pek kolay olmadığı gibi, çocukların artan ihtiyaçlarına da

³⁸⁰ Bilmen, Ö. Nasuhi, *Hukuk-u İslamiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, Bilmen yay. İst. 1988, C. 3, s. 145; Ayrıca bakınız; “Yaratılışı Belli Belirsiz Mudga” başlığıyla sayfa: 47-48

³⁸¹ Bilmen, A. g. e. , s. 146

³⁸² Omran, A. g. e. , s. 5

yeterince karşılık veremiyorlar. Bazı Müslüman aileler çocuk sayısını belirlemede şu beş özelliğe dikkat etmektedirler:

1- Eşlerin(özellikle annenin) sağlık durumu.

2- Aileyi besleyebilecek ve çocukların geleceğini güven altına alacak onlara müstakil odalar ve yataklar sağlayabilecek ekonomik imkanlar.

3- Çocuklara yeterli eğitim, dini bilgiler, savunma ve spor imkanları verebilecek kültürel kapasite.

4- Çocukların beden ve zekaca gelişmeleri için zaman ayırabilme, ilgilenebilme kapasitesi.

5- Okul, sağlık ve benzeri hususlar için toplumun imkanlarının bulunması.

Dünyanın birçok yerinde toplum artık içki, kumar, fuhuş, esrar, ahlaksızlık, ana-babaya saygısızlık gibi kötülüklerin kaynağı durumuna düşmektedir.³⁸³

Doğum Kontrolünü savunanların Kur'an'dan gösterdikleri delil ve gerekçeleri şunlardır:

1-İslam, kolaylık dinidir zorluk dini değil.

İslam bütün müesseselerinde ve düzenlemelerinde akla hitap eder ve insanın tabii karakteri (fitrat) ile uygunluk arzeder. Bu durumda insanlar için daima şefkat ve rahmet özellikleri sergileyen İslam'ın insanlara gereksiz yük ve sınırlamalar getirmesi düşünülemez. Kur'an bunu açıkça belirtmiştir.

“...Allâh sizin için kolaylık ister güçlük istemez...”³⁸⁴

“...Ve dinde size bir güçlük yüklemedi...”³⁸⁵

“Allâh sizden (ağır teklifleri) hafifletmek istiyor. Çünkü insan zayıf yaratılmıştır.”³⁸⁶

³⁸³ A. g. e. , s. 46

³⁸⁴ Bakara, 2 / 185

³⁸⁵ Hac, 22 / 78

³⁸⁶ Nisa, 4 / 28

2-İslam bir itidal dinidir.

Sözkonusu güçlüklerle rağmen Müslümanları plansız bir şekilde çocuk sahibi olmaya teşvik etmek de bir katılıktır. Zira İslam itidali, orta yolu tavsiye eder ve ifrat, tefrit, aşırılık ve gereksiz kısıtlamaları terketmeyi öngörür. Kur'an der ki:

“Allâh kimseye gücünün üstünde bir şey teklif etmez.”³⁸⁷

Ayrıca hadisler de İslam'ın kolaylık dini olduğunu bildirir ve kolaylaştırmayı emreder.

Harcama konularında da, hatta iyi gayelerle bile olsa, İslam orta yolu tavsiye etmiştir.

“El(ler)ini boynuna bağlanmış yapma, tamamen de açma. Sonra kınanır hasret içinde kalırsın.”³⁸⁸

3. İslam bir Kalite dinidir.

Diğer bütün dinler gibi İslam da mensuplarını çoğaltmaya ve yeryüzünü doldurmaya teşvik etmiştir, Fakat bu husus kalite pahasına olmaması şartına bağlıdır. İkisi arasında tercih durumunda İslam kesinlikle kaliteyi tercih eder. Kur'an der ki:

“De ki, murdarla temiz bir olmaz, murdarın çokluğu hoşuna gitse de...”³⁸⁹

“...Nice az bir topluluk var ki, Allâh'ın izni ile çok topluluğa galip gelmiştir...”³⁹⁰

4. İslam bir planlama dinidir.

Mensuplarının hayatını hedefleyen bir din olan İslam'ın planlı olmayı teşvik etmesi tabiidir. Bu husus bir çok açıdan böyledir. Kur'an devamlı olarak *“kainattaki her şeyin bir plan ve esasa göre yaratıldığını”* vurgulamaktadır.

“Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır.”³⁹¹

Müslümanlar da devamlı olarak etrafındaki kainatın yaratılışındaki İlâhi takdiri, planı ve yaratılışlarındaki mucizeleri düşünmeye sevk edilmişlerdir. İnananlar

³⁸⁷ Bakara, 2 / 286

³⁸⁸ İsra, 17 / 29

³⁸⁹ Maide, 5 / 100

³⁹⁰ Bakara, 2 / 249

³⁹¹ Kamer, 54 / 49

Kur'an'da "göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler."³⁹² Şeklinde tavsif edilmişlerdir.

Keza her şeyde var olan düzen onlara hatırlatılmıştır:

*"Aya erişmek güneşe düşmez. Gece de gündüzü geçemez. Her biri bir yörüngede yüzerler."*³⁹³

Dini açıdan düzenli bir kainat Allâh'ın varlığının delillerinden birisidir.

*"Mülkü (mutlak hükümrânlık ve yönetim) elinde bulunan Allâh, kutludur, O, her şeye kadirdir. O, hanginizin daha güzel iş yapacağını denemek için ölümü ve hayatı yarattı. O, üstündür bağışlayandır. O, yedi göğü birbiri üzerinde yarattı. Rahman'ın yaratmasında bir aykırılık, uygunsuzluk göremezsin. Gözü(nü) döndür de bak, bir bozukluk görüyor musun?"*³⁹⁴

Planlama ile ilgili diğer bir husus, ibadetlerde bile nizamın olmasıdır. Günde beş vakit namaz devamlı olarak bize bir plan ve düzeni hatırlatır. Oruç her sene belli bir ayda tutulur ve hac da düzenli olarak yapılması istenen ibadet şekilleriyle yerine getirilir. Zekat da böyledir; verenler ve alanlar belli kıstaslara bağlanmıştır.

Gelecekle ilgili planlama yapmanın meşruluğu Kur'an'da Hz. Yusuf'un Fravun'un bir rüyasını yorumlayarak Mısır'daki muhtemel kıtlıkla ilgili planlamasıyla³⁹⁵ örneklenmiştir.³⁹⁶

5. İslam Hukuku'nun değişebilirliği.

Zamanın ve şartların değişmesiyle bazı konulardaki hükümler de değişebilir. Aile planlaması da değişen şartlara göre birbirine zıt durumlarda değerlendirilebilir. Bazı zamanlarda doğumu azaltmak veya kontrol altına almak gerekli olduğu gibi diğer bazı durumlarda nesli çoğaltmak gerekebilir.³⁹⁷

Kur'an'da bu konuda açık ve net bir hüküm yoktur. Fıkıh usûlüne göre bir konuya Kur'an'da doğrudan değinilmemişse bu, kanun koyucunun bir ihmali değildir. Zira Allâh bundan beridir. Kur'an nazil olduğu zamanda bir nüfus problemi yoktu da denilemez. Çünkü Kur'an bütün zamanlar için geçerlidir. Kur'an'ın bu

³⁹² Al-i İmran, 3 / 191

³⁹³ Yasin, 36 / 40

³⁹⁴ Mülk, 67 / 1-3

³⁹⁵ Yusuf, 12 / 43-49

³⁹⁶ Omran, s. 69-74

³⁹⁷ a.g.e. , s. 94

konuda açık bir hüküm ihtiva etmemesi bir çok Fakih tarafından aile planlamasının yasaklanmadığı şeklinde yorumlanmıştır.³⁹⁸

Doğum kontrolüne karşı olanların delilleri:

Genel olarak aile planlamasına karşı çıkanlar azlin veya gebeliği önleyen herhangi bir tedbirin, Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde tekrar tekrar kınanan ve yasaklanan çocuk öldürme (ve'd) olduğunu ısrarla savunurlar. Bunlar aşağıdaki argümanları öne sürerler.

“...Fakirlikten dolayı çocuklarınızı öldürmeyin, sizi de onları da biz besliyoruz...”³⁹⁹

“Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyiniz, onları da sizi de biz besliyoruz. Onları öldürmek büyük günahtır.”⁴⁰⁰

Kadınlar Peygamberimize biat ettiklerinde kendilerinden *“Çocukları öldürmeyecekler”*’i istenmişti.⁴⁰¹

Aile planlamasına muhalif olanlar bu ayetleri dolaylı olarak yasaklayıcı nass şeklinde değerlendirmektedirler. Bununla birlikte bu konuda açık bir ayetin olmadığını kabul ederler.

Muhaliflerin öne sürdükleri bir başka delil de Cudame tarafından Hz. Peygamber'in *“azlin gizli bir çocuk öldürme demek”* olduğunu söylediği şeklinde yapılan rivayettir.⁴⁰²

Savunanlar ise azlin çocuk öldürmek anlamına gelmeyeceği, bunun ancak *“kürtaj”* gibi cenine müdahale veya diri diri toprağa gömmekle olabileceğini söylerler. Azil ise gebeliği önleme metotlarından bir tanesidir.

Karşı çıkanlar gebeliği önlemenin ve gebe kalmayı kontrol etmenin kadere karşı gelmek olduğunu; Allâh'ın rezzak sıfatına ve O'na tevekkül edilmesi, güvenilmesi gerektiği inancına zıt olduğunu söylerler ve bu görüşlerini desteklemek için Kur'an'dan ayetler gösterirler.

³⁹⁸ A.g.e., s. 95

³⁹⁹ En'am 6 / 151

⁴⁰⁰ İsra, 17 / 31

⁴⁰¹ Mümtehine, 60 /12

⁴⁰² Müslim, Nikah,22/141; İbn Mace, Nikah,61; Ahmed,6, 361-434

Onlara göre eğer Allâh bir çocuğun doğmasını takdir etmişse, aile planlaması bunu engelleyemez.

‘‘Alemlerin Rabbi olan Allâh dilemedikçe siz hiçbir şey dileyemezsiniz.’’⁴⁰³

Şurası temel bir İslam inancıdır ki, herkes kendisi ve çocukları için Allâh’a güvenmeli ve O’na dayanmalıdır.

‘‘...Kim Allâh’tan korkarsa (Allâh) ona bir çıkış yolu yaratır. Ve onu ummadığı yerden rızıklandırır. Kim Allâh’a güvenirse O, ona yeter, Allâh emrini yerine getirendir. Allâh her şey için bir ölçü koymuştur.’’⁴⁰⁴

Kader, rızık ve tevekkül konularında aile planlaması savunucuları da aynı düşünmektedirler. Fakat ayrıldıkları nokta tedbir almanın (el-Ahz bi’l-Esbab) bu anlayışlara zıt olmadığıdır.⁴⁰⁵

Aile planlamasına karşı olanlar, çocukların bir kıymet olduğunun Kur’an’da belirtilmesi üzerinde ısrarla dururlar.⁴⁰⁶

Aile planlaması savunucularına göre insanoğlu varolduğuna göre çocuklar da var olacaktır ve bunlar da ailelerinin mutluluk kaynağı olacaktır. Fakat bu demek değildir ki, bakamayacak ve İslam yolunda yetiştiremeyeceğin kadar çok sayıda çocuk sahibi olacaksın. Keza çocuk ve mal salih amelden önce gelir demek de değildir. Bu görüşü desteklemek için 18/46’daki ayetin tamamı gösterilir.

‘‘Mal ve oğullar dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak güzel işler ise Rabbinin katında sevapça daha hayırlıdır, umutça da daha hayırlıdır.’’

‘‘Ne mallarınız ne de evlatlarınız size huzurumuzda bir yakınlık sağlar. Ancak inanıp faydalı iş yapanlar başka. Onlara yaptıklarının kat kat fazlası mükafat var ve onlar (cennet) odalar(ın)da güven (ve huzur) içindedirler.’’⁴⁰⁷

‘‘Bilin ki mallarınız ve evlatlarınız birer fitne (imtihan)dır. Allâh’a gelince büyük mükafat O’nun yanındadır.’’⁴⁰⁸

⁴⁰³ Tekvir, 81 / 29

⁴⁰⁴ Talak, 65 / 2-3

⁴⁰⁵ Omran, A.g.e., s. 96-101

⁴⁰⁶ Kehf, 18 / 46; Furkan, 25 / 74; Al-i İmran, 3 / 38

⁴⁰⁷ Sebe, 34 / 27

⁴⁰⁸ Enfâl, 8 / 28

Kur'an'da çocuk sayısından çok, çocuğun iyi olması üzerinde durulmaktadır; **“Rabbim! Bana iyilerden (bir çocuk) lütfet.”**⁴⁰⁹

Aile planlaması taraftarları, ayrıca çocuk hakları üzerinde dururlar ve çocuk sayısı fazla olursa bu hakların yerine getirilemeyeceğinden kuşku duyarlar.

Aile planlamasına taraftar olmayanlar, evliliğin en büyük gayesinin çocuk sahibi olmak olduğuna inanırlar. Kur'an'dan da şu ayeti gösterirler:

“Allâh size kendi nefislerinizden eşler yarattı ve eşlerinizden de size oğullar ve torunlar yarattı ve sizi güzel rızıklarla besledi. Böyle iken batıla mı inanıyorlar ve Allâh'ın nimetini inkar mı ediyorlar?”⁴¹⁰

“Andolsun biz senden önce de elçiler gönderdik, onlara da eşler ve çocuklar verdik...”⁴¹¹

“Kadınlarınız sizin tarlalarınızdır. O halde tarlanıza nasıl dilererseniz öyle varın...”⁴¹²

“O'nun ayetlerinden biri de, kendileriyle kaynaşmanız için size kendi nefislerinizden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet koymasındır.”⁴¹³

Aile planlaması taraftarları çocuk edinme zamanını tesbit için Kur'an'da delil olduğunu söylerler: Bu gruba göre Kur'an'daki süt emzirme ile ilgili ayetler⁴¹⁴ dolaylı olarak çocuk edinme zamanını tesbit serbestliğini vermektedir. Bu ayetlerde çocuk edinme zamanını tesbit için tavsiye olarak değerlendirilir ve çocuğun emzirilmesi için anneye imkan tanınır. Bu süre içerisinde yeni bir hamilelik teşvik edilmemiştir.⁴¹⁵

2. Şekilleri

Doğum kontrolünün çok değişik şekillerde uygulanabildiği bilinen bir gerçektir. Burada konumuzun içerisinde meselenin dini yönünü en çok ilgilendiren husus, bu müdahalenin şeklinden ziyade, zamanı ve kısırlığa sebep olup olmadığıdır.

⁴⁰⁹ Saffat, 37 / 100

⁴¹⁰ Nahl, 16 / 72

⁴¹¹ Ra'd, 13 / 38

⁴¹² Bakara, 2 / 223

⁴¹³ Rum, 30 / 21

⁴¹⁴ Bakara, 2 / 233; Lokman, 31 / 14; Ahkaf, 46 / 15

⁴¹⁵ Omran, A.g.e., s. 103-108

Hadis ve fıkıh kitaplarında üzerinde durulan doğum kontrol şekilleri azil ve kürtaj (cenini yok etme)dir. Şunu da belirtelim ki, Hz. Peygamber (s.a.v) zamanında bilinen ve uygulanan tek doğum kontrolü şekli azil idi.Modern Tıp bu konuda değişik metodlar bulmuştur. Aslında Doğum kontrolü ile kürtaj ayrı ayrı ele alınması gereken konulardır. Ama amaç aynı olursa durum farklıdır.

Azil İle İlgili Hadisler Ve Değerlendirmeler

Azil; çocuk olmasın diye cinsi münasebet esnasında erkeğin menisini dışarı bırakmasıdır. Anlaşıldığına göre Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında bilinen ve uygulanan tek çocuk olmasını engelleme yöntemidir.

Azil konusunda rivayet edilen hadisler bir analizden geçmeden, net bir hüküm ortaya koymak mümkün değildir. Zira birbirine zıt görülen hadisler vardır.

Cabir İbn. Abdullah'ın rivayet ettiği Hadis: *‘Biz Hz. Peygamber zamanında azil yapardık ve Kur'an'da nazil oluyordu.’*⁴¹⁶

Cabir'den rivayet edilen başka bir hadis: *‘Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında biz azil yapardık. O bundan haberdar oldu fakat yasaklamadı.’*⁴¹⁷

Ebû Said el-Hudrî'nin rivayet ettiği Hadis: *‘Hz. Peygamber'e azil hakkında soruldu ve O cevap verdi: Her mutfeden çocuk oluşmaz ve Allâh bir şeyi yaratmak dilerse hiçbir şey ona mani olamaz.’*⁴¹⁸

Ebû Said el-Hudrî'nin başka bir rivayeti: *‘Azilden Hz. Peygamber'e (s.a.v.) bahsedilince O sordu: ‘Bunu niçin yapıyorsunuz?’ (Bunu yapmayınız demedi) Yaratılması takdir olunan her can yaratılacaktır.’*⁴¹⁹

Yine Cabir İbn Abdullah'tan bir rivayete göre, *‘Bir adam Rasûlullah'a gelerek: Benim bir cariyem var ki hizmetçimizdir. Ben onunla cinsi münasebette bulunuyorum; ama gebe kalmasını istemiyorum; demiş. Bunun üzerine Rasûl-ü Ekrem (s.a.v.): ‘İstersen ondan azil yap; çünkü ona mukadder olan başına gelecektir.’* Buyurmuşlar. Adam, bir müddet sonra tekrar Hz. Peygamber'e gelerek:

⁴¹⁶ Müslim, Nikah, 22 / 136 ; Tirmizi, nikah, 37

⁴¹⁷ Müslim, Nikah, 22 / 138

⁴¹⁸Buhari, Tevhid,18; Müslim, Nikah, 22 /133;E. Davud, Nişkah, 48; Nesai, Nikah, 55; İ.Macc, Nikah, 30; Ahmed, 3, 22

⁴¹⁹ Müslim, Nikah, 22 / 132; E. Davud, Nikah,48; Tirmizi, Nikah,40; Ahmed,3,63

'Cariya gebe kaldı; demiş. O zaman Rasûlullah (s.a.v.): 'Ben ona mukadder olanın başına geleceğini sana haber vermiştim.' Buyurmuşlar.⁴²⁰

"Ebî Saîd demiştir ki: Peygamber (s.a.v.)'e azlın hükmünü sordular da: 'Bunu yapmamalısınız; çünkü bu ancak bir kaderden ibarettir.' Buyurdular."⁴²¹

Tirmizi'nin rivayetinde Cabir (r.a.) şöyle demiştir: "Ya RasûlAllâh biz azil yapıyorduk. Yahudiler bunun küçük mev'ude olduğunu söylediler; dedik. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Yahudiler yalan söylemişler. Şüphesiz ki, Allâh onu halk etmek isterse insan mani olamaz." Buyurdular.⁴²²

Ebû Saîd Hadisini Buhârî: 'Alış veriş (büyu)', 'Nikah', 'Kader', 'Meğazi', 'İtk' ve 'Tevhid' bahislerinde muhtelif râvilerden tahrir ettiği gibi; Ebû Davud: 'Nikah' da; Nesaî: 'İtk', 'İşretü'n-Nisa' ve 'Nu'ut' bahislerinde rivayet etmişlerdir. Tirmizi, Ebu Said hadisinin sahih ve hasen olduğunu söylemiştir.⁴²³

"La aleyküm en-la tef'alu" cümlesinin anlamı bazılarına göre: "Azli terketmekte size bir zarar yoktur. Çünkü Allâh yaratmasını takdir buyurduğu her canı mutlaka yaratacaktır. Sizin azil yapıp yapmamanız bu hususta müsavidir. Demektir. Bu manaya göre azil yapmakta bir beis yoktur. Bir takım ulema : Bu cümleden murad, azli yasak etmektir, demişlerdir. Bu takdirde cümlelerin manası: "Hayır bunu yapmamalısınız" demek olur.

Azil meselesinde birbirine muhalif hadisler rivayet edilmiştir. Mesela Hz. Âişe'den rivayet olunan bir hadiste: "Sonra kendisine azli sordular. Rasûlullah (s.a.v.): O gizli bir ve'd'dir; buyurdu."⁴²⁴ Denilmektedir. Halbuki aynı şeyi söyleyen Yahudiler hakkında: "Yahudiler yalan söylemişler." Buyurduğunu az yukarıda görmüştük. Biribirleirine muhalif görülen bu rivayetlerin arasını bulmak için iki ihtimal üzerinde durulmaktadır.

Birinci ihtimale göre: Rasûlullah (s.a.v.)'in Yahudiler hakkında 'yalan söylemişler' buyurması, azlın hakikaten Yahudilerin dediği gibi, küçük ve'd hükmünde olduğunu henüz bilmediği zamana tesadüf etmiştir. Nitekim kabir azabı

⁴²⁰ Müslim, Nikah, 22 / 134; Ebu Davud, Nikah, 49; İbn Mace, Sünnet, 89

⁴²¹ Müslim, Nikah, 22 / 130

⁴²² Ebu Davud, Nikah, 49; Tirmizi, Nikah, 37; Ahmed, 3, 22, 49, 51

⁴²³ Tirmizi, Sünen, C:3, s.303

⁴²⁴ Müslim, Nikah, 22/141; İbn Mace, Nikah, 61; Ahmed, 6, 361-434

mesalesinde de öyle olmuştu. Yahudiler ölünün kabirde azap gördüğünü söyledikleri vakit, Peygamber (s.a.v.) onları tekzib etmiş; sonra Allâh Teala kabir azabının hak olduğunu bildirince bunu tasdik buyurmuş ve ondan Allâh'a sığınmıştı.

İkinci ihtimale göre Hz. Aişe hadisi diğer hadislerle neshedilmiştir, Tahavi'nin kanaatı budur.⁴²⁵

İmam Gazali, azil hakkında şunları söylemektedir:

Bize göre en doğrusu, azlin mubah olmasıdır. Çünkü bir şeyi yasak etmek, Kur'an'ın veya Hadis'in sarahati, veya o sarahate dayanan kıyas ile olur. Halbuki bu hususta ne bir sarahat, ne de üzerine kıyas edilecek bir asıl mevcuttur. Meninin kadın suyu ile birleşip hayatı kabul edecek bir vaziyet almasından sonra müdahale cinayet, donmuş kan ve et parçasına (alaka) intikal ettikten sonra onu düşürmek biraz daha büyük, hilkatı tamamlandıktan sonra düşürmedeki cinayet ise daha büyük, en büyük cinayet de dünyaya geldikten sonra onu öldürmektir.⁴²⁶

Gazali'ye göre hamileliği önlemek için kabul edilebilir olan beş sebep vardır. Bunlar:

Kadının güzelliğinin ve sıhhatinin korunması. Kadının hayatının tehlike ve risklerden korunması. Ekonomik mahcubiyet ve fiziki sıkıntılardan korunmaktır. Çünkü çocuk sayısının fazla olması bu sıkıntıları artırır. Ekonomik mahcubiyetlerden uzak olmak ihlası artırır.

O'na göre, "azil gizli bir katldır" buyurulması, "gizli şıktır" sözü gibidir. Bu ise haram olmasını değil, mekruh olmasını icab ettirir.⁴²⁷

Zikredilen hadislerin çoğu hamileliği önlemede bir yöntem olarak azile açık bir şekilde müsaade etmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yakın olan sahabiler azile izin verdiler ve kendileri de tatbik ettiler. Hz. Peygamber bunu öğrendiği halde yasaklamadı. O dönemde Kur'an-ı Kerim hala vahyedilmekteydi ve bu konuda bir ayetin nazil olmaması da azile izin verildiğine dair bir delil olarak

⁴²⁵ Davudoğlu, Ahmed, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Yay. İst., Trs., C. 7, s. 336-338

⁴²⁶ Gazali, *İhya'ı -Ulumi'd-Din*, Trc, A. Serdaroğlu, Bedir Yay., İst. 1989, C. 2, s. 132-133

⁴²⁷ Gazali, A.g.e., C. 2, s. 134-136

değerlendirilmiştir. Bunun ötesinde en azından Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadiste azili onayladığını ifade etmiştir.⁴²⁸

Bu hadisler azlin caizliği hususunda son derece sarıhtir. Bu konuda on sahabeden buna dair ruhsat verdikleri nakledilir. Bunlar şunlardır: Sa'd b. Ebi Vakkas, Ebu Eyyub, Zeyd. B. Sabit, Cabir, İbn Abbas, Hasen b. Ali, Habbab b. Eret, Ebu Said el-Hudri, İbn Mes'ud ve Hz. Ali (R.A.) hazretleridir.

İbn. Hazm der ki: Azlin mubahlığı Cabir, İbn Abbas, Sa'd b. Ebi Vakkas, Zeyd b. Sabit ve İbn Mes'ud (R.A.)'lardan sahih olarak nakledilmiştir. Doğrusu da budur.

Aralarında İbn Hazm'ın da bulunduğu bir gurup alim bunu haram görür.

Bir gurup da: “Kadının izin vermesiyle mubah olup, vermemesiyle haram olması” Hanımı cariye ise efendisinin izin vermesiyle mubah, vermemesiyle de mubah olması arasını ayırırlar. İmam Ahmed'in savunduğu da budur. Ahmed'in ashabından kimisi, “herhalde mubah olmaz” derken, kimi “Herhalukarda mubah olur” demiş, kimi de “Hür olsun köle olsun eşin izin vermesiyle mubah olur, hür veya köle izin vermemesiyle haram olur” demişlerdir. Şüphesiz Cabir hadisi, azlin caiz oluşu konusunda sahih ve sarıhtir. Şafii der ki: “Nebi (s.a.v.)'in bir gurup ashabının azle ruhsat verdiğini biliyoruz. Bir sakınca görmezlerdi. Ebu Davud'un rivayet ettiği Cudame hadisine (Azlin gizli ve'd olduğunu bildiren hadis) “(haram değil) kerahet-i tenzihiyye kabilindendir” diye cevap verilmiştir. Bir gurup da onu zayıf sayarak: “Bu konuda Nebi (s.a.v.)'in Yahudileri yalanlayıp sonra onların dediği gibi haber vermesi nasıl sahih olabilir? Bunun imkansızlığı gayet açıktır.” Demişlerse de bir başka gurup da onları reddederek: “Onların Yahudileri yalanlamaya dair hadisleri muzdariptir. Cudame hadisi ise Sahih-i (Müslim) hadislerindendir” derler.

Bir başkâ gurup da hadislerin arasını bularak derler ki: “Yahudiler azil yapınca asla hamilelik olmaz, derlerdi de Allâh Rasulü onları bu konuda yalanladı. Hem Efendimizin “*Eğer Allâh onu yaratmayı dileseydi, elbette sen onu geri çeviremezdin*” buyurmasıyla “*azil gizli çocuk gömmedir*” sözü de bunu gösterir.

⁴²⁸ Omran, A.g.c., s. 148

Çünkü her ne kadar azil, cima yapmayı terk kadar gebe kalmaya engel olmasa da gebeliğin azlığında te'siri vardır.”

Bir öteki gurup da şöyle der: “İki hadis de sahihtir. Ama azlin haram olduğu hadisi neshedicidir” İşte bu Ebu Muhammed b. Hazm ile diğer alimlerin yoludur. Derler ki: “ Azli haram kılan Hadis asıldan naklediliyor, azil hakkındaki hüküm haramlıktan önce mubahlıktı” der. Bu gurubun iddiasının bu hadislerden birinin daha sonra olduğunu açıklayan kesin bir tarihe ihtiyacı vardır. Bu onlara nereden gelmiştir? Ömer ve Ali (R.A.)’ların “Meninin üzerinden yedi devre geçmeden (toprağa verilen ceninin) mev’ude (diri diri toprağa gömülme) sayılmayacağına dair ittifakı vardır.⁴²⁹

Modern metodlara gelince, mantıki kıyasla, gaye hamileliği önlemek olduğu için başka metodların da caiz olabileceği açıktır. Doğurganlık ve döllenme kabiliyetini tamamen öldürmemesi şartıyla diğer modern metotları kullanmanın bir zararı yoktur denilebilir.⁴³⁰

Kürtaj; Hanefi Mezhebine göre kürtaj ilk 120 günde olursa mümkün olabilir. Bu süre içinde cenin canlı sayılmaz. Geçerli bir neden yokken bunu yapmak mekruhtur. Şîf Zeydî Mezhebine göre cenine ruh verilmesinden önce şartsız caizdir. Zahiri ve maliki mezhepleri ise kürtajı her halükarda haram sayarlar.

Dördüncü aydan sonra yapılan kürtajın cana kıymak demek olduğu bütün mezheplerin ortak görüşüdür. Anne hayatının ciddi bir ölüm tehlikesi ile karşı karşıya olması müstesna. Zira “Asıl fer’den daha önemlidir.” Çünkü anne asıl, çocuk fer’dir.⁴³¹

Ancak, Tıbbın ceninin 40-45 günde canlandığı yolunda yeni bilgileri vardır.

Aslında kürtaj ancak zaruri tıbbi hallerde ve çocuk canlanmadan önce yapılmalıdır. Bebek canlandıktan sonra hayatın kesin bir tehlikeye maruz kalması dışında asla izin verilmemelidir.⁴³²

⁴²⁹ İbn Kayyim, el-Cevziyye, Zadü'l-Mead, Trc. Ve Thk. Muzaffer Can, Cantaş Yay., İst., 1991, C. 5, s. 2132-2135

⁴³⁰ Omran, A.g.c. s. 11

⁴³¹ Omran, A.g.c., s. 12-13

⁴³² el-Bâr, Dîn ve Tıp Açısından Tüp Bebek, s. 59

Acil bir sıhhi sebep olmaksızın ilaçlar veya cerrahi müdahale ile kısırlaştırma yani üreme kabiliyetini tamamen öldürmek caiz değildir. Fıkhen bu husus, büyük bir zarardan korunmak için küçük zararı caiz görme prensibi ile izah edilebilir. Hastalığın tedavi edilemez boyutta olması gerekir.⁴³³

Bazı fakihler, ruh üfürülmeden önce cenini düşürmeye izin veriyorlar ve bunu azile benzetiyorlarsa da bu zayıf bir görüştür. Çünkü cenin de insandır. Çoğu zaman şekil bile kazanmıştır. Azilde ise sadece ceninin oluşması engellenmiş olur. Eğer yüce Allâh yaratmak isterse azil de bunu engelleyemez.

Eğer cenin alaka şeklini almışsa fakihler bunun caiz olmayacağını açıklıkla söylemişlerdir. Çünkü cenin de çocuktur. Ama nutfe böyle değildir. O henüz teşekkül etmemiştir. Çocuk olmayabilir.

Bütün bunlar yaratmanın alakadan başlamasının mümkün olduğunu gösterir. Doktorlar da nutfenin canlı olduğunu söylüyorlar. Ebeler de buna şahitlik ediyor.

Bu değerlendirmelere göre azil, hamileliği engelleme yöntemlerinden başka bir şey değildir. Yaratılışa müdahale anlamına da gelmez. Çünkü bu halde iken ortada yaratılışı başlamış veya tamamlanmış bir şey yoktur. Zaten Rasûlullah (s.a.v) de Allâh'ın takdir ettiğinin mutlaka olacağını söylemiştir.

Kürtaj ve çocuk düşürmeye gelince, ruh üflenme (canlanma) olmadan önce yapılması alimler arasında tartışma konusu olsa da, bu safhadan sonra önemli bir mazeret olmadıkça asla caiz görülmemiştir. Zira bu yaratılışı tamamlanmış bir canlıya müdahale sayılır.

Çoğalma Hadisi ve Değerlendirmeler

Aile planlaması tartışmalarında önemli olan bir başka mesele de çoğalma ve çokluk meselesidir. Zira buna karşı çıkanlar Müslümanları sayısı ve nüfus artış oranı ne kadar çok olursa Allâh ve Peygamber o kadar çok memnun olur demektedirler. Onlara göre çoğalma bizzat Din tarafından istenen bir husustur ve bunda başarısız olmak doğru yoldan sapmak demektir. Bununla ilgili olarak sadece Kur'an'dan delil getirmeye çalışmakla kalmayıp Sünnet'ten de delil bulurlar. Buradan hareketle aile planlamasına karşı tavır sergilemektedirler. Onlara göre Batı kaynaklı olan bu aile

⁴³³ Omran, A.g.c., s. 12

planlaması müslümanları azaltarak zayıflatmaya yönelik bir plandır . Bu şekilde kanaatlere sahip olanların aile planlaması taraftarlarıyla uzlaşmaları mümkün gözükmemektedir.

Diğer taraftan aile planlaması taraftarları günümüz Müslümanlarının geleceğinin sayılarının fazla olmasından çok kalite, dindarlık ve dayanışmalarına bağlı olduğuna inanmaktadırlar. Onlar İslam dünyasının bir sayı eksikliği/azlığı meselesi olduğuna inanmamaktadırlar. Bu yüzden asıl ihtiyaç duyulan şeyin Müslüman toplumlar arasında dayanışma, yardımlaşma olduğunu ve sosyal, kültürel ve teknik alanlarda eğitim ve iş birliği olduğunu söylemektedirler. Aynı şekilde bu görüşe göre İslam ülkelerindeki hızlı nüfus artışı gelişmenin önündeki en büyük engeldir.⁴³⁴

Çoğalma taraftarlarının ileri sürdüğü deliller:

1. İnsan Allâh'ın yeryüzündeki halifesidir.⁴³⁵

İnsanlığın yeryüzündeki görevi yerleşmek ve yeryüzünü geliştirmektir. Bunun için de çoğalmak durumundadır. *“Sizi yerden inşa eden ve orada yaşatan O’dur...”*⁴³⁶

*“Ey insanlar sizi bir tek kişiden yaratan ve ondan eşini yaratıp ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar üreten Rabbinizden korkun.”*⁴³⁷

2. Çocuk sahibi olma.

Bu şartlar altında, çoğalmayı savunanlara göre çocuk sahibi olmak tabii bir tavidir. Bunun için de evlenmek insanın fitratında vardır. Çocuk sahibi olmak ise evliliğin gayesidir. *“Allâh size kendi nefislerinizden eşler yarattı ve eşlerinizden size oğullar ve torunlar yarattı...”*⁴³⁸ *“ Andolsun Biz senden önce de elçiler gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik...”*⁴³⁹

Çoğalmak Kur'an'da açık bir şekilde övülmüş ve Hz. Şuayb kendi halkına Allâh'ın mükafatını hatırlatmıştır. Eğer insanın nihai gayesi çoğalmak olmasaydı, bu

⁴³⁴ Omran, A.g.e., s. 108-109

⁴³⁵ Bakara, 2 / 30

⁴³⁶ Hud, 11 / 61

⁴³⁷ Nisa, 4 / 1

⁴³⁸ Nahl, 16 / 72

⁴³⁹ Ra'd, 13 / 38

Allâh'ın işaretlerinden ve salih insanlara olan hediyelerinden birisi olarak nitelendirilmezdi. Hz Şuayb halkına şöyle söylemişti: *“Düşünün siz az idiniz, O sizi çoğalttı.”*⁴⁴⁰

Bunun yanısıra çocukların kendileri de birer sevinç ve mutluluk kaynağıdır. Kur'an mü'minleri şöyle tanımlar: *“Ve onlar ki, ‘Rabbimiz bize gözler sevinci eşler ve çocuklar lütfeyle...’*⁴⁴¹

3. Sünnet'ten Destek

“Evleniniz ve çoğalınız, zira kıyamet gününde diğer milletlere karşı sizinle iftihar edeceğim.” Buyurmuştur.⁴⁴²

Bu hadis İbn Merduye tarafından rivayet edilmiş olup, Iraki tarafından zayıf olduğu bildirilmiştir. Keza Abdurrezzak tarafından rivayet edilmiş ve Zebidi tarafından zayıf olduğu söylenmiştir. Bu hadis böylece Ebû Davud tarafından da rivayet edilmiştir.

Çoğalma taraftarı olanlar Peygamberimiz(s.a.v.)'in Enes b. Malik'e çok mal ve çok evlat için dua ettiğini hatırlatarak, bu çeşit duanın ancak iyi bir şey için olabileceğini söylerler ve Hz. Peygamberin de tercihinin bu yönde olduğunu belirtirler.

4. Doğurgan Bir hanım İstemek

*“Hz. Peygamber'e gelen bir adam zengin, iyi bir aileden gelen, fakat kısır bir kadınla evlenip evlenmemesi hakkında soru sordu Hz. Peygamber evlenmemesini ızhâr etti. Aynı şekilde iki defa daha sorulunca, üçüncüsünde Hz. Peygamber müşfik ve doğurgan bir kadınla evlen, zira kıyamet gününde diğer milletlere karşı sizinle iftihar edeceğim, buyurdu.”*⁴⁴³

5. Hanımların Tarla Olduğu.

Onlara göre gebeliği önlemek bu ayetin manasına zıttır.

6. Çok olmak Güç ve Gelişme Kaynağıdır.

⁴⁴⁰ A'raf, 7 / 86

⁴⁴¹ Furkan, 25 / 74

⁴⁴² Ebu Davud, Nikah, 6; Tirmizi, Taharet, 2 İbn Mace, Menasik, 76, Fiten, 5, Nikah, 1; Ahmed, 5.412

⁴⁴³ Ebu Davud, Nikah, 6; Nesai, Nikah, 6, 65

Bu durum, iş gücü, askeri güç ve ekonomik güç gibi değerlendirilerek o ülkenin gelişmesine katkıda bulunur. Aynı şekilde çok olmanın bir başka avantajının da, çoğunluk içerisinde dahi ve filozof yetiştirme ihtimalinin daha yüksek olacağı iddialarıdır.

7. Aile planlaması bir komlodur.

Müslümanların sayısını ve gücünü azaltmak için bir komplo olduğunu düşünürler.

8. Müslüman azınlıklar.

Eğer aile planlaması Müslümanların azınlıkta olduğu yerlerde uygulanırsa bu onların kesinlikle kaybolup gitmelerine neden olur.

9. Ve'd ve Rızık meselesi

Çoğalma taraftarları gebeliği önlemenin bir çeşit öldürme olduğunu ve aile planlamasının da Allâh'ın iradesine karşı gelmek ve rızık verici olduğuna güvenmemek demek olduğunu öne sürerler.

Aile Planlaması Taraftarlarının Cevapları

Sağlıklı bir annenin doktor kontrolünde doğuracağı az sayıdaki sağlıklı çocuklarla da çoğalma sağlanabilir.

Müslümanların sayısı çoğalsın derken kaliteden taviz verilemez Kalabalık fakat zayıf, az gelişmiş, dağınık; hastalık, yokluk, cehalet ve bilgisizliğin hakim olduğu bir müslüman topluluk, Hz. Peygamber'in kıyamet gününde övünebileceği bir topluluk olamaz.

Yaratmanın gayesi yeryüzünü doldurmak ve geliştirmektir. Fakat bunlardan da öte olan gaye, gerektiği şekilde Allâh'a kulluk edebilmektir. "İnsanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım."⁴⁴⁴

Ebu Davud'un rivayet ettiği bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şu haberi vermiştir: *"Tıpkı sofraya yemek için üşüşen insanlar gibi milletler de sizin üzerinize üşüşecekler."* Sahabiler bunu kendilerinin sayılarının azlığından dolayı mı olacağını

⁴⁴⁴ Zariyat, 51 / 56

sorunca, Hz. Peygamber cevap verdi: ‘‘Hayır o zaman sizin sayınız da çok olacak, fakat siz bir akıntıyla taşınan çörçöp gibi olacaksınız. ⁴⁴⁵

Allâh düşmanlarınızın kalbinde sizin korkunuzu silecek ve sizin kalplerinize endişe (vehn) verecek’’ vehn nedir ya RasûlAllâh denince ‘‘Dünya sevgisi ve ölümü sevmemek’’ diye cevap verdi.’’

‘‘De ki: Murdarla temiz bir olmaz. Murdarın çokluğu hoşuna gitse de. ⁴⁴⁶

‘‘Nice az bir topluluk var ki, Allâh’ın izniyle çok topluluğa galip gelmiştir. ⁴⁴⁷

‘‘Andolsun Allâh size bir çok yerde, Huneyn gününde de yardım etmişti. Hani (o gün) çokluğunuz sizi böbürlendirmişti. Fakat size hiçbir yarar sağlamamıştı. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü size dar gelmişti, nihayet bozularak arkanızı dönmüş (kaçmaya başlamış)tınız. ⁴⁴⁸

Evliliğin gagesinin çocuk sahibi olmak oluşu, kaliteli çocuk sahibi olma arzusuna ters düşmez. Kur’an, iyi ve sağlıklı çocuklar sahibi olma arzusunu (Bakara, 2 / 266). Ayette nitelemiştir.

‘‘Onlar, öyle mi sanıyorlar ki kendilerine verdiğimiz mal ve oğullar ile onların iyiliklerine koşuyorsunuz? Hayır farkında değiller. ⁴⁴⁹

Kısır olan bir kadın dışlanmamalı. Zira kısır olması kendi hatasından dolayı değildir.

‘‘O (Allâh) dilediğini kısır yapar ⁴⁵⁰

Dört meşhur sahabi (İbn Abbas, İbn Ömer, said b. El-Müseyyeb, Zeyd b. Sabit)’nin bu ayeti (Kadınlar tarladır) şöyle tefsir ettiğini söylerler:

‘‘Eğer dilersen onlarla azil yapabilirsin veya dilersen yapmazsın.’’

Çok olmanın bir güç ve gelişme kaynağı olması bir takım şartlarla gerçekleşir.

Aile planlaması Batıdan kaynaklanmamış, aksine 14 asır önce İslam tarafından öngörülmüştür. Çoğalma taraftarları İslam’ın bu yönünü inkar

⁴⁴⁵ Ebu Davud, Melahım, 5; Ahmed, 5, 278

⁴⁴⁶ Maide, 5 / 100

⁴⁴⁷ Bakara, 2 / 249

⁴⁴⁸ Tevbe, 9 / 25

⁴⁴⁹ Mü’minun, 23 / 55-56

⁴⁵⁰ Şura, 42 / 50

etmemelidirler. Komplo demek kendilerinin yapmadıkları birşeyi Müslüman ülkelerden istemek demektir ki, demografik olarak bu doğru değildir.

Aile planlaması savunucuları müslüman azınlıkların kendi şartlarına uygun ve geleceklerini teminat altına almaya yönelik nüfus politikaları takip etmelerini isterler.⁴⁵¹

Bize göre her iki görüşün tarafları da ifrât ve tefrît içindedir.Çoğalma taraftarlarının çoğalmak için çalışmamayı sapıklık olarak değerlendirmeleri bir ifrattır. İslam çoğalmayı bir itikat meselesi saymamıştır. Sadece teşvik etmiştir. Bu teşviki herhangi bir şarta bağlamamıştır

Çoğalmanın karşısında olanlara gelince onlar da gerekçelerinde tutarsızdırlar. İslamın çoğalmanın karşısında olduğu intibamı vermektedirler. Sosyal bir gerçeği islamın itikat ve ibadet anlayışı ile değerlendirmektedirler. İddialarını dayandırdıkları âyet ve hadisleri böyle değerlendirmek gerekir. Diğer taraftan gerekçe olarak hem ekonomik problemleri (rızk/fakirlik korkusu) ileri sürüyorlar hem de İslam'ın bu sebeple çocuk öldürmeyi yasakladığını söylüyorlar.

Şunu ifade etmek gerekir ki, bugün İslam dünyası nüfus çokluğundan değil çalışma ve eğitime önem vermemesinden dolayı ekonomik ve sosyal sıkıntılarla karşı karşıyadır. Dünyanın en kalabalık ülkelerinden olan Çin böyle bir problem yaşamamaktadır. Avrupa ülkeleri nüfus planlaması yapmanın nasıl bir hata olduğunu yeni farketmiş şu anda aksine doğumu teşvik ederek bunun için çok büyük maddi destekler sağlamaktadırlar. Genç nüfusa sahip olamamaktan şikayet etmektedirler. Aile planlaması taraftarlarının ısrarla Kur'an'da nitelikli çocuk ve insandan aynı zamanda plan ve programdan bahsedildiğini söylemeleri tutarlı bir iddia değildir. Zira, sayıca çok olmak kalitesizlik ve plansızlık anlamına gelmez. Önemli olan başarılı plan ve program yaparak insanlara nitelik kazandırabilmektir.

⁴⁵¹ Omran, A.e., s. 108-123

SONUÇ

Kur'an-ı Kerim'e Göre İnsanın Yaratılışı isimli tez çalışmamızda şu sonuçlara ulaşmış bulunuyoruz:

1. Kur'an'a ve gerçekçi ilim sahiplerine göre Allah bütün varlıkların tek yaratıcısıdır. İnsanın ilk yaratılışı Allâh tarafından toprak ve onun çeşitli karışımlarından gerçekleşmiştir. Değişik düşünce ve kutsal kitaplardaki yaratılış inancından da anlıyoruz ki, ilk insanın Kur'an'a göre topraktan yaratıldığı tezi doğrulanmakta ve desteklenmektedir. Diğer insanların yaratılışı da sperm ve yumurtanın karışımı olan nutfeden meydana gelmiştir. İnsanın hangi maddelerden yaratıldığı, bu maddelerin özellikleri ve bu özellikleri insanın yapısındaki kimyasal bileşimlerle ne kadar uyum içerisinde olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Bilim de bunu kabul etmiştir.
2. Kur'an'da yaratma anlamında 12 değişik fiil kullanılmış olup bunların her birisinin değişik anlamlara geldiği her birisinin anlamında önemli inceliklerin olduğu kaynak lügatlardan yaptığımız derleme ile ortaya çıkmıştır. İnsanın yaratılışı hakkında Kur'an'ın açıklamaları ile diğer kutsal kitaplar ve beşeri düşüncelerdeki insanın yaratılışı hakkındaki inancı karşılaştırdık. Bunların içerisinde en gerçekçi bilgilerin Kur'an tarafından verildiği ilim çevreleri tarafından da kabul edilmiştir. Kur'an'ın modern ilmin verileriyle ne kadar uyum içerisinde olduğu, diğer inanç ve düşüncelerin de bu konuda Kur'an'ı desteklediği açıkça belli olmuştur.
3. Evrim fikrini ileri sürenlerin de itiraf ettiği gibi insanın bir takım hayvan türlerinden gelişmek suretiyle şu anki haline geldiği iddiası bilimsel değildir. Biyolojik gelişmeler süreklilik arzeder. Buna göre insanın kendisinden evrimleştiği hayvanlar bugün niçin evrimleşmemektedirler? O hayvanların bazı organlarını daha çok kullanarak evrimleştirmek mümkün müdür? O canlılar evrimleşmiş ise nesilleri niçin halâ devam etmekte ve çoğalmaktadır? Bu canlılardaki hücre, iskelet ve birtakım

organların insaninkiyile benzeşiyor olması bunların aynı kökten geldiği iddiası için yeterli midir? Farklı hayvan cinsleri arasında da bu tür benzerlikler vardır ama hepsi değişik değişik canlılardır. İnsanın, kendisi dışında bir canlı varlıktan evrimleştiği iddiası doğrulanmış bir bilimsel gerçek değildir. Evrimciler de bunu itiraf etmekte ancak iddiaları Kur'an tarafından çürütüldüğü için düşüncelerinden vazgeçmemektedirler. İnsanın kendi içinde evrimleştiği iddiası da doğru değildir. Çünkü Kur'an'a göre insan ilk yaratılışında en mükemmel bir biçimde yaratılmıştır. Öyle olmasaydı Allâh meleklerle Âdem'e secde etmelerini emretmez, evrim tamamlandığında emrederdi.

4. Tefsir kitaplarındaki insanın yaratılışında geçirdiği merhalelerin izahında yanlışlıklar vardır. Tıbbın yeniliklerine göre bunların düzeltilmesi gerekir. Bu eksikliklerin müfessirlerin yaşadığı çağdaki teknoloji imkanlarından kaynaklandığını kabul etmek gerekir.
5. Allâh'ın dışında yaratıcı ve yaratılışı engelleyici yoktur. Tüp bebek ve benzeri ile klonlama çalışmaları yaratma değildir. Zira bu çalışmalarda yaratmanın ana unsurları, insan gücü ve teknolojinin meydana getirmesi mümkün değildir (Bunlar sperm, yumurta, anarahmi ve kopyalamada kullanılan hücredir). Normal ve doğal yollarla gerçekleşen yaratılış (doğum) birtakım sun'î çalışmalar sayesinde başarılı olamamaktadır. Bu işlemlerdeki sperm, yumurta, rahim ve hücreler Allâh'ın yarattığı insandan alınmış olduğu halde %90'ının başarısız olduğu tıp çevrelerince de itiraf edilmiştir. Bu itiraf, insanda yoktan yaratma güç ve kabiliyetinin olmadığını gösterir. İnsanın yaratılıştan getirdiği mükemmelliği ve birtakım organik özellikleri insan ve teknoloji gücüyle gerçekleştirmek mümkün değildir.
6. Doğum kontrol çeşitleri hamileliği önleme yolunda olursa bu yaratılışa müdahale olmaz. Ancak hükmü tartışılır. Cenin oluştuktan sonra yapılan her türlü müdahale yaratılışa yapılmış sayılır. Çok önemli zaruretlar (Ana sağlığı ve canının tehlikesi gibi) müstesna bunlar dinen doğru değildir.

7. İnsanlar şeytanın telkinleri doğrultusunda yaratılışı değiştirecekler ancak bu yeni bir yaratma şeklinde olmayacaktır. Çünkü değiştirmek ile yaratmak aynı şeyler değildir.
8. Kur'an-ı Kerim insanın yaratılış sürecini en geniş teferruatıyla anlatmış ve bununla da Allâh'ın c.c. yaratma kudretini insanlık âlemine göstermeyi amaçlamıştır. İnsanları da bundan ibret almaya davet etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

KUR'AN-I KERİM

ABDUL-BÂKÎ, M. Fuad, **el-Mu'cemu'l-Müfehres li el-fâzi'l-Kur'ani'l-Kerim**, el-Mektebetü'l-İslamiyye, İstanbul, 1982

AFZALUR RAHMAN, **Siret Ansiklopedisi (Ancyclopaedia of Seerah)**, (1-6) Terc. Kurul, İstanbul, İnkılap Yay. 1996

AHMED İBN HANBEL, **Müsned**, (1-5) el-Mektebetü'l-İslamî, Beyrut, Trs. ÇÂLÛSÎ, **Ruhu'l-Meânî**, (1-29) Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, Trs.

ATEŞ, Süleyman, **Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli**, Kılıç Kitabevi, Ankara, trs.

ATEŞ, Süleyman, **Gerçek Din Bu**, (1-2) Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, Trs.

ATEŞ, Süleyman, **Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri**, (1-12), Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 1990

AYDEMİR, Abdullah, **Tefsirde İsrailiyyat**, Beyan Yay., İstanbul, 1992

AYDIN, Hüseyin, **İlim Felsefe ve Din Açısından Yaratılış ve Gayelilik**, D.İ.B. Yay. Ankara, 1996

el-AYNÎ, Beruddîn Ebî Ahmed, **Umdetu'l-Kârî Şerhu Sahih-i Buhârî**, Muhammed Emin Demci, (1-27), Beyrut, Trs.

BAĞ, Yaşar, **Türklerde ve Çerkeslerde İslam Öncesi Kültür Din Tanrı, Çiviyazıları**, İstanbul, 1997

el-BÂR, M. Ali, **Kur'an-ı Kerim ve Modern Tıbbı Göre İnsanın Yaratılışı**, Terc. Abdulvehhab Öztürk, Hzr. Mücteba Uğur, T.D.V. Yay., Ankara, 1991

el-BÂR, M. Ali, **Din ve Tıp Açısından Tüp Bebek**, Terc. Adil Bebek, Nesil Yay. İstanbul, 1989

BAŞER, Sait, **Gök Tanrının Sıfatlarına Esmâü'l-Hüsna Açısından Bakış**, Seyran Yay. İstanbul, 1991

- BİLMEN, Ömer Nasuhi, **Hukuk-u İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kâmusu**, (1-8), Bilmen Yay. İstanbul, 1988
- BUCAİLLE, Maurice, **Müsbet İlim Yönünden Tevrat İnciller ve Kur'an**, Trc. M. Ali Sönmez, D.İ.B. Yay. Ankara, 1998
- BUCAİLLE, Maurice, **Mukaddes Kitap Kur'an ve İlim**, Trc. Emin BİLGİN, Ekmeleddin İHSAN, Diyanet Dergisi, Ankara - 1975
- BUHARÎ, Mahmmmed İbn İsmail, **el-Câmiu's-Sahih**, (1-3), Çağrı Yay. İstanbul, 1981.
- CAN, Şefik, **Klasik Yunan Mitolojisi**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1994
- CANAN, İbrahim, **Kur'an'da Çocuk**, Cihan Yay., İstanbul, 1984
- el-CEVHERÎ, **es-Sihâh**, (1-6), Dâru'l-İlm, Beyrut, 1990
- DARWİN, Charles, **İnsanın Türeyişi**, (The Descent Of Man), Trc. Öner Ünal, (), Onur Yay. Ankara, Trs.
- DAVUDOĞLU, Ahmet, **Sahih-i Müslim Terceme ve Şerhi**, (1-13), Sönmez Yay., İstanbul, 1980
- cd-DEMÂĞÂNÎ, Hüseyin İbn Muhammed, **Kâmûsu'l-Kur'an**, Dâru'l-İlm, Beyrut, 1983
- DEMİRCİ, Kürşat, **Hinduizmin Kutsal Metinleri VEDALAR**, İşaret Yay. İstanbul, 1991
- DEEDAT, Ahmet, **Kur'an En Büyük Mucize**, Trc. Edip Yüksel, İnkılap Yay. İstanbul, 1988
- DOĞAN, Mehmet, **Büyük Türkçe Sözlük**, İz Yay., İstanbul, 1996
- EBÛ DAVÛD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî, **Sünen**, (1-7), Çağrı Yay., İstanbul, 1981
- EBÛ HAYYÂN, **El-Bahru'l-Muhîd**, (1-8), Mektebtü'n-Nasrî'l-Hadisiyye, Riyad, Trs.
- ESED, Muhammed, **Kur'an Mesajı**, (1-3), İşaret Yay., İstanbul, 1999

- EL-FÎRUZÂBÂDÎ, **Kâmûsu'l-Muhît**,(1-4), Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1987
- el-GAZALÎ, Zeynü'd-Din, **İhya-u Ulumi'd-Din**,(1-4), Trc. Ahmed Serdaroğlu, Bedir Yay., İst.1989
- el-GAZALÎ, Ebu Hamit Muhammed b.Muhammed b.Muhammed,**Varlıkların Yaratılış Hikmetleri**, Terc. Hasan Akarsu,Mürsel Sıradağ,Dede Korkut Yay.trs.
- GÖLCÜK, Şerafeddin, **Allâh, Kur'an, İnsan**, Esra, Yay., Konya, 1990
- GÜRTAŞ, Ahmet, **Atatürk ve Din Eğitimi**,D.İ.B. Yay. Ankara, 1999
- EL-GUVABÎ, **Tıp ve Kur'an'da İnsanın Yaratılışı**, Trc. Muzaffer Çobanbeyli, Diyanet Dergisi, Ankara, C. 10, Sy. 106-107,
- HACALOĞLU, Haluk, **Zerdüşt "Ahura Mazda"**, Ruh ve Madde Yay. İstanbul, 1995
- HEYET, **İnsan Atlası**, Derleyip Çeviren: Hasan Muzaffer, Milliyet Yay. İstanbul, 1982
- İBN ATİYYE, **el-Muharraru'l-Vecîz, Fî Tefsiri'l-Kitâbi'l-Azîz, Dâru'l-Kütübi'l-İslâmî**, Kahire, 1987
- İBN el-CEVZÎ, **Zâdü'l-Mesir**,(1-9), el-Kütübi'l-İslâmî, Beyrut, 1984
- İBN EBÎ HÂTİM er-Razî, **Tefsiru'l Kur'âni'l-Azîm**,(1-10), Mektebet-i Nazari'l-Bâzz, Riyad, 1997
- İBN HACER, el-Askalani, **Fethu'l-Bari, bi Şerh-i Sahihi'l Buhari**,Dâru'l-Mârife, Beyrut, 1300
- İBN KAYYİM, el-Cevziyye, **Şifâhu'l-Alîl fî Mesâili'l-Kazâ, ve'l-Kader ve'l-Hikmeti ve't-Ta'lîl**, Hzr.; Hâlit Abdüllatif, Dâru'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, 1997
- İBN KAYYİM, el-Cevziyye, **Zâdu'l-Mead Fi Hedy-i Hayri'l- İbad**, (1-6), Trc. Ve Thk. Muzaffer Can, Cantaş Yay., İstanbul, 1991
- İBN KESİR, Ebu'l-Fidâ İsmail, **el-Bidâye ve'n-Nihaye**,(1-13), Mektebetü'l-Meârif, Beyrut, 1990

- İBN KESİR, Ebu'l- Fidâ İsmail, **Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm**,(1-4), Dâru'l-Kalem, Beyrut, trs.
- İBN MANZUR, Cemâluddin Muhammed b. Mükerrrem en-Nesârî, **Lisânul-Arap**, (1-15) Daru'l-Kalem,Beyrut,trs.
- İBN RECEB, el- Hanbeli el- Bağdadi, **Camîu'l-Ulum ve'l-Hikem**, Daru'l-Ma'rife, Beyrut, trs.
- İBN RECEB, **Fethu'l-Bâri Şerhu Sahihî'l-Buhâri**, Mektebetü Gurabâi'l-Eseriyye, Medine, 1996
- İNAN, Abdulkadir, **Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1954
- İNAN, Abdulkadir, **Eski Türk Dini Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1976
- el-İSFAHÂNÎ, er-Râğıp, el Müfredât fi Garîbi'l-Kur'an, Dâru'l-Fikr, Beyrut, trs.
- İZUTSU, Kur'an'da Allâh ve İnsan,Trc. Süleyman Ateş, A.Ü.İlâhiyat F. Yay. Ankara, 1975
- KARAÇAM, İsmail, **Sonsuz Mûcize Kur'ân**, Çağ Yay., İstanbul, 1987
- KAYAPINAR, Durmuş Ali, **Saldırıları Karşısında Ebedî Mu'cize Kur'an**, Konya, 1995
- KOYUNCU, Süleyman, **Kur'an'da İnsanın Yaratılışı**, Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1992
- KİTAB-I MUKADDES. Kitap-ı Mukaddes Sirketi, İstanbul, 1995
- KUR'AN-I KERİM VE AÇIKLAMALI MEALİ, Heyet, T.D.V. Yay. Ankara, 1993
- el-KURTUBÎ, Ebû Abdullah, Muhammed İbn Ahmet, el-Ensârî, **el-Cami'li i Ahkami'l Kur'an**,(1-22), Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1989
- KUTUP, Seyyid, **Fi Zilâli'l-Kur'an**,(1-6), Dâru's-Şuruk, Beyrut, 1988
- LEAKEY, Richard, **İnsanın Kökeni (The Origin of the Mankind)**, Trc. Sinem Gül, Varlık Yay., İstanbul, 1996

- MEVDUDÎ, Mevlanâ, **Tefhimu'l-Kur'an**, (1-7), Trc. Heyet, İnsan yayınları, İstanbul, 1986
- MIHÇIOĞLU, Cemal, **Türk Hekimlik Dili**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1993
- MORRISON, A.Cressy, **İnsan Kainat Ve Ötesi**, Terc. Bekir Topaloğlu, Nesil Yayınları, İstanbul, 1986
- MORRIS, Henri, **Yaratılış Modeli**, Terc. Heyet, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1985
- MUTAHHARİ, **İnsan Kemalinin Tecellileri**, Akademi Yay. , İstanbul, 1990
- MÜSLİM, İbn Haccac el-Kureyşî en-Neysâburî, **Sahih-i Müslim**, (1-5), Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, Trs.
- OMRAN, Abdel Rahim, **İslam Kültüründe Aile Planlaması (Family Planning in the Legacy of Islam** Routledge, London, 1992) , Trc. Heyet, D.İ.B. Yay. Ankara, 1997
- OSMANOĞLU, M.Harun, **Kur'an Bilim** Gül-San Yay. Kayseri, 1996
- ÖZCAN, Ahmet, **Tevrat ve Kur'an'a Göre Hz Âdem ve Havva**, Selam Yay. Konya, 1987
- PİLAVOĞLU, M. Kemal, **Kur'an-ı Kerim'e Göre İnsan**, Ankara, 1968
- er-RÂZÎ, Fahreddin, **Tefsiru'l-Kebir**, (1-30), Dâru'l-İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, 1997
- ROMANO, Anh Galle, **İlk Canlılar**, Trc. Atilla Özalpan, Remzi Kıtabevi, B.y.y., trs.
- es-SÂBÛNÎ, M.Ali, **Saffetü't-Tefâsîr**, (1-3), Dersââdet Yay, byy. Trs.
- SAMUEL, Noah Kramer, **Sümer Mitolojisi**, Çev. Hamide Koyukan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1999
- SEPETÇİOĞLU, M. Necati, **Yaratılış ve Türeyiş**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969
- eş-ŞERİF, Adnân, **Min İlmi't-Tıbbi'l-Kur'anî**, Dâru'l-ilm, Beyrut, 1996

- ŞEVKANİ, Fethu'l-Kadîr el-Camiu Beyne Fenni'r-Rivayeti ve'd-Dırayeti min İlmi't-Tefsir,(1-5), Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1983
- ŞİMŞEK, M. Sait, **Yaratılış Olayı**, Beyan Yay., İstanbul, 1998
- et-TABERÎ, Muhammed İbn Cerîr, **Câmiu'l-Beyân an Te'vîli'l-Kur'an**,(1-12), Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1992.
- Et-TABA TABAÎ, es-Seyyid Muhammed, **el-Mîzan fî Tefsiri'l-Kur'an**, Müessesetü Matbuatı İsmailîn, B.y.y., 1972
- TİRMİZİ, Muhammed b. İsa, **el-Camiu's-Sahih**, (1-5), el-Mektebetü's-Selefiyye, Medine, 1964
- ULUDAĞ, Süleyman, **İSLAM ANSİKLOPEDİSİ**, T.D.V. yay. İstanbul, 1989
- ULUTÜRK, Veli, **Kur'an'da Yaratılış Kavramı**, İnsan Yay., İstanbul, 1995
- URAZ, Murat, **Türk Mitolojisi**, Mitologya Yay., İstanbul, 1992
- YAHYA, Harun, **İnsanın Yaratılış Mucizesi**, Vural Yay. İstanbul, 2001
- YALÇIN, Cavit, **Evrin Teorisi**, Vural Yay., İstanbul, 1996
- YAMAN, Ahmet, **Klonlama Ya da Genetik Kopyalama**, Diyanet İlmi Dergi, C:4, sayı:2, Ankara, 1998
- YAZIR, Muhammed Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili**,(1-10), Eser Neşriyat ve Dağıtım, B.y.y. trs.
- YÜCEDOĞRU, Tefik, **İslam İtikadında Yaratılış**, U.Ü. Basımevi, 1994
- ez-ZEBÎDÎ, es-Seyyid Muhammed Murtada, **Tâcu'l-Arûs, min Cevâhiri'l-Kâmûs**,(1-10), Matbaay-ı Hayriye, B.y.y. 1306
- ZEYNEB, Atiyye Muhammed, **Usûlu'l-Ulûmi'l-İnsaniyye mine'l-Kur'ani'l-Kerîm**, Dâru'l-Vefa Külliyyeti's-Şerîa Câmiat-ü Katar, 1995
- ZEMAŞERÎ, **el-Keşşâf**,(1-4), Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995